

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

ROČENKA / YEARBOOK 2017

**EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ
V ČESKÉ REPUBLICĚ**

**ORGANIC FARMING
IN THE CZECH REPUBLIC**

Ročenka/Yearbook 2017

**Ekologické zemědělství v České republice
Organic Farming in the Czech Republic**

Redakce/Editor:

Ing. Andrea Hrabalová

Fotografie/Photos by:

Ing. Veronika Stupková

Vydalo/Published by

Ministerstvo zemědělství
Těšnov 65/17, 110 00 Praha I
www.eagri.cz, info@mze.cz

Bioinstitut, o.p.s.
Ondřejova 13, 779 00 Olomouc
www.bioinstitut.cz

ISBN 978-80-7434-470-1 (MZe)
ISBN 978-80-87371-34-3 (Bioinstitut)

Olomouc 2018

ROČENKA 2017

**Ekologické
zemědělství
v České republice**

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

publikace, do níž právě nahlížíte, již tradičně přináší ucelený zdroj dat, která shrnují vývoj i aktuální stav ekologického zemědělství a produkci biopotravin v České republice. V roce 2017 zaznamenalo ekologické zemědělství další významný rozvoj, ke konci tohoto roku hospodařilo ekologickým způsobem již téměř 4 400 zemědělců na celkové výměře přes 520 tisíc hektarů. To představuje 12,37% podíl na celkové výměře zemědělské půdy ČR. Došlo tak k nejintenzivnějšímu nárůstu plochy v EZ od roku 2011. Pokud jde o podporu, v roce 2017 vyplatilo Ministerstvo zemědělství ekologickým zemědělcům téměř 1,4 miliardy korun.

Výrazně roste také počet výrobců biopotravin. Těch bylo ke konci roku 2017 registrováno na Ministerstvu zemědělství 674, což představuje nejdynamičtější nárůst od roku 2009. Průměrná velikost české ekofarmy v roce 2017 činila 118 hektarů, a ačkoli každoročně klesá, stále máme v EU průměrně třetí největší ekofarmy. Zvyšuje se také částka, kterou Češi za biopotraviny utratí.

S rozvojem ekologického zemědělství u nás a s rostoucím zájmem spotřebitelů o biopotraviny souvisí také jejich podpora ze strany státu. Kromě tradiční informační akce „Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“ podporuje Ministerstvo zemědělství ekologické zemědělství i prostřednictvím několika dotačních programů v rámci národních dotací a finanční podporou projektů nestátních neziskových organizací v oblasti propagace a rozvoje této oblasti.

Hlavními strategickými cíli jsou zvýšení ekonomické životaschopnosti ekofarem, zvýšení podílu domácích biopotravin na trhu a jejich spotřeby, zvýšení povědomí spotřebitelů o vysoké kvalitě biopotravin a o přínosech ekologického zemědělství pro životní prostředí a welfare zvířat, a také zvýšení využití poznatků výzkumu a inovací v praxi. Proto Ministerstvo v roce 2017 například spustilo dva projekty, a to na podporu produkce a odbytu biomléka a na provoz modelového intenzivního ekologického sadu.

Pokračovala i finanční podpora ekologických zemědělců poskytováním dotací na obhospodařovanou plochu v rámci Programu rozvoje venkova (PRV) 2014–2020, konkrétně prostřednictvím opatření „Ekologické zemědělství“, ale i bodovým zvýhodněním v rámci investičních opatření PRV.

Rok 2017 byl také zaměřen na další prohlubování spolupráce kontrolních orgánů a subjektů zapojených do kontrolního systému ekologické produkce. Díky našemu stále lépe fungujícímu kontrolnímu systému zaručuje certifikace biopotravin důvěryhodnou, státem a legislativou garantovanou značku kvality, na kterou se spotřebitel může spolehnout. Tato certifikace zaručuje zodpovědný přístup k produkci potravin s ohledem na zachování zdravé půdy, udržení vody v krajině i kvality vodních zdrojů, nadstandardní podmínky chovaných zvířat a použití moderní biologické ochrany rostlin namísto syntetických pesticidů i s ohledem na podporu biodiverzity v krajině.

Věřím, že díky své přidané hodnotě ve vztahu ke zdraví naší krajiny i nás samotných najdou biopotraviny stále častěji své místo v českých domácnostech.

Miroslav Toman
ministr zemědělství

OBSAH

1.	Současný stav ekologického zemědělství v ČR	6
1.1	Vývoj ekologického zemědělství	6
1.2	Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství	9
1.3	Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství	10
1.4	Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR	11
1.5	Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	13
2.	Další informace o ekologických farmách	15
2.1	Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2017)	15
2.2	Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2016)	15
2.3	Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2016)	16
2.4	Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách (rok 2016)	17
3.	Struktura produkce na ekologických farmách	18
3.1	Rostlinná výroba a produkce	18
3.2	Živočišná výroba a produkce	22
3.3	Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2016	25
4.	Výroba biopotravin	28
4.1	Počet výrobců biopotravin	28
4.2	Počet faremních zpracovatelů	30
5.	Obchod s biopotravinami	31
5.1	Poptávka po biopotravinách	31
5.2	Způsob distribuce biopotravin	33
5.3	Mezinárodní srovnání	34
6.	Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	36
6.1	Vývoj finančních podpor ze strany státu v EZ	36
6.2	Základní dotace na plochu	37
6.3	Další opatření PRV	40
6.4	Národní dotace	41
6.5	Finanční podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství	43

7.	Kontroly a certifikace	44
7.1	Základní statistika provedených kontrol v roce 2017	44
7.2	Nejčastější porušení pravidel ekologického zemědělství v roce 2017	45
8.	Věda a výzkum EZ v ČR	46
8.1	Financování výzkumu v ČR	46
8.2	Mezinárodní projekty	49
8.3	Operační skupiny EIP-AGRI – inovace v ekologickém zemědělství	49
8.4	Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ)	50
8.5	Organic Eprints	50
9.	Propagace ekologického zemědělství	51
9.1	Přehled vybraných propagačních akcí	51
10.	Organizace a sdružení působící v sektoru EZ	54
11.	The present state of organic farming in the Czech Republic	60
11.1	The development of organic farming	60
11.2	Pattern of production on organic farms	62
11.3	Size of establishment in organic farming	63
11.4	Development of organic farming in regions of the Czech Republic	64
11.5	Number of registered businesses in organic farming	66
12.	Pattern of production on organic farms	67
12.1	Plant production	67
12.2	Livestock production	68
13.	Organic food trade	71
14.	Support for organic farming and organic food production	72
14.1	Development of state support for organic farming	72
14.2	Acreage-based subsidies	72
14.3	Further RDP measures	74
14.4	National subsidies	74
15.	Organisations and associations involved in the OF sector	75

I. SOUČASNÝ STAV EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V ČR

Kapitola prezentuje základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství (EZ) v České republice (tj. počet ekofarem a strukturu půdního fondu v EZ k 31. 12. 2017). Využity jsou výstupy statistického šetření Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) a údaje z Registru ekologických podnikatelů (REP) vedeného Ministerstvem zemědělství (MZe).

Při rozdělování půdy dle krajů a velikostních skupin farem byla použita pouze plocha z evidence LPIS, v dalších tabulkách byla zahrnuta i půda mimo LPIS.

I.1 Vývoj ekologického zemědělství

K 31. 12. 2017 hospodařilo ekologicky 4 399 ekofarem (cca 9 % zemědělských podniků v ČR¹) na celkové výměře 520 032 ha, což představuje 12,37% podíl na celkové výměře zemědělské půdy ČR² (viz Tab. 1).

Za posledních deset let vzrostla výměra 1,7 krát z původních 312 tis. ha v roce 2007 a počet farem stoupl více než trojnásobně (z 1 318 v roce 2007).

Meziročně celková výměra plochy v EZ vzrostla o 13 963 ha, tj. o 2,8 % a jedná se nejvyšší nárůst od roku 2011. Během roku 2017 přibylo v EZ přes 5 000 ha orné půdy (nárůst o 7,7 %) a přes 9 000 ha trvalých travních porostů (nárůst o 2,3 %), po třech letech poklesu vzrostla mírně (o 57 ha) také výměra trvalých kultur.

V rámci trvalých kultur je růst ploch zajištěn zejména kategorií Jiná trvalá kultura zahrnující především krajinnotvorné sady (nárůst o 89 ha). Výměra sadů se zvýšila o 13 ha, po dvou letech poklesu (o cca 800 ha ročně) se ustálila na 3 745 ha. U vinic klesla plocha o 46 ha na současných 886 ha, plocha vinic klesá mírně od roku 2013, kdy byla dosažena jejich nejvyšší výměra 1 046 ha. Plocha chmelnic zůstává dlouhodobě na 11 ha.

Výměra ploch v přechodném období činila 9,3 %, což odpovídá hodnotám 12,6 % v roce 2016 a 10,1 % v roce 2015 a ukazuje na potenciál rozvoje EZ v dalších letech.

Celkový vývoj počtu farem, výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství a jejího podílu na zemědělském půdním fondu (ZPF) od roku 1990 uvádí Graf 1. Detailní strukturu užití půdy v EZ ke konci roku 2017 zachycuje Tab. 2.

1 Počet všech zemědělských podniků odpovídá počtu všech zemědělsky aktivních subjektů s velikostními parametry odpovídajícími prahovým hodnotám AGC 2000 (ČSÚ – Zemědělský registr).
2 Celková výměra zemědělské půdy je převzata z údajů katastru nemovitostí (ČÚZK – Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky, stav ke dni 31. 12. 2017).

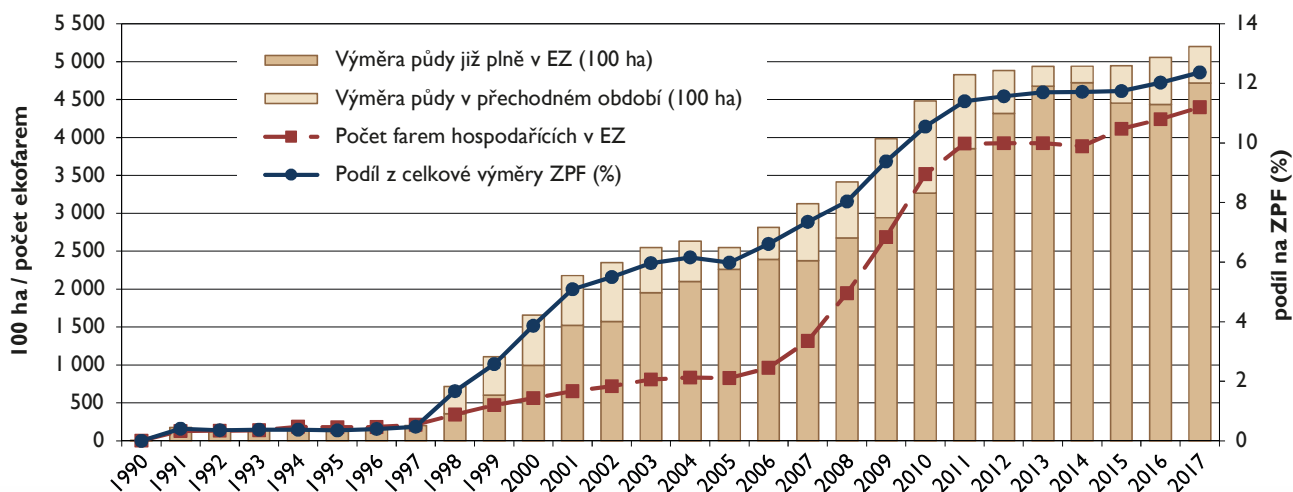
Tab. 1 Vývoj výměry zemědělské půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství (1990–2017)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna celkové výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1,0	0,0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1
2016	4 243	506 070	12,03	3,1	2,3
2017	4 399	520 032	12,37	3,7	2,8

Pozn.: Údaje o počtu hospodařících farem a celkové výměře půdy v EZ k 31. 12. 2017 byly exportovány z REP k 13. 2. 2018 a mohou se lišit od údajů aktualizovaných v průběhu roku 2018. Od roku 2016 je nově uveden počet ekofarek bez poboček z důvodu sjednocení údajů s REP, kde nejsou pobočky evidovány.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990–2017)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

Tab. 2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2017

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	47 236,34	472 824,58	520 060,92
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	47 234,68	472 797,68	520 032,36
Půda v LPIS			
Výměra ploch v EZ celkem	46 895,27	458 724,86	505 620,13
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	46 893,83	458 720,76	505 614,59
Trvalý travní porost	30 350,36	397 366,45	427 716,81
Orná půda	15 248,38	56 266,40	71 514,78
z toho: <i>standardní orná půda</i>	<i>13 914,94</i>	<i>52 540,73</i>	<i>66 455,67</i>
<i>travní porost</i>	<i>1 321,76</i>	<i>3 709,64</i>	<i>5 031,40</i>
<i>úhor</i>	<i>11,68</i>	<i>16,03</i>	<i>27,71</i>
Trvalá kultura	1 223,30	4 982,01	6 205,31
z toho: <i>ovocný sad (intenzivní a ostatní)</i>	<i>786,84</i>	<i>2 957,70</i>	<i>3 744,54</i>
<i>vinice</i>	<i>135,72</i>	<i>750,23</i>	<i>885,95</i>
<i>chmelnice</i>	<i>0,00</i>	<i>10,63</i>	<i>10,63</i>
<i>jiná trvalá kultura (krajinotvorný sad)</i>	<i>300,74</i>	<i>1 263,45</i>	<i>1 564,19</i>
Ostatní plocha ¹⁾	71,79	105,90	177,69
Rybník	1,44	4,10	5,54
Půda mimo LPIS			
z toho: <i>rybník</i>	<i>0,22</i>	<i>22,80</i>	<i>23,02</i>
<i>ostatní plocha¹⁾</i>	<i>340,85</i>	<i>14 076,92</i>	<i>14 417,77</i>

¹⁾ Školka, porost RRD (rychle rostoucí dřeviny), zalesněná půda a jiná kultura.

Zdroj: REP; zpracoval ÚZEI.

I.2 Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství

V ČR se ekologické zemědělství rozvíjí zejména v lokalitách, kde je kladen důraz na ochranu přírody, nebo tam, kde jsou zhoršené produkční podmínky. Téměř 90 % ekologicky obhospodařovaných ploch se nachází v méně příznivých oblastech (téměř veškerá výměra travních porostů a až 70 % orné půdy). Tomu odpovídá i struktura užití zemědělské půdy, která je ve srovnání s konvenčním zemědělstvím výrazně odlišná.

V EZ dlouhodobě dominují trvalé travní porosty (TTP), v roce 2017 s výměrou přesahující 427 tis. ha (viz Tab. 3). Jejich plocha se však v rámci celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy již výrazně nezvyšuje a jejich podíl na celkové výměře v EZ zůstává okolo 82 % (viz Tab. 4). Za po-

sledních deset let vzrostla plocha TTP 1,7 krát z původních 257 tis. ha v roce 2007.

Více než dvojnásobně za stejné období vzrostla výměra orné půdy na současných 71 tis. ha a dosahuje téměř 14% podíl na celkové půdě v EZ, což je historicky nejvyšší hodnota.

Okolo 1 % ploch v EZ zabírají trvalé kultury (TK). Jejich plocha vzrostla z původní výměry 1 870 ha v roce 2007 více jak trojnásobně. Po setrvalém nárůstu ploch TK do roku 2013 byl zaznamenán v roce 2014 mírný pokles (o cca 60 ha), který pokračoval i v letech 2015 a 2016 (v roce 2015 pokles o 935 ha, v roce 2016 pokles o dalších 690 ha). V roce 2017 byl zaznamenán mírný nárůst ploch o 57 ha. V rámci TK dominují ovocné sady (86 % jejich ploch), z nichž 29 % tvoří sady krajinnotvorné. Vinice zabírají 14 % ploch TK (téměř 900 ha), chmelnice stagnují okolo výměry 11 ha (0,2 % plochy TK).

Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství (1999-2017)

Užití půdy	1999	2000	2001	2003	2005	2007	2008	2010
Orná půda	13 776	15 295	19 164	19 637	20 766	29 505	35 178	54 717
Trvalé travní porosty	96 044	149 705	195 633	231 683	209 956	257 899	281 596	369 057
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	359	462	963	928	820	1 870	3 105	5 939
Ostatní plochy	576	237	2 354	2 747	23 440	23 616	21 753	18 054
Celková plocha	110 755	165 699	218 114	254 995	254 982	312 890	341 632	447 767
Užití půdy	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Meziroční změna 2017/16 (%)
Orná půda	59 281	58 625	56 286	56 395	64 529	66 386	71 515	7,73
Trvalé travní porosty	398 061	404 950	412 158	412 644	407 448	418 255	427 717	2,26
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	7 429	7 693	7 837	7 774	6 839	6 149	6 205	0,92
Ostatní plochy	18 157	17 215	17 615	17 158	15 845	15 280	14 595	-4,48
Celková plocha	482 927	488 483	493 896	493 971	494 661	506 070	520 032	2,76

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku).

Tab. 4 Procentní srovnání struktury půdního fondu v EZ ve vybraných letech (1999-2017)

Užití půdy	1999	2003	2005	2008	2011	2014	2015	2016	2017
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Orná půda	12,44	7,70	8,14	10,30	12,28	11,42	13,05	13,12	13,75
Trvalé travní porosty	86,72	90,86	82,34	82,43	82,43	83,54	82,37	82,65	82,25
Trvalé kultury	0,32	0,36	0,32	0,91	1,54	1,57	1,38	1,22	1,19
Ostatní plochy	0,52	1,08	9,19	6,37	3,76	3,47	3,20	3,01	2,81
Celková plocha	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

1.3 Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství

Česká republika dlouhodobě patří k zemím, kde průměrná velikost ekofarmy výrazně převyšuje evropský průměr, který se pohybuje okolo 40 ha. V rámci EU patří ČR po Slovensku a Spojeném království mezi země s největší průměrnou velikostí ekofarem. V roce 2017 činila průměrná velikost ekofarmy v ČR 118 ha. Výměra se každoročně snižuje, nejvyšší hodnota 333 ha byla zjištěna v roce 2001, přesto stále platí, že výměra průměrné ekofarmy je větší než průměrná výměra farmy konvenční (cca 76 ha v roce 2017).

Z pohledu velikostní struktury ekologických podniků je dlouhodobě nejčastější rozloha ekofarem v rozmezí 10 až 50 ha a podíl této kategorie se opět meziročně zvýšil na 40,9 % (nárůst o 103 farem, viz Tab. 5). Z pohledu výměry je největší podíl půdy v EZ obhospodařován ekofarmami o velikosti od 100 do 500 ha. Tato kategorie také každoročně zvyšuje svůj podíl (35 % v roce 2017) a vystřídala do roku 2010 vedoucí kategorii 500 až 1 000 ha. Nejvyšší úbytek ploch byl zaznamenán u kategorie nad 2 000 ha

(pokles o 1 tis. ha), naopak k navýšení ploch došlo u kategorie 1 000 až 2 000 ha (o téměř 5,4 tis. ha).

Z tabulky níže dále vyplývá, že zhruba čtvrtina farem (nad 100 ha) obhospodařuje okolo 80 % ploch v EZ, resp. 6 % farem (nad 500 ha) obhospodařuje zhruba 44 % ploch v EZ. Lze tedy stále tvrdit, že v EZ převládají velké zemědělské podniky s převahou travních porostů, avšak každoročně podíl největších farem na výměře klesá (např. v roce 2006 až polovina ekofarem měla výměru nad 100 ha a obhospodařovaly téměř veškerou plochu v EZ, resp. až pětina ekofarem měla výměru nad 500 ha a obhospodařovaly zhruba 70 % ploch v EZ).

Ze zastoupení orné půdy (OP), trvalých travních porostů (TTP) a trvalých kultur (TK) na ekofarmách vychází, že nejčastěji jsou plochy OP obhospodařovány v rozloze do 5 ha a dále pak v rozmezí 10–50 ha. Podobně tomu je u TK, kde většina farem (72 %) hospodaří na ploše do 5 ha. U TTP dominovala rozloha 10–50 ha (41 % ekofarem) následovaná rozlohou 100–500 ha (téměř 19 %). Z pohledu výměry bylo nejvíce OP obhospodařováno v kategorii 100–500 ha (téměř 40 %), u TTP v kategoriích 100–500 ha a 500–1 000 ha (dohromady téměř 65 % ploch) a u TK v kategoriích 10–50 ha (37 % ploch) a 50–100 ha (24 % ploch).

Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v letech 2016 a 2017

Velikostní skupiny farem dle výměry (ha)	2016				2017				Meziroční změna 2017/16	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet	Plocha
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 až < 5	425	10,0	817	0,2	408	9,3	827	0,2	-4,0	1,1
5 až < 10	393	9,3	2 875	0,6	388	8,8	2 845	0,6	-1,3	-1,0
10 až < 50	1 694	39,9	43 842	8,9	1 797	40,9	46 503	9,2	6,1	6,1
50 až < 100	694	16,4	49 885	10,2	743	16,9	52 947	10,5	7,1	6,1
100 až < 500	793	18,7	177 480	36,1	808	18,4	178 469	35,3	1,9	0,6
500 až < 1 000	190	4,5	130 735	26,6	196	4,5	134 411	26,6	3,2	2,8
1 000 až < 2 000	49	1,2	67 128	13,7	54	1,2	72 501	14,3	10,2	8,0
2 000 a více	5	0,1	18 202	3,7	5	0,1	17 118	3,4	0,0	-6,0
Celkem	4 243	100	490 964	100	4 399	100	505 620	100	3,7	3,0

Pozn.: Při srovnání ekofarem dle jejich výměry je zahrnuta pouze půda v LPIS. Půda v EZ mimo tento registr činila v roce 2017 cca 14 400 ha.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

I.4 Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR

Zastoupení EZ v jednotlivých krajích ČR není rovnoměrné (viz Tab. 6). Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje (viz Graf 2). V těchto pěti krajích se nachází téměř 60 % ploch v EZ (viz Graf 3) a dva z nich vedou dlouhodobě s nejvyšší průměrnou velikostí ekofarem (237 ha v kraji Karlovarském a 158 ha v kraji Ústeckém).

V počtu ekologických farem vede dlouhodobě kraj Jihočeský (645 ekofarem) následovaný stejně jako v předchozím roce krajem Plzeňským, Moravskoslezským a Zlínským (viz Graf 4). Poměrně významný začíná být z pohledu počtu farem také kraj Vysočina.

Z pohledu meziročního vývoje došlo k nárůstu počtu ekofarem ve všech krajích vyjma Hlavního města Praha. Nejvyšší absolutní i procentní nárůst byl zaznamenán ve Středočeském kraji, dále pak v kraji Zlínském, Jihočeském a Plzeňském. Výměra půdy v EZ vzrostla meziročně ve všech krajích, nejvíce hektarů přibývalo v Plzeňském kraji (více než 3 200 ha), přes 2 000 ha pak v kraji Jihočeském a Olomouckém. Regionální rozmístění ekofarem a obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno v Tab. 7.

Odlíšné pořadí získáme, seřadíme-li kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR. V roce 2017 byl celorepublikový průměr (tj. 12,4 %) překročen opět v osmi krajích, přičemž vysoce nad tímto

průměrem s 44 % vedl Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následoval kraj Liberecký, Moravskoslezský, Zlínský a Ústecký. V produkčních oblastech zůstává zastoupení EZ bohužel stále nízké od 3 do 8 %.

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy (orná půda, travní porosty a trvalé kultury) dominoval opět Karlovarský kraj, kde se nacházelo v ekologickém režimu přes 9 % ploch orné půdy a téměř 74 % ploch trvalých travních porostů. Více než 50 % ploch TTP v ekologickém režimu měly pak další čtyři kraje – Olomoucký, Ústecký, Moravskoslezský a Zlínský (viz Tab. 7). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nacházel v Moravskoslezském kraji (56 %). Z pohledu absolutních hodnot byla největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (71 391 ha), u orné půdy v kraji Jihomoravském (12 759 ha) a Plzeňském (11 906 ha) a u trvalých kultur šlo o nejvyšší výměry v kraji Jihomoravském (1 881 ha), kde se jednalo zejména o plochy vinic.

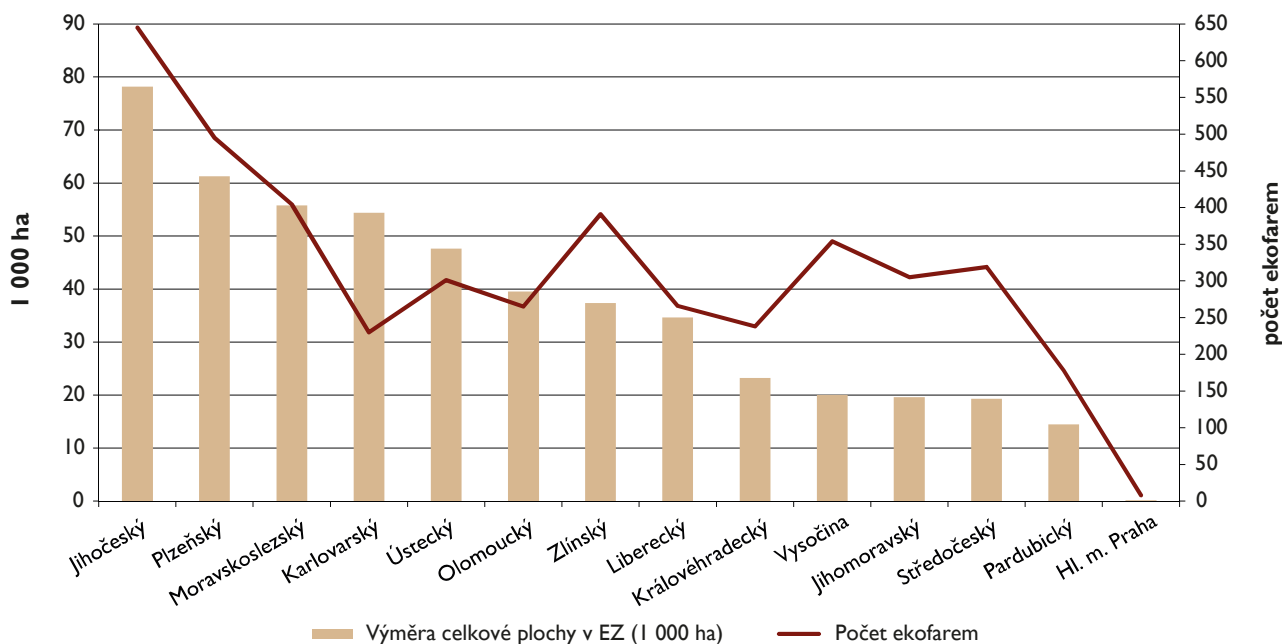
Ekologickými zemědělci bylo v ČR v roce 2017 obhospodařováno téměř 43 % TTP, přes 2 % orné půdy a přes 8 % ploch trvalých kultur (resp. 8 % sadů, 5 % vinic a 0,1 % chmelnic).

Tab. 6 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2017

Kraj ¹⁾	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy ²⁾
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	645	78 190	15,5	7 961	10,2	121
Plzeňský	495	61 290	12,1	8 317	13,6	124
Moravskoslezský	404	55 755	11,0	2 177	3,9	138
Karlovarský	230	54 408	10,8	2 199	4,0	237
Ústecký	301	47 608	9,4	4 020	8,4	158
Olomoucký	265	39 511	7,8	4 013	10,2	149
Zlínský	391	37 389	7,4	1 962	5,2	96
Liberecký	266	34 635	6,8	2 035	5,9	130
Královéhradecký	238	23 262	4,6	2 231	9,6	98
Vysočina	354	19 988	4,0	2 417	12,1	56
Jihomoravský	305	19 607	3,9	3 743	19,1	64
Středočeský	319	19 328	3,8	4 149	21,5	61
Pardubický	178	14 496	2,9	1 556	10,7	81
Hl. m. Praha	8	153	0,0	116	76,0	19
Celkem	4 399	505 620	100	46 895	9,3	115

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (avšak jen půda evidovaná v LPIS). Farmy jsou ke kraji přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP – pokud hospodář farma na půdě ve třech krajích, je přiřazena ke kraji, kde se nachází nejvíce obhospodařovaných ploch.

²⁾ Do průměrné výměry ekofarmy jsou zahrnuty pouze plochy evidované v LPIS. Celková průměrná výměra ekofarmy 115 ha se tak mírně liší od průměrné výměry 118 ha, do které je zahrnuta i půda mimo LPIS.

Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2017

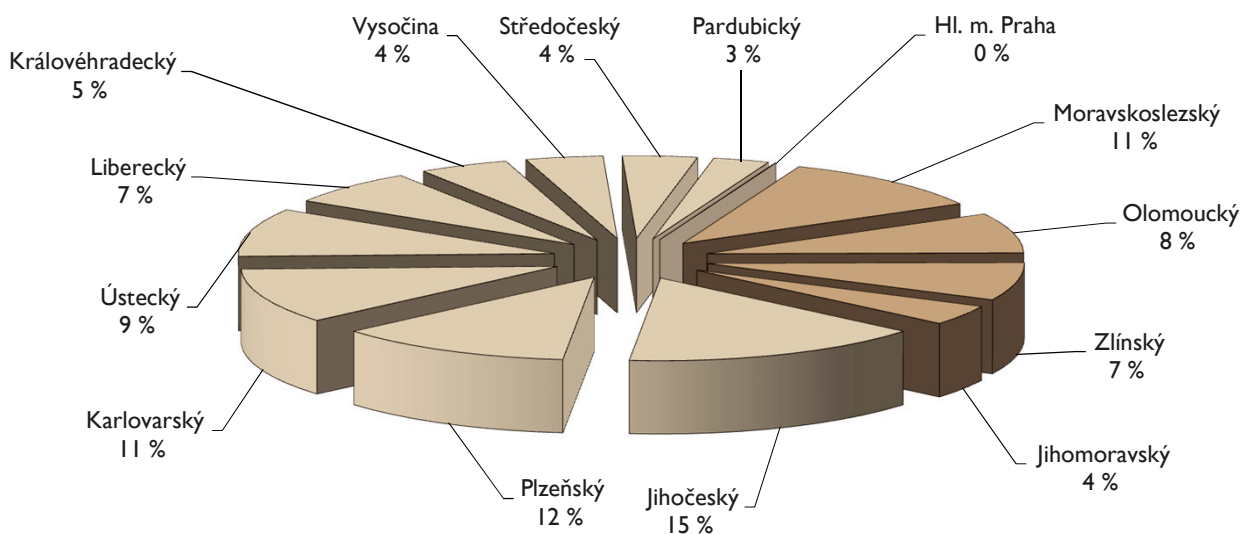
Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); zpracoval ÚZEI.

Tab. 7 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2017

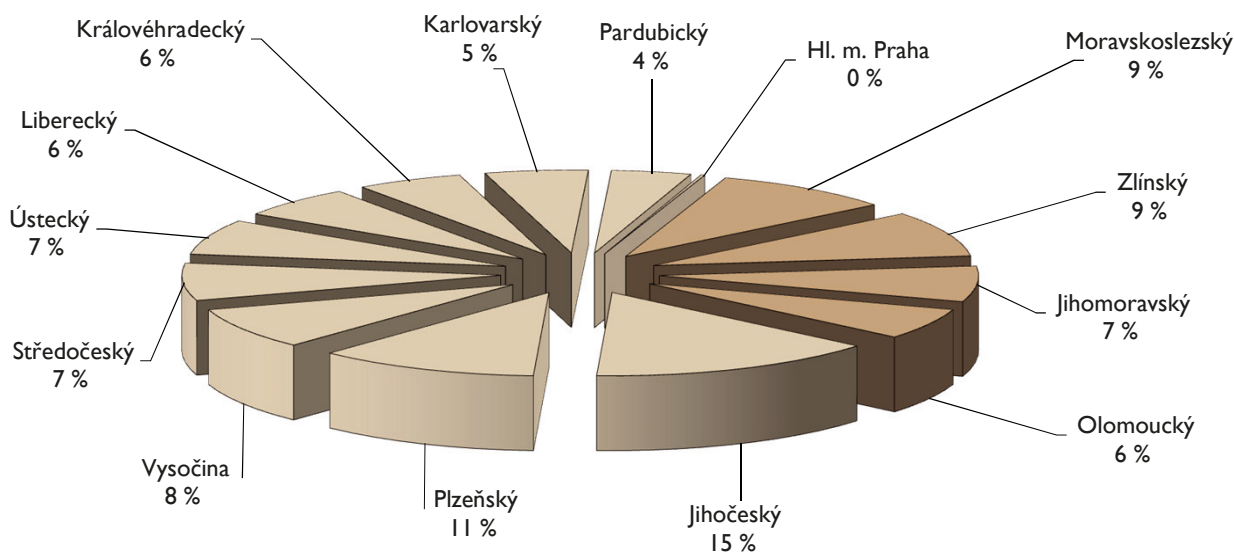
Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha) ²⁾	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z. p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	54 408	4 957	49 382	66	123 922	43,9	9,3	73,8	10,9
Liberecký	34 635	2 041	32 126	430	139 233	24,9	3,2	47,9	30,0
Moravskoslezský	55 755	4 909	50 378	457	273 371	20,4	2,9	58,3	56,2
Zlínský	37 389	5 913	30 525	939	192 488	19,4	4,9	52,5	22,9
Ústecký	47 608	3 004	43 852	732	274 899	17,3	1,7	59,8	6,0
Plzeňský	61 290	11 906	49 133	222	377 203	16,2	4,7	44,3	12,5
Jihočeský	78 187	6 589	71 391	183	488 917	16,0	2,1	42,8	8,2
Olomoucký	39 511	2 996	36 307	200	277 525	14,2	1,5	63,9	5,5
Královéhradecký	23 262	2 571	20 496	194	276 799	8,4	1,4	28,6	4,6
Pardubický	14 496	1 681	12 714	96	270 150	5,4	0,9	20,4	4,8
Vysočina	19 988	7 317	12 523	145	408 361	4,9	2,3	15,2	22,9
Jihomoravský	19 606	12 759	4 959	1 881	423 770	4,6	3,6	16,4	7,0
Středočeský	19 327	4 785	13 878	650	658 933	2,9	0,9	19,1	4,5
Hl. m. Praha	153	87	54	12	19 717	0,8	0,6	5,7	1,9
Celkem	505 615	71 515	427 717	6 205	4 205 288	12,0	2,4	42,5	8,2

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.²⁾ Celková výměra v EZ nezahrnuje plochu rybníků a do rozdělení krajů je zahrnuta jen půda v LPIS. Z tohoto důvodu je zde uváděný podíl půdy v EZ na celkové zemědělské půdě nižší (12,0 % oproti 12,4 %).

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); zpracoval ÚZEI.

Graf 3 Podíl krajů na celkové výměře v EZ v roce 2017

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); zpracovala ČTPEZ.

Graf 4 Podíl krajů na celkovém počtu farem v EZ v roce 2017

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); zpracovala ČTPEZ.

1.5 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Ke konci roku 2017 působilo v EZ celkem 5 275 subjektů, což představuje nárůst o 372 subjektů, resp. o 7,6 % v porovnání s rokem 2016. Rostoucí trend je předpokládán i v příštích letech, vzhledem k rostoucímu zájmu o principy ekologického zemědělství do EZ vstupují noví zájemci jak z řad zemědělců, tak výrobců a zejména obchodníků.

K 31. 12. 2017 bylo v EZ registrováno 4 399 ekofarem, z nichž 225 (5,1 %) bylo registrováno zároveň jako výrobce biopotravin³ a 85 ekofarem mělo registraci současně na distribuci biopotravin. Celkový počet ekologických zemědělců meziročně vzrostl o 3,7 %, což je srovnatelný nárůst jako v roce 2016 (viz Tab. 8).

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2017 registrováno 674 subjektů. Meziročně jde o navýšení o 11 %, což představuje udržení dvouciferného růstu z roku 2016.

3 Jelikož ne každá ekofarma registrovaná zároveň jako výrobce realizuje zpracování vlastních bioproduktů nebo provozuje výrobu biopotravin v místě farmy, je počet faremních zpracovatelů nižší než uvádí export REP.

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři, neboli subjekty uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2017 vzrostl na 747 subjektů, což představuje výrazný meziroční nárůst o 49,1 % a jedná se o nejvyšší nárůst od roku 2008.

Výrazně opět stoupl počet dovozců i vývozců ze/do 3. země (o 32,1 % a 47,9 %). V obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), ty se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusí registrovat, pokud pouze prodávají zabalené biopotraviny ve spotřebitelském balení a neskladují je jinde než v přímé souvislosti s místem prodeje.

Tab. 8 Počet registrovaných subjektů v EZ k 31. 12. 2016 a 2017

Typ ekologického podnikatele	Počet subjektů		Meziroční změna 2017/16	
	2016	2017	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	4 243	4 399	156	3,7
Výrobci biopotravin	607	674	67	11,0
Distributoři bioproduktů a biopotravin	501	747	246	49,1
Výrobci krmiv	49	58	9	18,4
Výrobci osiv	44	50	6	13,6
Ekologičtí včelaři	12	11	-1	-8,3
Z toho dále:				
Dovozci biopotravin ze 3. země	190	251	61	32,1
Vývozců biopotravin do 3. země	96	142	46	47,9
Faremní zpracovatelé	219	225	6	2,7

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

2. DALŠÍ INFORMACE O EKOLOGICKÝCH FARMÁCH

Kromě základních údajů o EZ k 31. 12. daného roku jsou dále dostupné výstupy statistických šetření EZ prováděných ÚZEI zpětně za předchozí rok, tedy většinou za rok 2016. Zjišťovány jsou informace týkající se rozsahu ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách, jejich ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek a stanovení potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

2.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2017)

Z celkového počtu 4 427 respondentů uvedlo 162 ekofarem (tj. 3,7 %), že provozovalo v roce 2017 souběžně ekologické i konvenční hospodaření. Jednalo se o srovnatelný podíl jako v předchozím roce.

Z uvedených 162 ekofarem uvedlo souběh v rostlinné výrobě (hospodařilo na konvenční půdě) 76 podniků (47 %), přičemž 63 z nich realizovalo souběh pouze v RV. Částečně na konvenčních plochách hospodařily tedy 2 % ekofarem. Souběh v živočišné výrobě (tzn. v chovu konvenčních hospodářských zvířat) uvedlo 99 ekofarem, z toho souběh pouze v ŽV mělo 86 ekofarem. Jinak řečeno, 13 ekofarem (tj. 8 %) provozovalo konvenčně jak rostlinnou, tak i živočišnou výrobu. Nejčastěji zastoupenou kategorií konvenčně chovaných hospodářských zvířat byla drůbež (34 farem) a koně (17 farem). Méně farem už se věnovalo konvenčnímu chovu prasat (16 farem), chovu masného skotu (14 farem), chovu koz (12 farem) a chovu ovcí (10 farem). Chov mléčného skotu v konvenci uvedlo 9 farem. Celkem 22 farem chovalo konvenčně také jiné druhy zvířat, např. jelenovité (především daňky), lamy, králíky, ryby a včely.

2.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2016)

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofarem je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofarem na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření jsou dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2017 na výsledek hospodaření v roce 2016), ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 427 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2016 se ziskem 91 % farem (4 031 subjektů), 3,5 % vykazalo ztrátu a zbylých 5,5 % (242 subjektů) údaj neuvedlo (nejčastěji z důvodu, že farma v daném roce neexistovala a jednalo se o začínající zemědělce).

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farem (tj. vyloučíme odpovědi farem registrovaných po roce 2016), zůstává 4 185 ekofarem, z nichž 96,3 % uvedlo, že v roce 2016 byl jejich hospodářský výsledek kladný. Záporný výsledek uvedlo 3,9 % ekofarem (tj. 154 subjektů). Jedná se o mírně horší výsledek, než byl dosažen v roce 2015, kdy vykazalo ztrátu 3,4 % subjektů.

V rámci ekofarem se záporným HV jsou zastoupeny jak farmy malé, tak ty velké (rozpětí od 0 ha až po 375 ha) a také ekofarmy s různou kombinací hospodaření (viz Tab. 9). Z jednoduché analýzy níže vyplývá, že ke ztrátovjším podnikům patřily ekofarmy zaměřující se na pěstování trvalých kultur, kdy ztrátu vykazalo 11,8 % podniků. Všechny kombinace hospodaření zaznamenaly meziroční růst ziskovosti, přičemž nejnižší podíl ztrátových podniků byl u subjektů s trvalými kulturami v kombinaci s ornou půdou.

Tab. 9 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v letech 2015 a 2016

Užití půdy	Počet ekofarem	HV kladný	HV záporný	HV neuvedli	Podíl ziskových ekofarem (%)	
					2015	2016
OP vč. zeleniny	188	180	8	0	92,7	95,7
TTP	1 913	1 838	75	0	97,0	96,1
TK	153	135	18	0	93,0	88,2
OP + TTP	1 266	1 240	26	0	97,2	97,9
OP + TK	95	94	1	0	93,1	98,9
TTP + TK	242	229	13	0	94,5	94,6
OP + TTP + TK	285	276	9	0	96,5	96,8
Bez půdy ¹⁾	43	39	4	0	95,7	90,7
Celkem	4 185	4 031	154	0	96,4	96,3

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

¹⁾ V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2016 zahrnuty subjekty mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři, dále pak farmy, které následně v roce 2017 ukončily činnost.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017.

2.3 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2016)

Obdobně jako u dotazu na hospodářský výsledek byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2016 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnuty pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 4 185 subjektů).

V roce 2016 pracovalo na ekologických farmách bez ohledu na počet odpracovaných hodin celkem 10 796 osob, z toho 75,4 % na plný úvazek, 12,3 % na částečný úvazek a stejně tak 12,3 % byli zastoupeni sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků připadá více než třetina na rodinné členy (3 814 osob), z nichž cca 70 % pracovalo na plný úvazek, 22 % na částečný úvazek a 7 % jako sezonní a příležitostní pracovníci (viz Tab. 10).

Meziročně se počet pracovníků na ekofarmách zvýšil o 3,6 %, nejvíce vzrostl počet pracovníků na částečný úvazek (nárůst o 11 %), o téměř 3 % vzrostl počet pracovníků na plný úvazek a pracovníků sezónních. Srovnatelným tempem (o 4 %) vzrostl také počet zaměstnaných členů rodiny, výrazně se zvýšil jejich podíl v rámci sezónních pracovníků (z necelých 4 % na 20 %), avšak nárůst byl zřejmě způsoben změnou v metodice sběru dat.

Celkově počet pracovních sil v roce 2016, v přepočtu na plně zaměstnané (AWU)⁴, činil 8 723 pracovníků, což představuje nárůst o 3 % z počtu 8 473 pracovníků v roce 2015. Vzhledem k opět rychlejšímu meziročnímu nárůstu počtu ekofarem (o téměř 6 %), došlo k dalšímu mírnému poklesu průměrného počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původ-

ních 2,14 na 2,08 AWU. V rámci ČR se tato hodnota dle Strukturálního šetření v zemědělství v roce 2016 pohybovala okolo 3,94 pracovníka na zemědělský podnik (dle FSS 2016)⁵.

Z pohledu srovnání zaměstnanosti připadá v EZ na 100 ha z. p. 1,72 pracovníka zatímco v zemědělství celkem se jedná o 3,02 pracovníka (dle FSS 2016). Jinými slovy na jednoho pracovníka v EZ v roce 2016 připadalo v průměru 58 ha z. p., zatímco v zemědělství celkem to bylo jen 33 ha z. p. Z dlouhodobého vývoje je však patrný růst zaměstnanosti v EZ, což je dáno zvýšením počtu pracovníků na 100 ha z. p. z původních 1,32 AWU v roce 2007. Naopak v zemědělství jako celku (resp. konvenci) dochází trvale k poklesu tohoto ukazatele z 3,76 AWU (FSS 2007) na 3,02 AWU (FSS 2016).

Nižší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou TTP. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofarem (např. u ekofarem s výměrou do 100 ha připadlo v roce 2016 na 1 pracovníka jen 25 ha, u ekofarem s výměrou mezi 100 až 500 ha šlo již o 75 ha a při výměře nad 500 ha měl 1 pracovník na starosti okolo 84 ha). Podobný vliv má typ kultury – nejnížší potřeba pracovníků je u ekofarem s chovem skotu na TTP (1,6 AWU/100 ha z. p. neboli zhruba 64 ha na 1 pracovníka), nejvyšší u pěstování TK (pouhých 2,2 ha na 1 pracovníka).

Je třeba zmínit, že údaje o potřebě pracovníků se mohou měnit také s použitou metodikou. Dle FADN byla potřeba pracovníků v EZ za rok 2016 uvedena ve výši 2,2 AWU na 100 ha zemědělské půdy a 2,7 AWU pro konvenci.

Tab. 10 Počet pracovníků na ekologických farmách v letech 2015 a 2016

Počet pracovníků na ekofarmách	2015		2016		Meziroční změna 2016/2015
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	7 929	76,1	8 140	75,4	2,7
z toho rodinných členů	2 923	36,9	2 716	33,4	-7,1
Pracovníci na částečný úvazek	1 191	11,4	1 323	12,3	11,1
z toho rodinných členů	696	58,4	830	62,7	19,3
Sezónní a příležitostní pracovníci	1 302	12,5	1 333	12,3	2,4
z toho rodinných členů	48	3,7	268	20,1	458,3
Pracovníci celkem	10 422	100	10 796	100	3,6
z toho rodinných členů	3 667	35,2	3 814	35,3	4,0
Přepočet na AWU¹⁾	8 473	x	8 723	x	3,0
Počet farem ²⁾	3 956	x	4 185	x	5,8
AWU/ekofarma	2,14	x	2,08	x	-2,7
AWU/100 ha z. p.	1,71	x	1,72	x	0,6
100 ha z. p./AWU	58	x	58	x	-0,6

¹⁾ AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.

²⁾ Jedná se o farmy, které v roce 2016 již hospodařily ekologicky a vyplnily dotazník pro rok 2017.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017.

4 Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

5 Zdroj dat: Strukturální šetření v zemědělství 2016.

2.4 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách (rok 2016)

Přímý prodej z ekofaremu zahrnuje prodej přímo konečným spotřebitelům. Jedná se zejména o prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 427 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2016 prodávat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Šlo celkem o 3 280 ekofaremu, z nichž 119 v dotazníku uvedlo, že prodává své bioprodukty i přímo na farmě (tj. okolo 3,6 %, což je mírně vyšší výsledek než v předchozích letech, viz Tab. 11). Podíl prodeje „ze dvora“ je pravděpodobně vyšší, protože zde nejsou zahrnuty farmy, které prodej realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty.

K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obrátu ekofarmy (viz Tab. 12). Z údajů je patrné, že u zhruba čtvrtiny ekofaremu má dlouhodobě obrát přímého prodeje významnou roli a představuje nadpoloviční podíl na jejich celkovém obrátu, zastoupení této kategorie vzrostlo na téměř třetinu v roce 2016. Další zhruba pětina faremu uvádí obrát za přímý prodej v rozmezí 26 až 50 % jejich celkovém obrátu (17 % v roce 2016). U zbylé zhruba poloviny faremu podíl přímého prodeje nedosahuje ani čtvrtiny jejich

celkového obrátu a jejich zastoupení v kategorii do 10 % a v kategorii 11 až 25 % se každoročně mění. V roce 2016 dosáhly obě tyto kategorie vyrovnaně 26% podílu.

Z pohledu prodáváných bioproduktů a biopotravin zůstala podobně jako v předchozích letech vyrovnaná struktura faremního prodeje. Nejvíce ekofaremu (57 %) se specializovalo na prodej živočišných bioproduktů, 41 % ekofaremu na prodej rostlinných produktů. Z živočišných bioproduktů se jednalo zejména o prodej mléčných výrobků (kravských, kozích, ovčích) včetně sýrů (27 faremu), prodej mléka (24 faremu), prodej masa (27 faremu) – převážně hovězího a dále vajec (7 faremu). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej ovoce (jablka, hrušky, švestky) včetně sušeného a výrobků z něj (27 faremu) a zeleniny (10 faremu) – nejčastěji cibule, mrkev a dýně. Prodáváno bylo také víno z hroznů (11 faremu) a brambory (10 faremu).

Tab. 11 Počet ekofaremu prodávajících bioprodukty a biopotravin ze dvora (2008–2016)

Položka	2008		2010		2012		2014		2015		2016		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100	4 024	100	3 928	100	4 109	100	4 280	100	4 427	100	3,4
Ekofarmy s možností prodeje bio	930	34,0	2 027	50,4	2 808	71,5	3 271	79,6	2 986	69,8	3 280	74,1	9,8
Ekofarmy s realizovaným prodejem bio ze dvora	136	14,6	107	5,3	75	2,7	109	3,3	97	3,3	119	3,6	22,7

Pozn.: V tabulce je uveden u ekofaremu s realizovaným prodejem bio ze dvora relativní podíl na počtu ekofaremu, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2017.

Tab. 12 Podíl přímého prodeje na celkovém obrátu ekofarmy (2008–2016)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obrátu ekofarmy činil			
	<10 %	10–50 %	51 a více %	
2008	53 % faremu	31 % faremu	16 % faremu	
2009	25 % faremu	51 % faremu	24 % faremu	
2010	40 % faremu	34 % faremu	26 % faremu	
2011	36 % faremu	37 % faremu	27 % faremu	
Rok	<10 %	11–25 %	26–50 %	51 a více %
2012	26 % faremu	33 % faremu	18 % faremu	23 % faremu
2013	25 % faremu	24 % faremu	17 % faremu	34 % faremu
2014	25 % faremu	32 % faremu	18 % faremu	25 % faremu
2015	34 % faremu	19 % faremu	23 % faremu	24 % faremu
2016	26 % faremu	26 % faremu	17 % faremu	32 % faremu

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2017.

3. STRUKTURA PRODUKCE NA EKOLOGICKÝCH FARMÁCH

V následující kapitole je věnována pozornost struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na českých ekofarmách v roce 2017. Dále jsou zde zahrnuty i údaje o způsobu uplatnění rostlinné a živočišné produkce z předchozího roku, tj. roku 2016. Sběr údajů o produkci na ekofarmách je prováděn ÚZEI ve spolupráci s kontrolními organizacemi od roku 2007, a to z pověření MZe. Detailní údaje jsou zjišťovány v průběhu daného roku, proto se liší od základních statistických údajů prezentujících stav EZ k 31. 12. 2017.

3.1 Rostlinná výroba a produkce

Dle ÚZEI šetření bylo ekologickým způsobem v roce 2017 obhospodařováno celkem 496 502 ha, z nichž 13 % zaujímalá orná půda (tj. 66 427 ha; z toho 21 % v přechodném období); 85 % tvořily trvalé travní porosty (424 090 ha; z toho 8 % v přechodném období) a 1,2 % připadlo na plochy trvalých kultur (5 986 ha; z toho 18 % v přechodném období), viz Tab. 13.

Hlavními plodinami na orné půdě byly stejně jako v předchozích letech **obiloviny** (44% podíl) a **pícniny** (43% podíl). Podobně jako v předchozích letech byly nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice a oves. Tyto dvě plodiny společně zaujímaly 55 % celkové plochy obilovin v EZ. Dalšími významnými obilovinami s podílem ploch okolo 10 % byly tritikále (11,7 %), ječmen (10,8 %) a špalda (9,4 %). Meziročně vzrostla plocha obilovin o téměř 7 %, nejvíce se

zvýšila plocha ovesa (o 47 %), dále pšenice (o 29 %) na úkor zejména ploch špalda a tritikále.

Plocha pícnin zůstala shodná s výměrou předchozího roku. V rámci pícnin dominují v EZ jednoznačně víceleté pícniny (téměř 90% podíl), na rozdíl od konvenčního systému hospodaření, kde s téměř 60% podílem převládají jednoleté pícniny, zejména kukuřice na siláž.

Podobně jako v předchozím roce došlo v roce 2017 k dalšímu navýšení ploch **luskovin na zrno** (nárůst o 31 %). V rámci luskovin dominovalo pěstování hrachu (55 %) a pelušky (21 %). Plochy **technických plodin** vzrostly mírně o necelé 4 % oproti předchozímu roku. V rámci technických plodin znovu poklesla plocha olejnin (o 34 %), kdy s výjimkou slunečnice a hořčice klesla výměra u všech plodin této kategorie. Naopak růst zaznamenala kategorie LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny), a to téměř dvojnásobně. Důvodem je především nárůst ploch kmínu. Oproti předchozímu roku se zvýšila také plocha orné půdy, na níž byly pěstovány osivo a sadba.

Pěstování **okopanin a zeleniny**, navzdory 23%, resp. 34% nárůstu jejich ploch v roce 2017, zůstává trvale na nízké úrovni. Okopaniny zabírají trvale jen okolo 0,4 % orné půdy a jde převážně o pěstování brambor. Stejně tak zelenina zabírá jen 0,4 % orné půdy. Největší podíl tvořila nově zelenina kořenová (34 %) s polovinou ploch věnovaných pěstování mrkve, následovaná zeleninou plodovou (32 %) s převahou dýní (včetně patisonů a cuket). Významně narostla plocha luskovin na zeleno (26 % ploch zeleniny), tvořená především pěstováním hrášku.

Tab. 13 *Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2017*

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
OP celkem	1 492	13 720,75	52 705,92	66 426,67	167 020,86	3,17
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	699	5 239,86	24 243,03	29 482,89	70 208,62	2,90
Z toho: pšenice obecná	318	2 438,29	6 628,76	9 067,05	20 652,42	3,12
špalda	101	145,54	2 636,47	2 782,01	8 193,39	3,11
žito	107	185,99	1 795,77	1 981,76	5 148,61	2,87
ječmen	215	585,76	2 594,49	3 180,25	7 198,74	2,77
oves	366	1 111,50	6 060,95	7 172,45	15 944,35	2,63
tritikále	171	543,77	2 900,85	3 444,62	8 747,73	3,02
kukuřice na zrno	14	186,73	514,86	701,59	2 315,55	4,50
pohanka	41	22,05	759,97	782,02	1 214,72	1,60
Luskoviny na zrno celkem	128	810,02	2 636,10	3 446,12	4 924,30	1,87
Z toho: hrách	73	461,62	1 443,07	1 904,69	2 725,96	1,89
bob	5	99,13	69,62	168,75	92,59	1,33
lupina	23	50,95	329,79	380,74	496,00	1,50
sója	4	97,45	85,53	182,98	209,00	2,44
peluška	37	72,65	657,16	729,81	1 279,07	1,95

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Okopaniny celkem	222	21,01	264,66	285,67	3 630,73	13,72
Z toho: brambory	212	19,22	191,96	211,18	2 448,38	12,75
Technické plodiny celkem	135	1 098,38	2 091,70	3 190,08	1 733,79	0,83
Olejniný	64	340,28	974,40	1 314,68	891,90	0,92
Z toho: slunečnice	7	38,12	55,14	93,26	109,70	1,99
sója	2	0,00	14,78	14,78	21,92	1,48
řepka a řepice	2	104,97	29,93	134,90	50,00	1,67
mák	4	6,59	14,85	21,44	2,29	0,15
hořčice	33	159,92	538,07	697,99	469,86	0,87
tykev olejná	19	30,68	310,63	341,31	235,13	0,76
LAKR	78	751,54	1 051,27	1 802,81	749,59	0,71
Čerstvá zelenina, melouny, jahody celkem	103	49,25	203,04	252,29	1 585,27	7,81
Košťáloviny/brukvovité	28	1,83	5,94	7,77	33,85	5,70
Z toho: hlávkové zelí	16	0,87	2,38	3,25	18,74	7,87
Listová/stonková zelenina	34	0,31	6,46	6,77	19,60	3,03
Plodová zelenina	71	9,40	70,75	80,15	215,58	3,05
Z toho: dýně	59	4,51	56,52	61,03	155,01	2,74
Kořenová a hlízová zelenina	77	10,53	76,31	86,84	1 258,22	16,49
Z toho: mrkev	47	2,12	43,58	45,70	1 049,41	24,08
Luskoviny	24	25,88	39,88	65,76	52,49	1,32
Jahody	25	1,30	2,65	3,95	3,38	1,28
Pícniny na orné půdě celkem (píce v seně)	1 153	6 133,80	22 249,65	28 383,45	84 581,74	3,80
Jednoleté pícniny – v seně	127	243,96	2 752,48	2 996,44	12 390,99	4,50
Kukuřice na zeleno (na siláž)	15	36,28	265,25	301,53	2 315,60	8,73
Ostatní jednoleté pícniny – v seně	115	207,68	2 487,23	2 694,91	10 075,39	4,05
Víceleté pícniny – v seně	1 101	5 889,84	19 497,17	25 387,01	72 190,75	3,70
Další plodiny na orné půdě	26	73,94	422,77	496,71	353,87	n.a.
Půda ladem (součást osevního postupu)	63	294,49	594,89	889,38	0,00	n.a.
TTP celkem (píce v seně)	3 371	33 069,95	391 019,96	424 089,91	1 331 122,03	3,40
Trvalé kultury celkem	646	1 105,75	4 879,80	5 985,55	7 275,34	1,54
Ovocné sady	571	874,32	3 633,83	4 508,15	4 235,21	1,19
Z toho: Jabloně	439	530,40	1 349,97	1 880,37	2 697,90	2,04
Hrušně	205	50,90	297,59	348,49	297,33	1,02
Meruňky	89	40,26	399,98	440,24	207,33	0,53
Nektarinky	4	0,00	7,86	7,86	0,51	0,06
Broskvoně	30	2,18	21,62	23,80	24,13	1,12
Třešně/višně	197	62,60	417,45	480,05	245,68	0,59
Švestky	350	141,48	1 013,38	1 154,86	626,05	0,64
Ostatní ovoce	37	46,5	125,98	172,48	136,28	1,09
Ořechy	82	19,25	170,31	189,56	50,06	0,30
Bobuloviny	49	44,34	282,38	326,72	294,69	1,06
Vinice	80	149,85	727,09	876,94	2 532,10	3,97
Chmelnice	3	0,00	8,89	8,89	9,00	1,01

¹⁾ Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017.

Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2016 a 2017 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2017

Plodiny	2016 (EZ)		2017 (EZ)		Struktura plodin 2017 (%)	Meziroční změna (%)		2017 (ČR)				Podíl (%) na celkové	
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		hektar. produkce	hektar. výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarový výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny	27 633,38	64 898	29 482,89	70 209	44,38	8,18	0,21	1 354 682	7 456 779	5,50	2,18	0,94	52,61
Pšenice	7 990,76	17 778	9 110,82	20 735	30,90	16,64	-2,56	832 062	4 718 205	5,67	1,09	0,44	54,86
Špalda	4 524,91	13 082	2 782,01	8 193	9,44	-37,37	1,93	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Ječmen	3 129,70	6 748	3 180,25	7 199	10,79	6,67	6,38	327 707	1 712 279	5,23	0,97	0,42	53,10
Žito	1 685,34	3 687	1 981,76	5 149	6,72	39,64	2,75	22 221	109 241	4,92	8,92	4,71	58,32
Oves	4 888,17	10 560	7 172,45	15 944	24,33	50,99	0,25	44 065	142 441	3,23	16,28	11,19	81,38
Tritikále	3 914,10	9 353	3 444,62	8 748	11,68	-6,47	4,31	36 263	177 252	4,89	9,50	4,94	61,69
Kukuřice na zrno	663,43	2 556	701,59	2 316	2,38	-9,41	5,73	85 995	588 105	6,84	0,82	0,39	65,76
Luskoviny na zrno	2 632,74	4 758	3 446,12	4 924	5,19	3,50	-7,22	42 857	100 417	2,34	8,04	4,90	79,73
Hrách	959,70	1 786	1 904,69	2 726	55,27	52,60	-15,25	34 793	87 323	2,51	5,47	3,12	75,27
Lupina	264,53	452	380,74	496	11,05	9,81	-26,61	4 536	6 900	1,52	8,39	7,19	98,88
Okopaniny	232,62	2 913	285,67	3 631	0,43	24,66	-9,05	90 020	5 104 380	56,70	0,32	0,07	24,19
Brambory	210,62	2 488	211,18	2 448	73,92	-1,58	-10,49	23 418	688 970	29,42	0,90	0,36	43,35
Technické plodiny	3 081,94	2 314	3 190,08	1 734	4,80	-25,08	-16,45	488 510	1 281 596	2,62	0,65	0,14	31,60
Olajniny	2 000,47	1 797	1 314,68	892	41,21	-50,36	-24,11	479 523	1 269 436	2,65	0,27	0,07	34,58
Řepka	348,14	529	134,90	50	10,26	-90,55	-41,94	394 262	1 146 224	2,91	0,03	0,00	57,46
Hořčice	524,98	317	697,99	470	53,09	47,99	-3,77	11 825	9 542	0,81	5,90	4,92	108,22
LAKR	978,88	429	1 802,81	750	56,51	74,73	23,81	7 457	6 732	0,90	24,17	11,14	78,99
Zelenina	188,79	917	252,29	1 585	0,38	72,94	46,89	10 237	241 692	23,61	2,46	0,66	33,07
Pícniny	28 596,67	87 759	28 383,45	84 582	42,73	-3,62	-1,81	463 158	4 616 411	9,97	6,13	1,83	38,14

Pozn.: V tabulce jsou u některých plodin (lupina, hrách, hořčice aj.) uváděny hektarové výnosy v EZ téměř shodné nebo i vyšší než v konvenci. Je to dáno tím, že se jedná částečně i o odhady produkce na daný rok a skutečné výnosy jsou zjišťovány zpětně v rámci šetření v následném roce.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017; Sklizení zemědělských plodin ČSÚ; zpracoval ÚZEI.

Výměra **trvalých travních porostů** (TTP), tj. louk a pastvin, se zvýšila jen mírně o 1,5 % a překročila hranici 420 tis. ha.

Podobně o necelá 2 % vzrostla také plocha **trvalých kultur** (TK), která je tvořena převážně ovocnými sady (84 %). Největší zastoupení mezi ovocnými stromy mají jabloně a švestky (42, resp. 26 %). Vinice zabírají 15 % ploch TK a jejich výměra opět mírně meziročně klesla o 2 % (o 16 ha). Plocha chmelnic zůstává i nadále zanedbatelná.

Objem ekologické rostlinné produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2017 dosáhl 1 505 tis. tun (nárůst o 117 tis. tun, tj. o 8,5 % proti roku 2016), z toho však produkce píce (přepočtená na seno) tvořila 94 % (tj. 1 331 tis. tun sena z TTP a dalších 85 tis. tun sena z pícnin na OP). Celková produkce jen z orné půdy činila 167 tis. tun (11% podíl), z toho 42 % tvořila produkce obilovin (70,2 tis. tun) a 51 % produkce pícnin na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosahuje největší objem produkce, obdobně jako u výměry, pšenice obecná (29% podíl) a oves (23% podíl). Oproti roku 2016 nedošlo u obilovin k zásadním změnám v hektarových výnosech, výjimkou byla jen pohanka a proso s vyšším než 20% nárůstem výnosů. Vyšší výnos proti předchozímu roku byl zaznamenán také u zeleniny (o téměř 47 %), a to především u zeleniny kořenové (mrkve), dále částečně i zeleniny košťálové a listové. Naopak k meziročnímu poklesu hektarového výnosu došlo u okopanin (o 9 %), luskovin na zrno (o 7 %) a u technických plodin (zejména olejnin) o 16 %.

Celková produkce u TK dosáhla 7 275 tun (meziroční pokles o téměř 20 %). Z tohoto množství připadá 58 % na ovocné sady (jádroviny, peckoviny), necelých 5 % na ořechy a bobuloviny a 35 % na vinice. V rámci ovocných sadů dosáhly největšího objemu produkce jabloně (64% podíl), následovaly švestky (15% podíl) a hrušně (7% podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů se proti roku 2016 snížil z 1,51 t/ha na 1,19 t/ha a zůstává

stále na nízké úrovni. Důvodem jsou především rozsáhlé plochy mladých sadů, které ještě nezačaly plodit, nižší plodnost starších a krajinnotvorných sadů zahrnutých pod EZ a vliv mají pravděpodobně i nepříznivé suché roky.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují trvale vyššího podílu luskoviny na zrno (8 %) a pícniny na OP (6 %), viz Tab. 14. Podíl ploch obilovin v EZ na jejich celkové výměře v ČR činí 2 %. Z obilovin byl nejvyšší podíl zaznamenán stejně jako v předchozím roce u ovsa (16 %), tritikále (9 %) a žita (9 %). V rámci technických plodin dosahují významného zastoupení v EZ také léčivé, aromatické a kořeninové rostliny s podílem přes 24 % na jejich celkové ploše v ČR.

Luskoviny na zrno také drží prvenství v podílu bioprodukce na jejich celkové produkci v ČR s 5% podílem, následují pícniny s 2% podílem. Produkce obilovin v EZ tvoří 0,9 % z jejich celkové sklizně, podíl okolo 0,7 % má zelenina, 0,4 % brambory. Pokud srovnáme produkci jednotlivých plodin, pak vyšší než 5% podíl na jejich celkové sklizni v ČR dosahuje kmín (12 %), oves (11 %) a lupina na zrno (7 %). Hranici 5 % se dlouhodobě blíží také tritikále, nově dále žito a hořčice. Z pohledu hektarového výnosu lze shrnout, že výnosy obilovin v EZ se v roce 2017 pohybovaly v rozmezí 53–81 % výnosu konvenčního, luskoviny kolem 80 %, brambory 43 %, olejnin 35 % a pícniny klesly na 38 % konvenčního výnosu. Srovnání produkce zeleniny je obtížné vzhledem k různorodosti druhů, v průměru se však pohybuje okolo 33 % výnosu konvence.

Objem ekologické produkce na orné půdě meziročně vzrostl o téměř 2 %, přičemž nejvyšší nárůst byl zaznamenán u LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny) o 75 %, zeleniny (o 73 %) a okopanin (o 25 %). Naopak největší pokles produkce nastal u technických plodin (o 25 %) v důsledku poklesu produkce olejnin.

3.2 Živočišná výroba a produkce

Živočišná výroba zaznamenala v roce 2017 další nárůst počtu ekologicky chovaných zvířat, a to o 2,5 %. Na ekofarmách bylo chováno více než 418 tis. kusů zvířat, což při přepočtu na dobytčí jednotky představuje zhruba 210 tis. DJ⁶. Tento údaj zahrnuje pouze tzv. BIO zvířata, tj. zvířata chovaná v ekologickém režimu, která prošla přechodným obdobím. Stejně jako v předchozích letech dominoval jednoznačně chov skotu (256 tis. kusů a 88% podíl na celkovém počtu DJ), následovaný chovem ovcí (99 tis. kusů a 7% podíl); viz Tab. 15.

V roce 2017 byla zachována růstová tendence stavů **skotu** (meziroční nárůst o 3,8 %), přičemž nejvyšší nárůst byl zaznamenán v případě skotu na porážku (o 10 %). Mírně vzrostl opět také počet u kategorie ostatní skot⁷ a kategorie krávy bez tržní produkce mléka (o 4,4 %, resp. 2,8 %). Naopak k dalšímu poklesu došlo u kategorie dojnice (o 3,3 %). Díky této skutečnosti se prohloubil rozdíl mezi podílem bio dojnic na celkovém stavu skotu v EZ a jejich celorepublikovým podílem (2,6 % v EZ proti celkovým 26 % dojnic v ČR).

V případě ekologicky chovaných **ovcí** došlo druhým rokem k poklesu stavů, meziročně o 2,4 %, tj. o téměř 2 500 kusů. Naopak u chovu **koz** k dalšímu poklesu stavů nedošlo a jejich počet se ustálil okolo 9 240 kusů.

U chovu **prasat** došlo k dalšímu významnému nárůstu, jejich počet překročil 2 100 kusů, což je historicky nejvyšší stav a další 3 noví chovatelé registrovali jejich chov.

Další meziroční navýšení zaznamenal také chov bio **drůbeže** (o 4,5 %), což bylo způsobeno především nárůstem stavů u kategorie brojleři. Ekologicky chováno bylo v roce 2017 více než 26 tis. kusů a jde o historicky nejvyšší stav. Naopak počet nosnic třetí rokem klesá (meziročně o 11 %) a počet ostatní drůbeže (krůty, kachny, husy) stagnuje okolo 3 200 kusů.

V roce 2017 došlo k dalšímu mírnému navýšení počtu chovaných **včelstev**, jejich počet se meziročně zvýšil o 8,8 %. Z důvodu chybějících údajů nemohl být vyhodnocen chov **ryb**.

Ze srovnání zastoupení hlavních kategorií hospodářských zvířat v EZ na jejich celkovém počtu v ČR vychází, že v režimu EZ je chováno 18 % skotu (necelý 2% podíl mají dojnice), 45 % ovcí, 33 % koz a 25 % koní. Podíl ekologicky chované drůbeže na celkových počtech zůstává zanedbatelný (0,2 %), podobně je tomu u podílu bio prasat, který se dlouhodobě pohybuje kolem hodnoty 0,1 %. Významné je v českém EZ postavení chovu masného skotu, kdy se počty krav BTPM v EZ za posledních pět let zvýšily téměř o třetinu a tvoří dnes 53 % všech krav BTPM v ČR.

Na ekologických farmách jsou každoročně sledovány, kromě počtů zvířat již v režimu EZ, také celkové stavy všech zvířat chovaných na ekofarmě podle hlavních kategorií. Do těchto zvířat se započítávají všechna zvířata včetně zvířat v přechodném období, nezapočítávají se zvířata konvenční. Ze srovnání počtů všech zvířat a BIO zvířat chovaných na ekofarmách vyplývá, že 4 % skotu, 6 % ovcí, 7 % koz, 23 % prasat a 10 % koní ještě není plně chováno v ekologickém režimu.

Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2016 a 2017

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet ekologicky chovaných zvířat (kusy) ¹⁾		Meziroční změna počtu ekologicky chovaných zvířat 2017/16 (%)
	2017	2016	2017	
Koně	892	7 039	8 556	21,6
Skot	2 454	246 684	255 978	3,8
Z toho: dojnice	141	6 913	6 686	-3,3
KBTPM	2 223	112 172	115 346	2,8
Ovce	1 035	101 022	98 559	-2,4
Kozy	315	9 229	9 240	0,1
Prasata	40	1 942	2 101	8,2
Drůbež	52	41 808	43 675	4,5
Z toho: brojleři	8	22 554	26 357	16,9
nosnice	41	15 855	14 110	-11,0
Králíci	2	47	35	-25,5
Včely (počet rojů)	3	80	87	8,8
Ostatní zvířata ²⁾	88	385	388	0,8
Ryby	n.d.	85 765	n.d.	n.d.

¹⁾ Počet ekologicky chovaných zvířat zahrnuje všechna tzv. BIO zvířata na ekofarmě po přechodném období.

²⁾ Kategorie ostatní zvířata zahrnovala v roce 2016: 213 poníků, 45 oslů a 127 bizonů a v roce 2017: 185 poníků, 60 oslů a 143 bizonů.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017.

6 DJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.
7 Telata určená do chovu a jako zástav, býčci, jalovičky a býci plemenní.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2017 chováno téměř 392 tis. kusů přežvýkavců a koní, což představuje 227 tis. DJ (viz Tab. 16). Stejně jako v předchozím roce zde zaujímá dominantní postavení chov skotu s podílem 68 % (resp. 88 % při přepočtu na DJ). Průměrné zatížení travních porostů⁸ se v EZ při výměře 424 090 ha TTP pohybovalo v roce 2017 okolo 0,54 DJ/ha a mírně vzrůstá.

Každým rokem se sledují data o živočišné produkci pocházející z ekologických chovů zvířat. Následující tabulka zahrnuje živočišnou produkci, která je certifikovatelná (tj. pochází ze zvířat chovaných dle zásad EZ) a kterou farmář plánuje prodat v daném roce, ať už jako BIO nebo konvenční produkt. Snahou je získat objem reálné bioprodukce z ekofaremu (tj. produkce, která může být prodána v biokvalitě), a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Produkce masa (bez započtení zástavu) mírně poklesla o 0,9 % oproti roku 2016 a činila 6 693 tun. Největším podílem je zastoupeno **hovězí maso**, jehož produkce se meziročně téměř nezměnila a dlouhodobě tvoří 90 % celkové produkce biomasa. Podobně produkce u všech ostatních druhů masa se jen mírně odchýlila od hodnot předchozího roku.

Produkce **skopového masa** meziročně mírně poklesla o 3,8 % a jeho podíl na celkovém objemu biomasa tvořil 6 %. Jedná se o druhý nejčastější druh masa, po hovězím, produkováný v biokvalitě. Produkce **koziho masa** naopak mírně vzrostla o 3,8 %, jeho zastoupení na celkové produkci biomasa je však minimální. U **vepřového masa**, po výrazném nárůstu v předchozím roce, došlo k meziročnímu poklesu o 5 % a jeho podíl na celkové produkci masa v biokvalitě se dlouhodobě pohybuje okolo 2 %. Podobného podílu na celkové produkci biomasa dosahuje také produkce **drůbežního masa**, která čtvrtým rokem stagnuje okolo 115 tun.

Tab. 16 Počet všech zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2016 a 2017

Kategorie zvířat	Počet ekofaremu	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna počtu zvířat 2017/16 (%)
	2017	2016	2017	
Skot celkem	2 767	260 559	267 327	2,6
Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	2 060	53 805	52 556	-2,3
Skot ve věku nad 6 měsíců do 24 měsíců	2 368	58 708	61 585	4,9
Skot ve věku nad 24 měsíců	2 640	148 046	153 186	3,5
Ovce celkem	1 174	109 377	105 000	-4,0
Kozy celkem	373	10 521	9 919	-5,7
Koně celkem	1 016	9 059	9 498	4,8
Přežvýkavci a koně celkem	x	389 516	391 774	0,6
Prasata celkem	47	2 051	2 716	32,4

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017.

⁸ Počet DJ zvířat zkrmujičích objemnou píci na jednotku plochy travního porostu. DJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v letech 2016 a 2017

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna 2017/16 (%)
		2017	2016	2017	
Maso					
Hovězí	1 000 kg	2 025	10 866,05	11 174,85	2,8
– maso	1 000 kg	1 573	6 062,75	6 027,12	-0,6
– zástav	1 000 kg	1 539	4 803,30	5 147,73	7,2
Skopové/jehněčí	1 000 kg	790	588,21	580,53	-1,3
– maso	1 000 kg	609	427,87	411,83	-3,8
– zástav	1 000 kg	408	160,34	168,70	5,2
Kozí	1 000 kg	133	18,04	18,72	3,8
Vepřové	1 000 kg	36	130,14	123,25	-5,0
Drůbeží	1 000 kg	18	112,94	112,29	-0,6
Králíčí	1 000 kg	3	0,12	0,12	0,0
Rybí	1 000 kg	n.d.	0,22	n.d.	n.d.
Živá zvířata – prodej jako zástav					
Zástav – telata	kusy	1 539	53 370	57 197	7,2
Zástav – ovce	kusy	408	16 034	16 870	5,2
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko – kravské	1 000 l	86	32 753,88	32 207,17	-1,7
– ovčí	1 000 l	6	65,50	54,20	-17,3
– kozí	1 000 l	22	96,35	113,21	17,5
Upravené mléko – kravské	1 000 l	21	150,17	193,16	28,6
– ovčí	1 000 l	2	9,39	9,40	0,1
– kozí	1 000 l	15	45,44	48,70	7,2
Sýr – kravský	1 000 kg	27	70,01	64,16	-8,4
– ovčí	1 000 kg	12	23,67	21,80	-7,9
– kozí	1 000 kg	23	37,80	39,86	5,5
Další mléčná produkce					
Kysané mléčné výrobky	1 000 kg	12	86,99	114,95	32,1
Tvaroh	1 000 kg	13	39,98	38,14	-4,6
Máslo	1 000 kg	6	2,00	2,91	45,4
Smetana	1 000 l	5	39,08	18,83	-51,8
Vejce pro konzumaci	1 000 kg	40	209,18	228,85	9,4
Med	1 000 kg	3	1,73	1,05	-39,1

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017.

Kromě produkce masa je také sledován prodej živých **zástavových zvířat** u skotu a ovcí. V roce 2017 došlo k dalšímu navýšení počtu prodaných mladých zvířat u obou kategorií, u skotu meziročně o 7,2 % (tj. o 3 827 kusů více), u ovcí o 5,2 % (tj. o 836 kusů více). Za posledních pět let vzrostl prodej zástavového skotu o pětinu, u ovcí dokonce o třetinu. Pro potřebu srovnání s dřívějšími hodnotami produkce masa, kdy byla do objemu masa započítávána také zvířata prodaná v živém jako zástav, byl zástav přepočten na objem masa. U zástavového skotu byla předpokládána průměrná hmotnost 180 kg a 50% výtěžnost (tj. v přepočtu dalších 5,1 tis. tun masa), u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50% výtěžnost (viz Tab. 17).

Mléčná produkce je pro přehlednost již tradičně rozdělena do několika kategorií. Jedná se o mléko čerstvé – směřující přímo do mlékáren, dále mléko upravené – vhodné k přímé spotřebě a sýry. Výrobky spadající mimo tyto tři hlavní kategorie jsou souhrnně označeny jako další mléčná produkce a patří sem např. kysané mléčné výrobky⁹, máslo, tvaroh či smetana.

Produkce **kravského biomléka** stagnuje od roku 2013 na objemu cca 32 mil. litrů, tvoří přes 99 % produkce veškerého mléka z ekofarem. Produkce **koziho mléka** naopak čtvrtým rokem stoupá, meziročně o 14,2 % na 162 tis. litrů (mléko čerstvé a upravené), tvoří však jen zhruba 0,5% podíl na celkové produkci biomléka. **Ovčí mléko** je zatím spíše

9 V kategorii kysané mléčné výrobky jsou zařazeny např. jogurty, jogurtové a kefirové mléko, zakysaná smetana a jiné fermentované výrobky.

specialitou, drží 0,2% podíl na celkové produkci biomléka a jeho produkce se pohybuje mezi 65 až 75 tis. litry. Ze srovnání více let je patrný u všech tří druhů rostoucí objem produkce upraveného mléka, tedy objem mléka k přímé spotřebě prodáváný zejména ze dvora.

Produkce **sýrů** na ekofarmách meziročně sice poklesla o 4,3 %, dlouhodobě však objem narůstá, za posledních pět let téměř dvojnásobně z 64 tun v roce 2012. **Kravské sýry** tvoří polovinu objemu a jejich produkce klesla poprvé (meziročně o 8,4 %) na 64 tun v roce 2017. Meziročně poklesla i produkce **ovčího sýru** (o 7,9 %), z dlouhodobého pohledu však produkce spíše stagnuje okolo 22 tun a tvoří necelou pětinu celkového objemu vyrobených sýrů. Zhruba třetinu produkce sýrů tvoří **sýry kozí**, jejich produkce meziročně vzrostla o 5,5 % na téměř 40 tun v roce 2017 a celkově znamenávají kozí výrobky rostoucí trend.

V rámci výrobků spadajících do kategorie další mléčná produkce vzrostla meziročně významně produkce **kysaných mléčných výrobků** (o 32,1 %) a **másla** (o 45,4 %), naopak mírně klesla produkce **tvarohu**. Výrazná změna nastala u produkce **smetany**, kdy se produkce snížila až na polovinu, což bylo dáno ukončením výroby u jednoho z významných producentů.

Produkce **vajec** ke konzumaci se zvýšila meziročně o 9,4 %, což představuje nárůst zhruba o 315 tis. vajec. Předpokládána produkce **medu** se meziročně snížila o 39,1 % z důvodu snížení plánu u jednoho z producentů.

3.3 Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2016

Údaje o způsobu uplatnění produkce z ekofarem jsou zjišťovány zpětně (tj. v roce 2017 pro rok předchozí). Ověřován je skutečný celkový objem bioprodukce, podíl produkce prodané vůči objemu ponechanému na farmě (tzv. jiné užití zahrnující spotřebu ve formě vstupů, tj. krmiv a osiv, faremni zpracování anebo vlastní spotřebu zemědělce), dále podíl prodeje na domácím trhu vůči exportu a podíl prodeje v biokvalitě s certifikátem vůči prodeji na konvenčním trhu.

Jelikož prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po tzv. přechodném období, jsou níže prezentované údaje založeny na odpovědích pouze 3 280 z celkových 4 427 ekofarem.

Z celkového počtu 3 280 ekofarem, které měly již možnost prodat v roce 2016 alespoň jeden produkt s certifikátem, zhruba 74 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukcí prodat na konvenčním trhu (v roce 2015 činil tento podíl 77 %). Přičemž 52 % ekofarem uvedlo, že v roce 2016 realizovaly produkci výhradně na konvenčním trhu, což je nižší hodnota oproti roku 2015. Naopak prodej veškeré své bioprodukce s certifikátem uskutečnilo 304 ekofarem (tj. 10 % a o 36 farem více než v roce 2015). Prodej jak na konvenčním trhu, tak na trhu bioproduktů

realizovalo 22 % ekofarem a zbylých 16 % ekofarem uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě¹⁰.

Nejčastěji pěstovanou tržní skupinou plodin v EZ jsou **obiloviny**. Z celkového množství 62,1 tis. tun vyprodukovaných obilovin bylo 71 % prodáno (44 tis. tun) a to z 86 % v biokvalitě. Z prodaného množství bylo 58 % obilovin uplatněno na domácím trhu a 42 % bylo exportováno (viz Tab. 18), což je srovnatelné se situací v předchozích letech. Exportovalo se především pšenice (100 %), zhruba polovina produkce byla exportována u kukuřice na zrno, pšenice, žito a špaldy. Na domácím trhu se naopak nejvíce uplatnil ječmen (90 %), tradičně oves a tritikále, nově pohanka (72 %). U většiny obilovin se meziročně mírně zvýšil podíl prodeje v biokvalitě, kdy nejvyšší podíl byl dosažen opět u prosa (100 %).

Podíl neprodané produkce obilovin ve výši zhruba 30 % byl nejčastěji (ze 71 %) spotřebován jako krmivo (zejména u tritikále a ovsu). Naopak u prosa, kukuřice na zrno a špaldy byla téměř veškerá produkce prodána. Dle počtu farem i množství produkce zůstaly oves a pšenice i nadále nejčastěji pěstovanými obilovinami a tvořily téměř 45 % produkce obilovin v EZ v roce 2016.

U **luskovin na zrno** (2 443 tun) byla na domácím trhu uplatněna necelá polovina z prodané produkce (40 %), což představuje další významné snížení oproti 48 % v roce 2015, 63 % v roce 2014, resp. 76 % v roce 2013. Podíl prodeje v biokvalitě se naproti tomu opět mírně zvýšil z 81 na 91 %. Neprodaný objem luskovin (40 %) byl z poloviny využit jako krmivo a z poloviny pro další zpracování na farmě.

Stejně jako v předchozím roce byla téměř veškerá produkce **brambor** v roce 2016 prodána (84 % a 2 554 tun), pouze

¹⁰ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře.

16 % bylo využito jiným způsobem, nejčastěji pro vlastní spotřebu zemědělce. Přes opětovné zvýšení objemu uplatněného na domácím trhu v roce 2016 míří podstatná část brambor (45 %) na export. Brambory patří ke komoditám, u kterých se daří dlouhodobě realizovat prodej v biokvalitě (84 % v roce 2016).

V případě **olejnin** byla v roce 2016 prodána téměř veškerá produkce (99 %), přestože její množství vzrostlo trojnásobně (z 627 na 1 823 tun). Výrazněji vzrostl také export z 28 na 56 %, z hlediska kvality se dařilo produkci uplatnit jako bioprodukt (70 % oproti 67 % v roce 2015).

Produkce **bylin a koření** byla stejně jako dříve uplatněna zejména v ČR (97 %). Vyprodukováno bylo celkem 865 tun aromatických a léčivých rostlin, což představuje téměř trojnásobné zvýšení oproti 315 tunám v roce 2015. Ačkoliv stále významná část bylin končí v konvenci (42 %), každoročně se zvyšuje jejich podíl uplatněný v biokvalitě.

U **osiva a sadby** se významně snížil podíl prodeje (z 84 na 55 %), větší část produkce zůstala na ekofarmách k vlastnímu využití. Důvodem byl zřejmě výrazný pokles produkce z 353 na 103 tun. Veškerá produkce osiva a sadby byla prodána v ČR, z 59 % jako bioprodukt.

Úroda **zeleniny** je především uplatněna na domácím trhu (100 % košťálové, listové i plodové zeleniny). Výjimkou je dlouhodobě produkce mrkve v rámci kořenové zeleniny, jejíž téměř veškerá produkce (93 %) končí v zahraničí. V roce 2016 i 2015 došlo k podobnému trendu u cibule, exportováno bylo 79 % produkce. Převážná část vyprodukováné a prodané zeleniny byla uváděna na trh v biokvalitě, výjimkou byla zelenina listová (jen 26 %) a košťálová (50 %).

Ze sledovaných skupin **ovoce** (jablka, hrušky a peckoviny) byla většina produkce prodána, zbylá část byla využita nejčastěji ve formě vlastní spotřeby na farmě anebo zpracování. Produkce ovoce byla uplatněna výhradně na domácím trhu (97 %), a to včetně jablek, která patřila v předchozích letech k tradičně exportovaným bioproduktům (až 40 % v roce 2015). U všech kategorií ovoce vzrostl podíl prodeje v biokvalitě.

V případě **hroznů** převažovalo stejně jako v předchozích letech jiné využití (54 %) nad přímým prodejem. Produkce, která se neprodá, je zpracovávána na farmě k výrobě vína. To je následně z 60 % prodáváno v biokvalitě, 40 % končí jako víno konvenční. Hrozny, které jsou prodávány, se uplatňují výhradně na domácím trhu a zatím končí převážně v konvenčních vínech (78 %).

Tab. 18 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2016

Produkce RV	Uplatnění rostlinné produkce roku 2016					
	Počet farem	Celková produkce z ploch v ekol. režimu (tuny)	Podíl prodaného množství (%)	z toho prodej v biokvalitě (%)	z toho prodej na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Obiloviny	556	62 082	71	86	58	42
Pšenice	276	16 892	75	88	52	48
Špalda	110	11 665	90	89	53	47
Žito	72	3 423	76	77	52	48
Ječmen	197	6 250	60	74	90	10
Oves	314	10 663	63	82	63	37
Tritikále	167	9 320	48	84	63	37
Luskoviny	86	2 443	60	91	40	60
Brambory	167	2 554	84	84	55	45
Olejniny	46	1 823	99	70	44	56
Byliny/koření	55	865	96	58	97	3
Osivo/sadba	19	103	55	59	100	0
Košťálová zelenina	29	42	71	50	100	0
z toho zelí	20	20	79	74	100	0
Listová zelenina	21	20	73	26	100	0
Plodová zelenina	51	81	71	84	100	0
Kořenová zelenina	66	1 358	96	98	11	89
z toho mrkev	38	1 155	98	100	7	93
z toho cibule	40	118	86	88	21	79
Jablka	267	3 194	80	73	98	2
Hrušky	98	282	70	56	97	3
Peckoviny	236	1 216	62	48	97	3
Hrozny	68	2 319	46	22	100	0

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017.

U většiny hlavních **produktů živočišné výroby** (maso, mléko, vejce, med), vyprodukovaných v roce 2016 na českých ekofarmách, dominoval v rámci jejich uplatnění prodej, ať už na domácím nebo zahraničním trhu. Výjimkou bylo kozí a ovčí mléko, kde bylo zaznamenáno vyšší procento jiného způsobu uplatnění produkce (tj. zpracování na farmě, užití jako krmiva, vlastní spotřeba zemědělce a jiné).

U ovčího mléka byla většina (96 %) produkce dále využita na farmě, převážně pro faremní zpracování s následným prodejem biopotravin. Podobně u kozího mléka zůstalo na farmě až 94 % produkce, která byla následně zpracována a prodána částečně v biokvalitě. Vyšší podíl jiného užití než prodeje byl zaznamenán také u kozího a skopového masa (36 % resp. 26 %). Jednalo se především o uplatnění pro vlastní spotřebu, okolo 10 % masa bylo zpracováno na farmě a dále prodáno.

Co se týče prodeje **masa**, většina produkce byla prodána, stejně jako v minulých letech, na českém trhu. Část takto uplatněné produkce mohla být prodána v ČR přes zprostředkovatele a druhotně využita na zahraničním trhu. Přímou do zahraničí mířila část produkce hovězího, skopového a vepřového masa. Export hovězího masa dosáhl 25 % prodané produkce a mírně klesl z 29 % předchozích dvou let. U skopového masa došlo k dalšímu navýšení exportu na 18 % oproti 12 % v roce 2015 (9 % v roce 2014). V případě vepřového masa došlo k výraznému snížení exportu ze 43 % v roce 2015 na 14 %, změna byla způsobena snížením skutečně uplatněné produkce, a tedy i exportu vepřového masa jednou z farem.

Prodej s certifikátem se dlouhodobě daří u drůbežího masa, přes 90 % prodané produkce. K dalšímu zvýšení podílu prodeje v biokvalitě došlo v roce 2016 u hovězího a vepřového masa. Z celkového prodaného množství bylo uplatněno jako bio 41 % hovězího a 85 % vepřového masa, což před-

stavuje nejvyšší podíly za sledované období od roku 2008. Naopak prodej kozího a skopového masa jako bioproduktu zůstává trvale na nízké úrovni okolo 10 %.

Na zahraničních trzích byla prodána také část odchovaných živých zvířat, konkrétně zástavových telat a jehňat. Vývoz živých zvířat se u obou kategorií oproti roku 2015 mírně snížil, u zástavových telat z 35 na 31 %, u zástavových jehňat z 11 na 6 %. Co se týče prodeje s certifikátem, bylo v kategorii zástav prodáno 12 % telat a 13 % jehňat.

V případě **mléka** je zatím stále většina produkce uplatněna na domácím trhu. K postupné změně dochází u mléka kravského, jehož export každoročně narůstá a v roce 2016 bylo vyvezeno 41 % produkce. Co se týče prodeje mléka s certifikátem, je v biokvalitě prodáváno především mléko kravské (96 % prodaného množství v roce 2016). U mléka kozího a ovčího končí zhruba polovina prodané produkce v konvenci. V roce 2016 však došlo k výraznému navýšení u mléka kozího, kdy 84 % produkce bylo uplatněno jako bioprodukt. Jak již bylo uvedeno výše, v případě kozího a ovčího mléka není prodej hlavním způsobem užití vyprodukovaného mléka. Převažuje zde především zpracování na farmě s následným prodejem. V roce 2016 bylo tímto způsobem uplatněno 96 % ovčího a 94 % kozího mléka.

Veškerá **vejce** z ekologického zemědělství byla v roce 2016 tradičně prodána na domácím trhu, podíl prodeje v biokvalitě dosáhl 96 %, což je podíl srovnatelný s předchozím rokem.

Produkce **medu** byla, stejně jako v roce 2015, v převážně většině (82 %) využita k prodeji. Zbýlá část produkce byla využita jako krmivo pro včely a k vlastní spotřebě farmářů. Na rozdíl od roku 2015 byla veškerá prodaná produkce medu uplatněna na domácím trhu a v biokvalitě.

Tab. 19 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2016

Produkce ŽV ¹⁾	Uplatnění živočišné produkce roku 2016					
	Počet farem	Celková produkce	Podíl prodaného množství (%)	z toho prodej v biokvalitě (%)	z toho prodej na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Hovězí maso (t)	1 452	6 398	93	41	75	25
Telata – zástav (t)	1 335	4 980	99	12	69	31
Skopové maso (t)	580	468	74	12	82	18
Ovce – zástav (t)	348	148	100	13	94	6
Kozí maso (t)	133	25	64	6	100	0
Vepřové maso (t)	29	125	81	85	86	14
Drůbeží maso (t)	18	139	94	91	100	0
Mléko ovčí (tis. l)	13	253	4	39	100	0
Mléko kozí (tis. l)	42	840	6	84	100	0
Mléko kravské (tis. l)	104	32 836	89	96	59	41
Vejce (tis. ks)	36	3 388	96	96	100	0
Med (kg)	3	3 825	82	100	100	0

¹⁾ Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v tunách jatečné hmotnosti. Pro přepočítání z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (zástav telat a jehňat 0,5), ovce a kozy 0,5, prasata 0,8 a drůbež 0,75.

4. VÝROBA BIOPOTRAVIN

4.1 Počet výrobců biopotravin

Ke konci roku 2017 bylo v ČR registrováno 674 výrobců biopotravin, což oproti roku 2016 představuje navýšení o 11 % (viz Tab. 20). V průběhu roku 2017 se nově registrovalo 109 subjektů, a 42 naopak svoji činnost ukončilo.

K nejčastěji provozovaným činnostem patřily v roce 2017, obdobně jako v jiných letech, zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků, zpracování a konzervování ovoce a zeleniny, výroba mléčných výrobků a výroba vína z vinných hroznů (viz Tab. 21). Meziročně došlo k největšímu nárůstu v kategorii výroby ostatních potravinářských výrobků (o 26 %) a výroby olejů a tuků (o 25 %). V absolutním vyjádření přibýlo nejvíce nových výrobců ve zpracování a konzervování ovoce a zeleniny (nárůst o 13 subjektů). Naopak ke snížení počtu výrobců došlo v kategorii výroby mlýnských a škrobářenských výrobků (o 5 %).

Z pohledu struktury výrobců dle velikosti obrátu za biopotravinu je patrná dominance několika málo hlavních výrobců biopotravin. Více než dvě třetiny výrobců (71 %) uvedly, že v roce 2016 za biopotravinu utržily méně než 2 mil. Kč a jejich podíl na celkovém obrátu dosáhl pouhých 5 %. Naopak 25 firem s největším obrátem za biopotravinu (nad 20 mil. Kč) realizuje více než tři čtvrtiny celkové výroby biopotravin v ČR.

Do výroby biopotravin se pouští jak „bio specialisté“¹¹, tak střední a velké potravinářské firmy. V roce 2016 uvedlo 29 % výrobců, že obrát za biopotravinu se podílí na jejich celkovém obrátu do 5 % a téměř podobný podíl výrobců (33 %) naopak uvedl, že podíl za prodej biopotravin u nich činí více jak 90 % jejich obrátu.

Nejčastější kategorií výrobců v roce 2016 byly podniky, u kterých prodej biopotravin představuje 99 až 100 % jejich celkového obrátu. Tato kategorie je tvořena převážně faremními zpracovateli. Druhou nejpočetnější kategorií byly naopak podniky s podílem biovýroby od 1 do 10 % z celkového obrátu. Tyto dvě kategorie představují 46 % výrobců biopotravin, přičemž jejich podíl na celkovém obrátu výroby v ČR dosahuje

32 %. Největšího podílu na celkovém obrátu výrobců (23 %) dosahovaly firmy, u nichž se prodej biopotravin podílel na jejich celkovém obrátu mezi 75 až 99 %. Dále následovaly podniky v kategorii I až 10 % (19 % na celkovém obrátu výroby) a 50 až 75 % (16 % na celkovém obrátu výroby).

Z celkového obrátu výroby biopotravin v roce 2016 ve výši cca 2 786 mil. Kč se uplatnilo na českém trhu 1 554 mil. Kč, tj. 56 % (60 % v roce 2015). Do zahraničí vyvezli tedy čeští výrobci biopotravin za přibližně 1 232 mil. Kč, což představuje zbývajících 44 % celkového obrátu výroby. Vývoz biopotravin směřuje z ČR převážně do zemí EU, přičemž největší objem biopotravin (388 mil. Kč) byl vyvezen do Německa a dále pak do ostatních zemí EU sousedících s ČR (302 mil. Kč) a do Rakouska (184 mil. Kč). Na českém trhu využívali výrobci k prodeji biopotravin nejčastěji maloobchodní řetězce (35 %), velkoobchody (15 %) a specializované prodejny (13 %).

Tab. 20 Vývoj počtu registrovaných výrobců biopotravin (2008–2017)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Počet výrobců	345	395	404	422	448	471	506	542	607	674
Meziroční změna (%)	81,6	14,5	2,3	4,5	6,2	5,1	7,4	7,1	12,0	11,0
Počet (% podíl) skončených výrobců	14 (7,4)	26 (7,5)	56 (14,2)	55 (13,6)	43 (10,2)	40 (8,9)	37 (7,9)	40 (7,9)	32 (5,9)	42 (6,9)
Počet (% podíl) nových výrobců	169 (49,0)	76 (19,2)	65 (16,1)	73 (17,3)	69 (15,4)	63 (13,4)	72 (14,2)	76 (14,0)	97 (16,0)	109 (16,2)

Zdroj: MZe a REP (údaj k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

¹¹ Bio specialista je zde míněn jako výrobce zaměřený převážně nebo výhradně na výrobu biopotravin.

Tab. 21 Výrobci biopotravin dle druhu ekonomické aktivity v letech 2016 a 2017

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE) ¹⁾	Počet výrobců biopotravin ²⁾	
		2016	2017
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	108 (114)	115
10.11	Zpracování a konzervování masa, kromě drůbežího	100 (106)	108
10.12	Zpracování a konzervování drůbežího masa	2	2
10.13	Výroba masných výrobků a výrobků z drůbežího masa	6	5
10.2	Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů	1	1
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	95	109
10.31	Zpracování a konzervování brambor	5	5
10.32	Výroba ovocných a zeleninových šťáv	23	24
10.39	Ostatní zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	67	80
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	16	20
10.41	Výroba olejů a tuků	16	20
10.42	Výroba margarínů a podobných jedlých tuků	0	0
10.5	Výroba mléčných výrobků	80 (84)	85
10.51	Zpracování mléka, výroba mléčných výrobků a sýrů	77 (81)	82
10.52	Výroba zmrzliny	3	3
10.6	Výroba mlýnských a škrobářských výrobků	41 (47)	39
10.61	Výroba mlýnských výrobků	38 (43)	36
10.62	Výroba škrobářských výrobků	3 (4)	3
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	24 (28)	25
10.71	Výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	10	12
10.72	Výroba sucharů a sušenek; výroba trvanlivých cukrářských výrobků	11 (15)	10
10.73	Výroba makaronů, nudlí, kuskusu a podobných moučných výrobků	3	3
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	140 (146)	176
10.81	Výroba cukru	5 (6)	9
10.82	Výroba kaka, čokolády a cukrovinek	11	14
10.83	Zpracování čaje a kávy	37 (40)	42
10.84	Výroba koření a aromatických výtažků	16	15
10.85	Výroba hotových pokrmů	6	7
10.86	Výroba homogenizovaných potravinářských přípravků a dietních potravin	3	3
10.89	Výroba ostatních potravinářských výrobků j. n.	62 (64)	86
11.0	Výroba nápojů	89 (90)	90
11.01	Destilace, rektifikace a míchání lihovin	1	1
11.02	Výroba vína z vinných hroznů	76 (77)	76
11.03	Výroba jablečného vína a jiných ovocných vín	2	2
11.04	Výroba ostatních nedestilovaných kvašených nápojů	0	0
11.05	Výroba piva	5	5
11.06	Výroba sladu	3	3
11.07	Výroba nealkoh. nápojů; stáčení minerálních a ostatních vod do lahví	2	3
21.20	Farmaceutické přípravky	2 (7)	2
82.92	Balicí činnosti	11	12
Celkem		607 (639)	674

¹⁾ NACE – standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely.

²⁾ Počty subjektů jsou stanoveny na základě přiřazení jedné hlavní činnosti subjektu (dle velikosti obrátu). V roce 2016 odpovídá údaj v závorce počtu všech provozoven, tento údaj nebyl pro rok 2017 dostupný.

Zdroj: Zdroj: REP a kontrolní organizace (ABCERT AG, Biokont CZ, Bureau Veritas, KEZ); zpracoval ÚZEI.

4.2 Počet faremních zpracovatelů

Z oficiálních údajů REP ke konci roku 2017 vyplývá, že z celkového počtu 674 registrovaných výrobců biopotravin bylo 225 současně registrováno i v kategorii ekozemědělec a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce. Jinými slovy zhruba třetina výrobců jsou faremní zpracovatelé. Jejich podíl do roku 2014 každoročně vzrůstal (z 20 % v roce 2008 až na 39 %), od té doby je naopak zaznamenán mírný pokles zejména díky rychlejšímu nárůstu počtu výrobců celkem.

Z pohledu registrovaných ekozemědělců je rozsah zpracování vlastních výrobků přímo na farmě stále na nízké úrovni a dlouhodobě stagnuje okolo 5 %. Vzhledem k tomu, že řada ekofarem má certifikovanou pouze zemědělskou produkci a již nikoli navazující zpracovatelské kapacity, lze předpokládat, že rozsah faremního zpracování na ekofarmách je vyšší. Naopak někteří certifikovaní faremní zpracovatelé

svoji činnost ve skutečnosti vůbec neprovozují nebo jen v omezené míře dle poptávky spotřebitelů.

Díky úpravám legislativy ve prospěch faremního zpracování a prodeje malých množství ze dvora, vzniku poradenské organizace a obecně většímu povědomí o povinnostech a možnostech, počet farem (ekologických i konvenčních) snažících se uplatnit svoje výrobky přímo na trhu roste.

Faremní zpracovatelé se soustředí výhradně na český trh a biovýrobky jsou kromě prodeje přímo z farmy nejčastěji nabízeny ve specializovaných prodejnách biopotravin či na trzích, a to jak v regionu výrobce, tak ve větších městech. Distribuci zajišťují jednak sami výrobci, jednak se na ni podílí někteří regionální distributoři a velkoobchody. K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům patří mléko a výroba mléčných výrobků. Téměř shodný počet farem se věnuje také zpracování masa (převažuje zpracování masa z velkých hospodářských zvířat ve faremních jatkách a bourárnách) a výrobě nápojů, resp. výrobě vína. Narůstá také počet faremních zpracoven ovoce a zeleniny, viz Tab. 22.

Tab. 22 Počet a zaměření faremních zpracovatelů bioproduktů v letech 2016 a 2017

Kód	Výrobní zaměření (dle NACE ¹⁾)	Počet faremních zpracovatelů	
		2016	2017
10.1	Zpracované a konzervované maso a výrobky z masa	47	53
10.2	Zpracované a konzervované ryby, koryši a měkkýši	0	0
10.3	Zpracované a konzervované ovoce a zelenina	45	47
10.4	Rostlinné a živočišné oleje a tuky	1	2
10.5	Mléčné výrobky a zmrzlina	56	54
10.6	Mlýnské a škrobárenské výrobky	6	6
10.7	Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	3	1
10.8	Ostatní potravinářské výrobky	7	9
11.0	Nápoje	54	53
11.02	Víno z vinných hroznů	54	51
Celkem		219	225

¹⁾ NACE – standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely.

Zdroj: REP a kontrolní organizace (ABCERT AG, Biokont CZ, Bureau Veritas, KEZ); zpracoval ÚZEI.

5. OBCHOD S BIOPOTRAVINAMI

Celkový obrat s biopotravinami českých subjektů včetně vývozu dosáhl v roce 2016 přibližně 4,19 mld. Kč. Z toho spotřebitelé v České republice utratili za biopotraviny 2,55 mld. Kč, což představuje 13,5% meziroční nárůst. Vývoz biopotravin vzrostl na cca 1,64 mld. Kč (z toho však 16 % připadá na reexport). Průměrná roční spotřeba na obyvatele vzrostla na 241 Kč a podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů dosáhl 0,9 % (viz Tab. 23). Jen pro srovnání průměr EU činil 60 eur a podíl okolo 6 %.

Objem dovozu finálních biopotravin realizovaný distributory a maloobchodními řetězci, který byl prodán na českém trhu, je odhadován v roce 2016 na 1 171 mil. Kč, což představuje 46% podíl na maloobchodním obratu v ČR. Jedná se o významné zvýšení oproti předchozím rokům. Po započtení objemu dovozu, který realizují tzv. „mix“ subjekty¹² a které do ČR dovezly finální biopotraviny za dalších zhruba 348 mil. Kč, vzroste podíl dovozových biopotravin na českém trhu na 60 % maloobchod-

ního obratu, což je údaj srovnatelný s předchozím rokem. Pokud by byl započítán navíc i objem dovozu bioproduktů či biopotravin, které jsou na území ČR dále zpracovávány (tj. dovoz bio surovin a bio polotovarů), podíl biopotravin ze zahraničí ještě vzroste.

5.1 Poptávka po biopotravinách

Struktura hlavních kategorií biopotravin je dlouhodobě stabilní. Největší zájem je o „Ostatní zpracované potraviny“ (33% podíl, přičemž téměř polovinu tvoří koření a aromatické výtažky a zpracovaná káva a čaj, na 8 % poklesl podíl hotových pokrmů typu dětských výživ). Druhou příčku si udržuje kategorie „Mléko a mléčné výrobky“ (23 %). Třetí kategorií je „Ovoce a zelenina“ (21 %), která zaznamenala výrazné posílení během roku 2016 (viz Tab. 24).

Tab. 23 Vývoj trhu biopotravin v ČR (2005–2016)

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Celkový obrat s biopotravinami včetně vývozu (mld. Kč)	x	0,84	1,39	1,95	1,98	2,10	2,24	2,40	2,72	3,19	3,73	4,19
Vývoz (mld. Kč)	x	0,08	0,10	0,15	0,37	0,51	0,57	0,62	0,77	1,17	1,48	1,64
Spotřeba biopotravin v ČR (mld. Kč)	0,51	0,76	1,29	1,80	1,61	1,60	1,67	1,78	1,95	2,02	2,25	2,55
Meziroční změna obratu biopotravin (%)	16	49	70	40	-10	-1	4,6	6,7	9,5	3,9	11,4	13,5
Podíl na celkové spotřebě potravin a nápojů (%)	0,18	0,35	0,55	0,75	0,65	0,63	0,65	0,66	0,71	0,72	0,81	0,90
Spotřeba na obyvatele a rok (Kč)	50	74	126	176	154	151	158	169	185	191	213	241
Podíl dovozu na obratu biopotravin (%)	54	56	62	57	n. d.	46	46/ 60*	46/ 60*	46/ 57*	43/ 49*	39/ 62*	46/ 60*
Podíl řetězců na obratu biopotravin (%)	57	67	68	74	68	67	64	64	64	55	61	62

* Podíl dovozu distributorů / podíl dovozu distributorů a „mix“ subjektů.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2016.

Tab. 24 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obratu biopotravin (2005–2016)

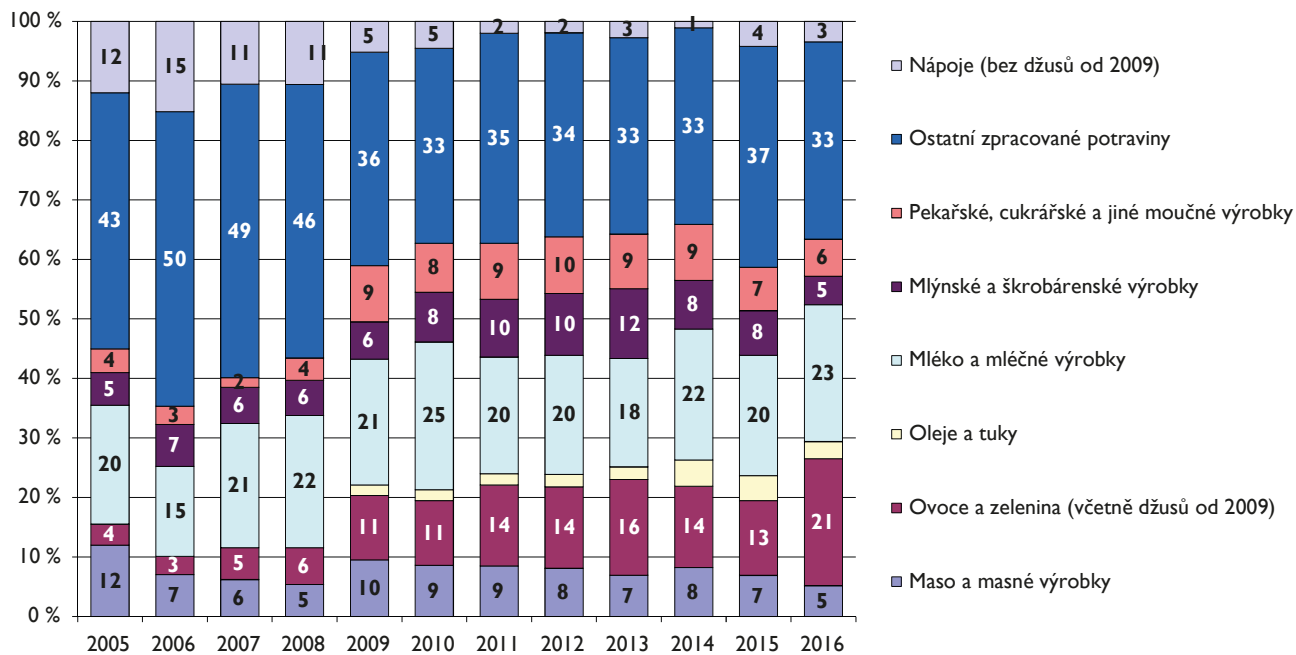
Hlavní kategorie potravin	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	podíl kategorie potravin (%)											
Maso a masné výrobky	12,0	7,1	6,2	5,4	9,5	8,6	8,5	8,1	6,9	8,2	6,9	5,1
Ovoce a zelenina ¹⁾	3,5	3,0	5,4	6,2	10,8	10,8	13,6	13,7	16,1	13,7	12,6	21,3
Oleje a tuky	x	x	x	x	1,8	1,9	1,9	2,1	2,1	4,4	4,2	2,9
Mléko a mléčné výrobky	20,0	15,2	20,9	22,2	21,1	24,8	19,6	20,0	18,2	22,0	20,0	23,0
Mlýnské a škrobárenské výrobky	5,5	7,1	6,0	5,9	6,3	8,4	9,7	10,4	11,7	8,2	7,5	4,8
Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	4,0	3,0	1,6	3,8	9,4	8,2	9,4	9,5	9,2	9,4	7,3	6,2
Ostatní zpracované potraviny	43,0	49,5	49,3	45,9	35,9	32,8	35,3	34,3	33,0	33,0	37,1	33,2
Nápoje ¹⁾	12,0	15,2	10,6	10,6	5,2	4,5	2,0	1,9	2,7	1,1	4,2	3,4
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ Do roku 2008 jsou ovocné/zeleninové džusy a šťávy zahrnovány do kategorie Nápoje, od roku 2009 jsou součástí kategorie Ovoce a zelenina.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2016.

¹² Tzv. „mix“ subjekty představují společnosti realizující jak distribuci biopotravin jiných dodavatelů, tak souběžně výrobu vlastních výrobků.

Graf 5 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obrátu biopotravin (2005–2016)

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2016.

5.2 Způsob distribuce biopotravin

Nejvíce biopotravin nakupují čeští spotřebitelé tradičně v maloobchodních řetězcích (44 %, tj. 1,12 mld. Kč v roce 2016), na druhém místě pak prostřednictvím drogistických řetězců – zejména v dm drogerii (18 %, 456 mil. Kč) a přes prodejny zdravé výživy (14 %, 366 mil. Kč). Významně narůstá podíl přímého prodeje biopotravin¹³. Vzhledem

k rychlému růstu podílu prodeje přes e-shopy, je tento způsob odbytů sledován od roku 2014 odděleně od přímého prodeje. E-shopy však provozují převážně přímo sami producenti, tedy lze je považovat za určitou formu přímého prodeje. Necelá 4 % biopotravin byla nakoupena v lékárnách a pozvolna narůstá podíl uplatněné bioprodukce v gastronomii. (Tab. 25).

Tab. 25 Podíl hlavních odbytových míst na celkovém obratu biopotravin (2005–2016)

Obytové místo v ČR	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016
	podíl odbytového místa v ČR (%)												(mil. Kč)
Supermarkety/ hypermarkety ¹⁾	57,0	67,0	67,5	74,0	69,2	70,4	67,8	67,7	67,0	57,4	60,9	61,8	1 577
z toho drogerie	x	x	x	x	11,2	14,1	11,3	18,0	18,7	16,5	14,7	17,9	456
Prodejny zdravé výživy a biopotravin	37,0	28,0	22,5	18,0	17,7	19,4	19,8	19,0	16,6	24,8	14,3	14,3	366
Nezávislé prodejny potravin	2,0	3,0	2,5	2,0	2,4	1,2	1,4	1,4	1,6	1,7	4,2	2,9	75
Faremní a ostatní přímý prodej	4,0	2,0	2,0	1,4	3,9	3,5	5,2	5,9	8,9	6,7	7,0	7,3	184
E-shopy ²⁾	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3,4	7,8	6,7	172
Lékárny	x	x	5,0	4,0	6,0	4,7	5,2	4,8	4,5	3,1	2,6	3,6	91
Gastronomie	x	x	0,5	0,6	0,8	0,8	0,6	1,1	1,4	2,9	3,2	3,4	87
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	2 553

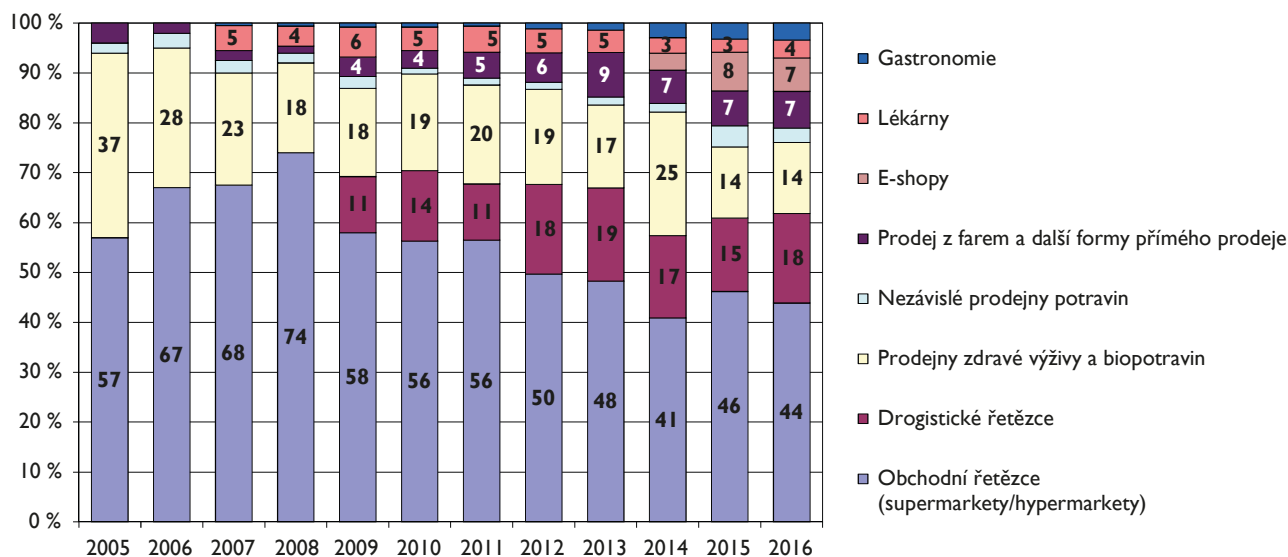
¹⁾ Součástí kategorie „Supermarkety/ hypermarkety“ jsou i Drogistické řetězce (drogerie). Od roku 2009 byla zpětně provedena revize údajů jen pro Drogistické řetězce.

²⁾ Z důvodu nárůstu prodeje přes e-shopy, které byly dříve součástí kategorie Faremní a ostatní přímý prodej, jsou údaje pro tuto kategorii uváděny od roku 2014 odděleně.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2016.

13 Přímý prodej zahrnuje prodej přímo z farem „ze dvora“, tak i od výrobců a distributorů.

Graf 6 Podíl hlavních odbytových míst na celkovém obratu biopotravin (2005–2016)

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2016.

Export biopotravin

Z celkového obratu za biopotravinu (4,19 mld. Kč) realizovaného českými subjekty v roce 2016 bylo téměř 40 % exportováno (zboží za 1,64 mld. Kč). Podobně vysoký podíl byl dosažen i v předchozích dvou letech. V roce 2016 hodnota reexportu dosáhla 259 mil. Kč (tj. 16 % objemu vývozu; stejný podíl byl zaznamenán v roce 2015).

Mezi největší exportéry patřily, stejně jako v předchozích dvou letech, společnosti RACIO, s.r.o., Lifefood Czech Republic s.r.o., Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO a Sonnentor s.r.o., které společně tvoří téměř polovinu celkového vývozu.

5.3 Mezinárodní srovnání¹⁴

Světový i evropský trh s biopotravinami zažívá boom. V roce 2016 překročil objem celosvětového trhu biopotravin 80 miliard eur a zaznamenal 10% meziroční nárůst. Ještě dynamičtěji se vyvíjí biotrh v Evropě, kde řada zemí ohlásila další dvouciferný nárůst.

Evropa s obratem 33,5 miliard eur tvoří 40% podíl na světovém biotruhu. Polovinu světového obratu za biopotravinu, téměř 42 miliard eur, utratí spotřebitelé v Severní Americe. Devítiprocentní podíl na trhu s biopotravinami připadá na Asii, o zbylá dvě procenta se dělí Oceánie, Afrika a Jižní Amerika.

Mezi deset zemí s největšími tržbami za biopotravinu patřily v roce 2016 (uváděno v eurech) USA (38 938 mil.), Německo (9 478 mil.), Francie (6 736 mil.), Čína (5 900 mil.), Kanada (3 002 mil.), Itálie (2 644 mil.), Spojené království (2 460 mil.), Švýcarsko (2 298 mil.), Švédsko (1 944 mil.) a Španělsko

(1 686 mil.). Prvních pět zemí přitom tvoří přes 75 % světového trhu.

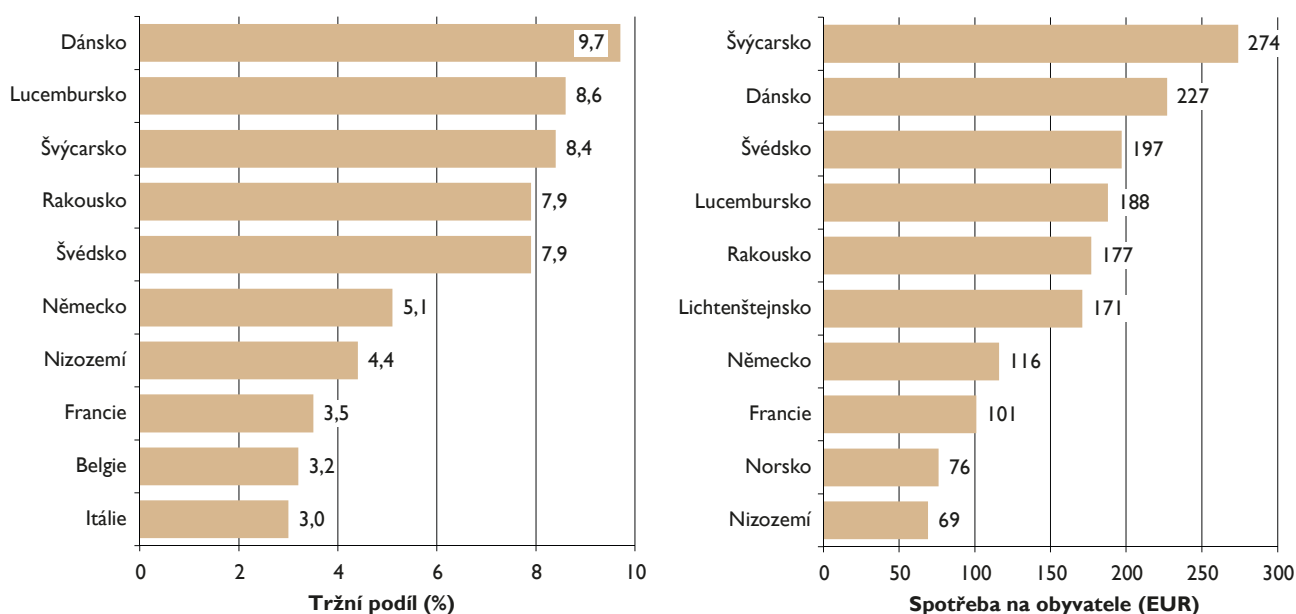
Odlíšné pořadí zemí získáme, jestliže srovnáme podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů. Stejně jako v minulých letech největšího podílu dosáhlo Dánsko (9,7 %), následovalo Lucembursko (8,6 %), Švýcarsko (8,4 %), Rakousko a Švédsko (oba 7,9 %), viz Graf 7. U řady kategorií potravin je však zastoupení bioproduktů mnohem vyšší. Např. biovejce tvoří v řadě zemí Evropy až pětinu celkového prodeje vajec; v zemích jako Švýcarsko, Rakousko, Švédsko a Německo dosahuje prodej biozeleniny 10 až 21% podílu – z toho čerstvá mrkev v biokvalitě tvoří již 30 % trhu v Německu. Vysoké zastoupení prodeje v biokvalitě má také čerstvé mléko, v řadě zemí okolo 10 %, v Rakousku tvoří již téměř pětinu objemu prodaného mléka.

Podíl biopotravin na největších biotrzcích Evropy představuje 5,1 % v Německu, 3,5 % ve Francii a 3,0 % v Itálii. Ze zemí EU13 dosahuje nejvyššího podílu biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů Chorvatsko a Slovinsko, okolo 2 %. Podíl spotřeby biopotravin v ČR se pohybuje okolo 1 %.

Nejvyšší roční spotřebu biopotravin na obyvatele vykazuje dlouhodobě Švýcarsko (274 eur), následované Dánskem (227 eur), Švédskem (197 eur) a Lucemburskem (188 eur) viz Graf 7. Průměrný Evropan utratí za biopotravinu zhruba 40 eur ročně (60 eur v EU); za posledních deset let se spotřeba na obyvatele zdvojnásobila. Nové členské země zatím ve spotřebě biopotravin zaostávají. Průměrná roční spotřeba na osobu v zemích EU13 se pohybuje okolo 5 eur, nejvyšší je ve Slovinsku a Chorvatsku (přes 20 eur). V ČR se spotřeba biopotravin na obyvatele a rok pohybuje okolo 9 eur.

¹⁴ Zdroj: Willer, Helga and Julia Lernoud (Eds.) (2018) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2018. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn.

Graf 7 Přehled 10 evropských zemí s nejvyšším podílem biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů a nejvyšší roční spotřebou biopotravin na obyvatele (eur), 2016

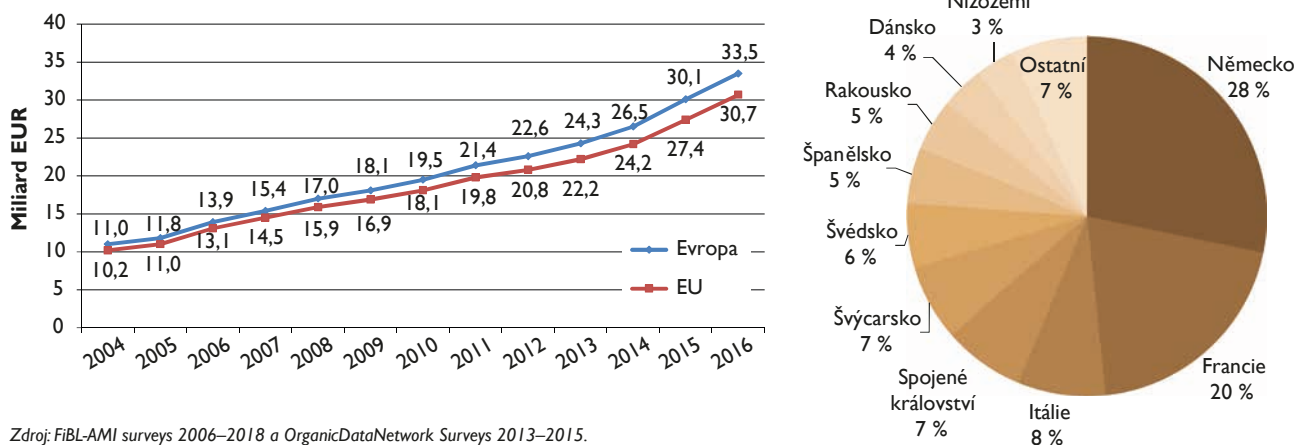
Zdroj: FiBL-AMI surveys 2018.

Evropa s obratem 33,5 miliard eur tvoří 40 % světového trhu s biopotravinami a za posledních deset let došlo k zdvojnásobení spotřeby biopotravin. V roce 2016 zaznamenala Evropa podruhé dvojciferný nárůst (11,4 %) od roku 2008, kdy ji zasáhla finanční krize. Růst biotruhu ohlásila většina zemí v šetření a u řady z nich byl nárůst dvojciferný: nejvyšší nárůst zaznamenalo Irsko a Francie (nárůst o 22 %), o 20 % stoupl obrat za biopotraviny v Dánsku a Norsku. Významný růst zaznamenaly v roce 2016 i největší biotrhy Evropy: o dalších 10 % vzrostl trh v Německu, o 14 % v Itálii, 13% nárůst oznámilo Rakousko, Španělsko a Švédsko.

V Evropě se prodej biopotravin soustřeďuje zejména v západní Evropě. Největší trh biopotravin má Německo a před-

stavuje téměř 30 % celkového evropského obratu za biopotraviny. Spolu s Francií, Itálií a Spojeným královstvím tvoří téměř dvě třetiny celkového obratu (viz Graf 8). Trh biopotravin ve střední a východní Evropě je malý a roztržitý, avšak je zaznamenáván významný růst. Podobně jako v jižní Evropě jsou zde bioprodukty převážně exportovány a dováženy jsou hotové biopotraviny ze západní Evropy. Z nových členských zemí EU má největší trh biopotravin Polsko (167 mil. eur) a Chorvatsko (99 mil. eur). Obrat za biopotraviny v ČR dosáhl v roce 2016 cca 95 mil. eur. Obecně stále platí, že za nákupem biopotravin stojí malá skupina spotřebitelů, proto je snahou nejen rozšiřovat bioprodukcí, ale zejména rozšiřovat spotřebitelskou poptávku po biopotravinách.

Graf 8 Vývoj trhu biopotravin v Evropě a v EU (2004-2016) a zastoupení nejvýznamnějších evropských zemí na trhu biopotravin (%), 2016

Zdroj: FiBL-AMI surveys 2006–2018 a OrganicDataNetwork Surveys 2013–2015.

6. PODPORA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY BIOPOTRAVIN

6.1 Vývoj finančních podpor ze strany státu v EZ

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990 až 1992. Nicméně prvním uceleným dotačním programem byla až podpora spuštěná v roce 1998, která byla do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

Po vstupu do Evropské unie v roce 2004 bylo ekologické zemědělství zařazeno do tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO), a to jak v prvním programovém období 2004–2006, tak v druhém programovém období 2007–2013. Od roku 2007 byla podpora ekologickým zemědělcům vyplácena v rámci Osy II Programu rozvoje venkova (PRV) (2007–2013) pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadal pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba byla poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s dife-

rencií dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrželi ekozemědělci i na plochy v přechodném období. Výše plateb byla stanovena fixně v EUR na celé období let 2007–2013 a skutečná výše platby v Kč se pak každoročně lišila v závislosti na uplatněném směnném kurzu. Detailní podmínky poskytování dotací do EZ v daném období řešilo nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o provádění AEO, ve znění pozdějších předpisů.

Zároveň byli ekologičtí zemědělci bodově zvýhodněni při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“ v prvním programovém období a od roku 2007 byli bodově zvýhodněni ekologičtí zemědělci i výrobci biopotravin u pěti vybraných opatření v rámci Osy I a Osy III PRV (2007–2013). Tím subjekty registrované v EZ získaly mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Od roku 2014 je v platnosti nové nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013, které určuje podmínky poskytování finančních prostředků na rozvoj venkova v novém programovém období 2014–2020. Avšak vzhledem ke zpoždění schvalování tohoto nařízení a souvisejících implementačních aktů byl rok 2014 rokem přechodným, kdy zůstaly v platnosti podmínky původního PRV.

Rok 2015 se tak stal prvním rokem nového programového období 2014–2020, kdy se pro zemědělce otevřela možnost vstupu do nových závazků opatření „Ekologické zemědělství“ v rámci nového PRV, jež byl schválen vládou v červenci 2014 a následně Evropskou komisí v květnu 2015. Nově bylo opatření „EZ“ odděleno od Agroenvironmentálně-klimatických opatření a došlo i k dílčím úpravám v nabídce titulů a v podmínkách plnění závazků.

Od roku 2004 je rozvoj EZ podporován také prostřednictvím Akčního plánu pro EZ (AP). V současné době je implementován již třetí AP pro rozvoj ekologického zemědělství v ČR v letech 2016–2020, který byl schválen vládou v listopadu 2015. Tento základní strategický dokument rozvoje ekozemědělství, který má většina členských států Evropské unie, navázal na akční plán pro léta 2011–2015.

6.2 Základní dotace na plochu

V roce 2017 pokračovala možnost pro nově registrované ekologické zemědělce vstupovat do závazků v rámci opatření „EZ“ v PRV (2014–2020). Podpora v roce 2017 byla vyplácena obdobně jako v předchozích dvou letech, tj. dle užití půdy a dále s rozlišením plateb pro období konverze a pro období již plně v režimu EZ. Navíc k již rozšířené nabídce titulů (tj. krajinnotvorné sady, samostatný titul pro vinnice či chmelnice, pěstování trav na semeno, odplevelování dočasným zatravněním nebo dočasným úhorem) přibyla od roku 2016 ještě možnost podpory pěstování jahodníku. Naopak se zavedením podmínky podpory pouze pro uzavřené ekofarmy bez souběhu produkce v rostlinné výrobě byl zrušen titul podporující nižší sazbou travní porosty ekofarem se souběhem. Detailní podmínky poskytování dotací do EZ uvádí nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění

opatření ekologické zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Výše plateb je stanovena fixně v EUR na celé období let 2014–2020 (resp. 2015–2020) viz Tab. 26 a konkrétní výše platby v Kč se pak každoročně liší v závislosti na uplatněném směnném kurzu. V roce 2017 činil směnný kurz 27,021 Kč/EUR.

K rozdělení platby u sadů došlo již v roce 2010, kdy původní vyšší platba byla poskytována tzv. intenzivně obhospodařovaným sadům (s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nižší sazba platila pro sady, které nesplňovaly výše uvedenou limitní podmínku hustoty výsadby. Toto rozdělení zůstalo v rámci nového programového období zachováno, došlo pouze k úpravě kritérií pro minimální stanovenou hustotu druhů stromů/keřů (intenzivní sady: jadrovinny min. 500 ks/ha, peckoviny min. 200 ks/ha a ovocné keře min. 2 000 ks/ha; ostatní sady: ovocné stromy min. 100 ks/ha a ovocné keře min. 1 000 ks/ha).

V roce 2017 bylo podáno 5 959 žádostí¹⁵ o podporu EZ na plochu přes 492 tis. ha (tj. 97 % veškeré plochy zařazené v EZ ke konci roku 2016). Zažádáno bylo o 1 391 mil. Kč, což představuje meziroční nárůst o 4,4 % (cca 60 mil. Kč), viz Graf 9.

Proti roku 2006, kdy bylo žádáno o zhruba 300 mil. Kč, vzrostl objem dotací více než čtyřnásobně. Toto navýšení bylo způsobeno ve stejném poměru jak růstem výměry podporovaných ploch v EZ, tak navýšením plateb na hektar v rámci PRV. Průměrná platba v EZ kolísá od roku 2009 v rozmezí 2 700 až 2 850 Kč/ha (2 821 Kč/ha v roce 2017) a proti roku 2006 se více než zdvojnásobila (1 300 Kč/ha v letech 2004–2006).

Tab. 26 Srovnání výše plateb na hektar v EZ dle PRV 2014–2020 a PRV 2007–2013

Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)		
		2017 (přechodné období)	2017 (ekologická produkce)	2014
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost ¹⁾	84	83	71 / 89
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	536	466	564
	Pěstování jahodníku	669	583	x
	Pěstování trav na semeno	265	180	x
	Pěstování ostatních plodin	245	180	155
	Travní porost	79	69	x
	Úhor	34	29	x
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779	849
	Ovocný sad – ostatní	424	424	510
	Vinnice	900	845	849
	Chmelnice	900	845	849
	Jiná trvalá kultura – s ekologicky významným prvkem krajinnotvorný sad	165	165	x

¹⁾ Vyšší platba na travní porosty (89 EUR/ha) uvedená v roce 2014 byla zavedena od roku 2008 pro ekofarmy obhospodařující veškerou plochu v EZ, tedy bez souběhu s konvencí.

Zdroj: Program rozvoje venkova 2007–2013 a Program rozvoje venkova 2014–2020.

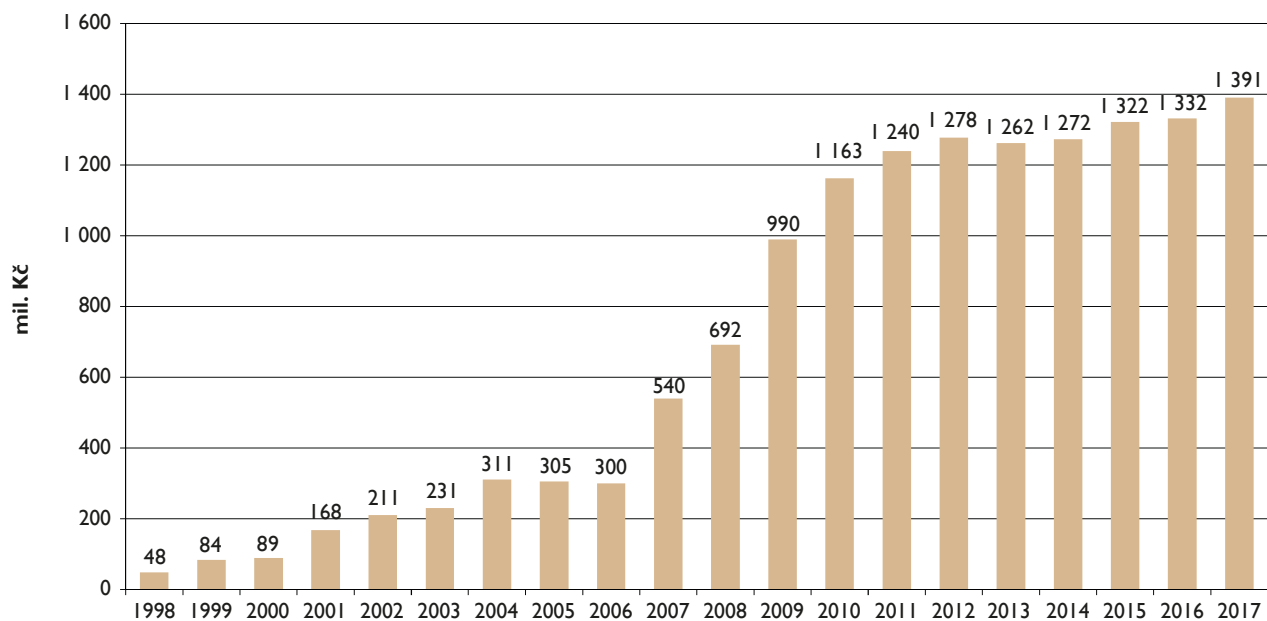
14 Jedná se o součet žádostí v jednotlivých titulech, nikoli o jednotnou žádost.

Tab. 27 Srovnání požadované výměry a finančních prostředků a průměrné sazby na hektar v EZ v roce 2016 a 2017

Užití půdy	Zažádaná výměra (ha)						Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)						Průměrná sazba na ha (v Kč) ¹⁾							
	2016			2017			2016			2017			2016		2017		2016		2017	
	PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ
Trvalý travní porost	37 643	371 443		24 103	396 983		85 446	833 112		54 708	890 330		2 270	2 243		2 270	2 243		2 270	2 243
OP – Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	573	1 887		1 152	2 695		8 299	23 765		16 687	33 939		14 484	12 593		14 484	12 593		14 483	12 592
OP – Pěstování jahodníku	0	1		0	1		0	12		0	12		18 078	15 754		18 077	15 753		18 077	15 753
OP – Pěstování trav na semeno	23	53		99	105		164	256		712	512		7 161	4 864		7 161	4 864		7 161	4 864
OP – Pěstování ostatních plodin	10 050	46 800		9 190	50 386		66 535	227 641		60 844	245 069		6 621	4 864		6 620	4 864		6 620	4 864
OP – Travní porost	474	2 447		697	2 136		1 011	4 563		1 488	3 983		2 135	1 865		2 135	1 865		2 135	1 864
OP – Úhor	16	8		23	13		15	6		21	10		919	784		919	784		919	784
TK – Ovocný sad – intenzivní	376	1 407		432	1 373		8 373	29 625		9 724	28 914		22 294	21 051		22 292	21 049		22 292	21 049
TK – Ovocný sad – ostatní	251	1 511		273	1 509		2 871	17 317		3 136	17 296		11 458	11 458		11 457	11 457		11 457	11 457
TK – Vínice	129	685		115	710		3 134	15 647		2 805	16 221		24 321	22 834		24 319	22 833		24 319	22 833
TK – Chmelnice	0	5		0	5		0	112		0	112		24 321	22 834		24 319	22 833		24 319	22 833
TK – Jiná trvalá kultura – krajinnotvorný sad	156	659		140	755		694	2 938		625	3 368		4 459	4 459		4 458	4 458		4 458	4 458
CELKEM	49 688	426 906		36 224	456 671		176 542	1 154 995		150 750	1 239 765		3 553	2 706		3 553	2 706		4 162	2 715
CELKEM	476 595			492 895			1 331 537			1 390 515		2 794		2 821		2 794			2 821	

¹⁾ Směnný kurz pro rok 2017 činil 27,021 Kč/EUR, pro rok 2016 činil 27,023 Kč/EUR.

Zdroj: MZe; zpracovala ČTPEZ

Graf 9 Vývoj dotací v EZ (1998–2017)

Pozn.: Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: MZe; zpracovala ČTPEZ.

6.3 Další opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce u vybraných opatření PRV při bodovém hodnocení podaných projektů. V rámci výzev pro rok 2017 se jednalo o podporu v těchto jedenácti operacích: 4.1.1 Investice do zemědělských podniků, 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců, 6.4.1 Investice do nezemědělských činností, 6.4.2 Podpora agroturistiky, 6.4.3 Investice na podporu energie z obnovitelných zdrojů, 16.1.1 Podpora operačních skupin a projektů EIP, 16.2.1 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zemědělské prvovýrobě, 16.2.2 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, 16.3.1 Sdílení zařízení a zdrojů, 16.4.1 Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů.

Podmínky výběru projektů a poskytnuté bodového zvýhodnění jsou každoročně upravovány a jsou stanoveny v tzv. „Pravidlech, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekt PRV 2014–2020“.

V rámci těchto 11 operací byla v roce 2017 třetina (33,4 %) schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ,

a to s požadavkem o dotaci ve výši 656,1 mil. Kč, což představuje necelou pětinu (17,4 %) všech dotací (viz Tab. 28). Podobné zastoupení subjektů EZ bylo zaznamenáno i v roce předešlém – jak na počtu schválených žádostí, tak na výši dotace.

K nejčastěji využívané operaci z pohledu podílu schválených žádostí od subjektů čerpajících zvýhodnění za EZ na jejich celkovém počtu patřila v roce 2017 „Investice do zemědělských podniků“ a „Podpora agroturistiky“ (43 resp. 41% podíl). Jako třetí následovala operace „Zahájení činnosti mladých zemědělců“ s téměř třetinovým podílem. Tyto operace patřily v roce 2017 k dominantním i z pohledu podílu na celkové požadované výši dotací.

Absolutně nejvyšší počet žádostí i objem finančních prostředků byl stejně jako v předchozím roce realizován prostřednictvím operace „Investice do zemědělských podniků“, a to jak pro subjekty uplatňující bodové zvýhodnění za EZ, tak celkově v rámci PRV. Naopak u čtyř operací – 16.1.1 Podpora operačních skupin a projektů EIP, 16.2.1 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zemědělské prvovýrobě, 16.3.1 Sdílení zařízení a zdrojů a 16.4.1 Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů – nebyla evidována žádná schválená žádost ekologického subjektu.

Tab. 28 Počet schválených projektů a požadovaná výše dotace u bodově zvýhodněných opatření PRV v roce 2017

Operace PRV 2014–2020	Počet schválených žádostí	Požadovaná výše dotace (tis. Kč) ¹⁾	Z toho subjekty uplatňující bodové zvýhodnění za EZ			
			Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
			(abs.)	(%)	(tis. Kč)	(%)
Investice do zemědělských podniků	1 031	1 133 174	439	42,6	309 420	27,3
Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	268	549 708	26	9,7	32 960	6,0
Zahájení činnosti mladých zemědělců	254	317 500	82	32,3	102 500	32,3
Investice do nezemědělských činností	204	324 129	57	27,9	96 400	29,7
Podpora agroturistiky	49	1 15 577	20	40,8	39 570	34,2
Investice na podporu energie z obnovitelných zdrojů	9	13 535	1	11,1	240	1,8
Podpora operačních skupin a projektů EIP	9	50 933	0	0,0	0	0,0
Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zemědělské prvovýrobě	16	89 117	0	0,0	0	0,0
Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh	25	1 172 687	1	4,0	75 000	6,4
Sdílení zařízení a zdrojů	3	6 569	0	0,0	0	0,0
Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky KDR a místních trhů ²⁾	7	n.d.	0	0,0	0	0,0
Celkem	1 875	3 772 929	626	33,4	656 090	17,4

¹⁾ Požadovaná výše dotace je chápána jako výše finančních prostředků požadovaných po státu (tj. jen část z celkové investice, protože dotace kryje jen určité % vynaložených nákladů). V tabulce se neptáme na skutečně vyplacené finanční prostředky, protože k jejich čerpání dochází po realizaci investice a v různých dobách.

²⁾ V rámci operace „Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů“ je evidováno sedm doporučených žádostí konvenčních subjektů, které nebyly zatím schváleny.

6.4 Národní dotace

V rámci národních dotací je, dle Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě §1, §2 a §2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, poskytována podpora na činnost **České technologické platformy pro ekologické zemědělství (dotační titul 10.E.c.** v rámci Podpor technologických platform v působnosti rezortu MZe). V roce 2017 byla činnost Platformy podpořena částkou 1 749 999 Kč. Účelem dotace je podpora činnosti Platformy zaměřená na podporu funkčnosti, budování vnitřní struktury, personálního zajištění a zapojení do národních i evropských struktur. Platforma se zaměřuje na informační a propagační činnost sloužící k propagaci cílů, aktivit a výsledků práce platformy, včetně zajištění přenosu informací mezi vědou, výzkumem a zemědělskou a podnikatelskou praxí z oblasti ekologického zemědělství a produkce (detail činnosti platformy v roce 2017 viz kapitola 8.4).

Od roku 2015 je v rámci opatření **10.D. Podpora evropské integrace nevládních organizací** poskytována dotace umožňující českým zástupcům členství a pravidelnou účast na jednáních hlavní mezinárodní organizace pro EZ – IFOAM EU Group. V roce 2017 byla za tímto účelem vyplacena dotace PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců ve výši 199 000 Kč.

Od roku 2015 je poskytována podpora dle titulu **9.A.b.4.i) Podpora zajištění samostatných odrůdových zkoušek registrovaných odrůd polních plodin**, za účelem zajistit získání a šíření informací o pěstitelských vlastnostech registrovaných odrůd polních plodin, které jsou ná-

sledně publikovány. Účelem dotace je podpora realizace odrůdových zkoušek pšenice ozimé a jarní a ječmene jarního nesladovnického v režimu ekologického zemědělství pro účely poskytování informací zemědělské veřejnosti, a to do maximální výše 42 000 Kč na 1 odrůdu po předání výsledků zkoušek Ústřednímu kontrolnímu a zkušebnímu ústavu zemědělskému (ÚKZÚZ). V rámci tohoto titulu byla v roce 2017 poskytnuta podpora ve výši 798 000 Kč příjemci dotace PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců.

Dále je z národních dotací poskytována vystavovatelům **podpora účasti na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí (opatření 9.H.)**. Dotace se vztahuje na úhradu pronájmu výstavní plochy, registračního poplatku, jedné zpáteční letenky do veletržní destinace a na výstavbu stánku v případě, že jde o veletrh či výstavu bez oficiální účasti MZe. V roce 2017 se podpora týkala zejména účasti českých vystavovatelů na největším světovém veletrhu biopotravin Biofach, a to v rámci dotačního podprogramu 9.H.a, kdy bylo vyplaceno celkem 539 575 Kč. Dále byla v roce 2017 vyplacena dotace dvěma žadatelům na výstavu Natura Food Lodž ve výši 45 663 Kč a jednomu žadateli na výstavu Natural and Organic Products Europe v Londýně ve výši 102 159 Kč, obě uvedené výstavy byly podpořeny v rámci dotačního podprogramu 9.H.b. a jednalo se o výstavy zaměřené na bioprodukty.

V roce 2017 byly z národních dotací čerpány finanční prostředky v souvislosti s podporou ekologického zemědělství také **v oblasti poradenství a vzdělávání**. V rámci **dotačního programu 9.F.e. Regionální přenos informací** bylo vyplaceno PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců 854 370 Kč. V rámci dotačního programu **9.F.i. Odborné**

konzultace byly poskytnuty konzultace v oblasti ekologického zemědělství u příjemce podpory Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, celková poskytnutá podpora byla 549 272 Kč. Podíl z této částky zaměřený pouze na ekologické zemědělství však není znám.

V rámci pravidelné podpory jsou dále poskytovány finanční prostředky pro povinné **shromažďování údajů o EZ pro Eurostat a pro sledování ekonomického stavu ekologických podniků v rámci opatření FADN**, a to prostřednictvím ÚZEL.

MZe spustilo v říjnu roku 2017 **Projekt na podporu produkce a odbytu biomléka**, který realizuje PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Realizace tohoto projektu vychází z plnění aktuálního Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, kde zlepšení ekonomické životaschopnosti ekofarem prostřednictvím zvýšení efektivity produkce a zlepšení odbytu bioproduktů je jedním z opatření s nejvyšší prioritou. Projekt zahrnuje široké spektrum vzdělávacích a poradenských aktivit zaměřených jak na konvenční podniky (komplexní poradenství k přechodu na EZ), tak na stávající ekologické podniky (optimalizace hospodaření, zlepšení odbytu, budování vlastního zpracování, marketing aj.). V roce 2017 bylo za realizaci aktivit v rámci tohoto projektu vyplaceno 1 421 097 Kč.

V rámci snahy o realizaci cílů aktuálního akčního plánu byla v roce 2017 zahájena také realizace tříleté veřejné zakázky na provoz **modelového intenzivního ekologického sadu**. Zakázku realizuje společnost BIOCONT LABORATORY, spol. s r. o. ve spolupráci s Ovocnářským družstvem Brno a Biofarmou Skřeneň ve dvou jablonořových sadech – jeden je sad nově založený a jeden je sad již plodící, v minulosti obhospodařovaný v režimu integrované produkce. Účelem zakázky je kromě získání praktických zkušeností o ekologickém hospodaření v nejvyšší produkční intenzitě, které lze v současné době v podmínkách

tuzemského ovocnářství dosáhnout, také zejména předání těchto zkušeností a know-how sedlákům prostřednictvím realizovaných polních dní a dalších poradenských a informačních služeb. V roce 2017 bylo v rámci tohoto projektu vyplaceno 339 224 Kč.

Prostřednictvím Ročního vzdělávacího plánu MZe byly v roce 2017 realizovány v návaznosti na akční plán také **regionální semináře na téma finalizace bioprodukce a možnosti jejího odbytu**. Zhotovitelem zakázky, PRO-BIO Svazem ekologických zemědělců, bylo realizováno celkem 10 seminářů v celkové výši 491 900 Kč na následující témata: Zpracování masa na ekofarmě až po prodej (*legislativa, podoba jatek, zpracování v podmínkách ekofarmy a nezbytné požadavky, receptury, ekonomika výroby, poptávka a distribuce*); Zpracování mléka – od legislativy až po distribuci zákazníkům (*legislativa, faremní mlékárny, ekonomika, marketing a distribuce*); Zpracování ovoce a zeleniny a možnosti inovace (*faremní zpracovny a legislativa, marketing, kalkulace cen, bedýnky, KPZ*); Zpracování obilovin až na produkty v podmínkách farmy (*faremní mlýn, kvalita a technologie produkce, pečení chleba, produkce mouky, marketing*); Sdružování zemědělců jako možnost zvýšení konkurenceschopnosti na trhu; Krátké distribuční cesty a Balení biopotravin jako nezbytná součást marketingu farmy (*cenotvorba produktu, ekonomika farmy – jak ji spočítat*).

V rámci Ročního vzdělávacího plánu MZe koncem roku 2017 proběhlo každoroční **školení kontrolních organizací za účasti státních dozorových orgánů** (ÚKZÚZ, SZPI, SVS), hlavními tématy, kromě každoročního zhodnocení kontrol, supervizí a řízení o přestupcích, byly základní požadavky na označování potravin a biopotravin, systém TRACES, přenosy chorob v chovech hospodářských zvířat a evidence a bilance krmiv, krmné dávky a ověřování informací při kontrolách. Součástí školení kontrolních organizací byla taktéž praktická ukázka některých témat v praxi přímo na ekofarmě (Farma Frymburk – Milná).

6.5 Finanční podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství

Z národního rozpočtu je financována také činnost nevládních neziskových organizací (NNO) zaměřených na podporu rozvoje ekologického zemědělství a produkce biopotravin. V roce 2017 byla činnost NNO v sektoru EZ podpořena částkou 4 468 tis. Kč, což představuje meziroční nárůst podpory o 21 % proti 3 691 tis. Kč v roce 2016. V roce 2017 proběhla celkem 2 kola výběrového řízení a byla podpořena činnost následujících organizací (viz Tab. 29).

V roce 2017 měly neziskové organizace poprvé možnost žádat o podporu víceletých projektů s dobou trvání tři roky, přičemž v případě schválení podpory byly s Ministerstvem zemědělství uzavřeny tzv. smlouvy o dlouhodobé spolupráci. Přesto zůstala povinnost každoročního podání tzv. zjednodušené žádosti o dotaci a výše dotace závisela na rozpočtu daného roku. V oblasti podpory a rozvoje EZ uzavřelo MZe smlouvu o dlouhodobé spolupráci s PRO-BIO Svazem ekologických zemědělců na projekt „...Chceme další rozvoj ekologického zemědělství v ČR“ a s PRO-BIO LIGOU na projekt „Vzdělávání a osvěta o ekologickém zemědělství v ČR.“

Tab. 29 Finanční podpora NNO v sektoru EZ v letech 2016 a 2017

Název organizace	Název projektu	Výše podpory (Kč)	
		2016	2017
PRO-BIO svaz ekologických zemědělců, z.s.	Propagace ekologického zemědělství	1 800 000	
	Chceme další rozvoj ekologického zemědělství v ČR		1 000 000
	Bioakademie 2017		500 000
PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství	Informování spotřebitelské veřejnosti o ekologickém a komunitou podporovaném zemědělství	400 000	
	Vzdělávání a osvěta o ekologickém zemědělství v ČR		750 000
Bioinstitut, o.p.s.	“O půdě” na internetu www.rokudy.cz a na odborném semináři (2016)	250 000	305 164
	Jde o půdu, jde o život (2017)		
	Bio v regionu – Propagace regionální bioprodukce a spolupráce	252 000	360 000
	Propagace ekologického zemědělství na podkladě konference Biosummit	70 000	
Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopaníc, o.p.s.	Další rozvoj osvětových, informačních a propagačních aktivit zaměřených na ekologické zemědělství a bioprodukcí ve Zlínském kraji a na Hodonínsku (2016)	455 000	513 800
	Podpora ekologického zemědělství a bioprodukce ve Zlínském kraji a na Hodonínsku (2017)		
Oslavka, o.p.s.	„Poznejte s námi, jak vznikají biopotraviny na ekologickém statku“ (2016)	158 000	189 000
	Zvýšení povědomí o pozitivěch ekologického zemědělství mezi dětmi, mládeží a spotřebiteli (2017)		
Občanské sdružení Tradice Bílých Karpat	Regionální a BIO prosím....., Podpora propagace regionálních produktů a biopotravin (2016)	202 164	500 000
	Kraj ovoce (2017)		
Hnutí DUHA – Friends of the Earth Czech Republic	Propagace bioproduktů a regionálních potravin	104 136	
Evropský informační projekt, z.ú.	AGRI ČR+ 2.0: Moderní environmentálně šetrné zemědělství má něco pro každého		350 000
Celkem		3 691 300	4 467 964
Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR ¹⁾	Potravinářská a zemědělská řemesla - propagace regionálních produktů a bioproduktů (2016)		
	Rok venkova 2017 – podpora propagace a vzdělávacích aktivit v oblasti regionálních produktů a ekologického zemědělství (2017)	4 905 297	4 332 815

Pozn.: Do přehledu finanční podpory NNO jsou zařazeny pouze projekty cílené na EZ.

¹⁾ Garantem projektů Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR byl Kabinet ministra, informace o poměru dotace cílené na EZ a bioprodukty není známa, proto je tato podpora uvedena mimo celkový součet.

Zdroj: MZe.

7. KONTROLY A CERTIFIKACE

7.1 Základní statistika provedených kontrol v roce 2017

Ekologické zemědělství v ČR má již dlouholetou tradici. Pravidla ekologického zemědělství a výroby biopotravin jsou stanovena národními i evropskými předpisy, zejména zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, nařízením Rady (ES) č. 834/2007 a jeho prováděcími nařízeními Komise (ES) č. 889/2008 a č. 1235/2008, ve znění pozdějších předpisů.

Ministerstvo zemědělství na základě § 29 zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství pověřuje kontrolní organizace, které provádějí kontrolu a certifikaci registrovaných osob podnikajících v ekologickém zemědělství, tzn. přímo na ekologických farmách a ve výrobnách biopotravin, ale i u obchodníků a všech dalších osob registrovaných v systému ekologického zemědělství pravidelně kontrolují dodržování příslušných právních předpisů.

Pověřenými organizacemi byly v roce 2017:

KEZ o.p.s., Poděbradova 909, 537 01 Chrudim, www.kez.cz

ABCERT AG, organizační složka,

Komenského 1, 586 01 Jihlava, www.abcert.cz

Biokont CZ, s.r.o.,

Měříčkova 34, 621 00 Brno, www.biokont.cz

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r.o.,

Olbrachtova 1, 140 02 Praha 4, www.ekozemedelstvi.cz

Každý subjekt podnikající v ekologickém zemědělství je minimálně 1x ročně podroben komplexní ohlášené kontrole kontrolního subjektu. Přibližně 7 % registrovaných ekologických zemědělců je navíc kontrolováno také státní kontrolou, kterou provádí Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ) na vybraných ekologických farmách na základě analýzy rizik nebo z podnětu MZe. Od roku 2016 jsou do kontrolního systému EZ zapojeny také Státní veterinární správa (SVS) a Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI). Všechny tyto státní kontrolní orgány vykonávají kontrolu EZ pouze v souladu s rozsahem svých kompetencí daných zákony, které tyto kompetence vymezují. SVS i SZPI se tedy v rámci své činnosti mohou od roku 2016, na základě veřejnoprávních dohod o provádění kontrol s MZe, zaměřovat na kontrolu specifických pravidel EZ daných příslušnou legislativou.

Od roku 2014 mají kontrolní organizace povinnost provádět namátkové neohlášené inspekce minimálně u 10 % klientů a u minimálně 5 % klientů odebrat vzorky bioproduktů nebo biopotravin k analýze na obsah reziduí – nepovolených látek v ekologickém zemědělství. Vyplyvá to z prováděcího nařízení Komise (EU) č. 392/2013, které dále upřesňuje definici, že je takto třeba kontrolovat celý proces, nikoli jen finální biopotravinu. V součinnosti s tímto nařízením platí na národní úrovni „Metodický pokyn č.7/2016, kterým se stanovují specifická pravidla pro odběr, analýzu a následné vyhodnocení vzorků z ekologického zemědělství.“ Společně se zapojením státních kontrolních orgánů (SZPI, SVS,

ÚKZÚZ) do specifických kontrol ekologické produkce v rámci svých kompetencí, a Generálního ředitelství cel v rámci kontrol pravidel pro dovoz bioproduktů ze třetích zemí dle nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, směřují všechny tyto změny k lepší ucelenosti, preciznosti a důslednosti kontrolních mechanismů.

Provádění kontrol ekologických podnikatelů se řídí nad rámec povinných každoročních kontrol daných legislativou také analýzou rizik. Pravidla tvorby analýzy rizik jsou stanovena Metodickým pokynem Ministerstva zemědělství č. 8/2016. Při provádění analýzy rizik jsou potom vždy zohledněny rizikové faktory jako velikost podniku, souběžné hospodaření ekologické a konvenční, spolupráce s dalšími subjekty, importy ze třetích zemí a další. Jako vysoké riziko jsou při analýze rizik vždy hodnoceny závažné nesoulady, jako je odepření vstupu inspektorovi do podniku, neposkytnutí součinnosti při kontrole, správní řízení vedené s MZe v posledních 2 letech, při němž byla udělena sankce, použití vstupů nepovolených v EZ, použití GMO a další vyjmenovaná závažná porušení ekologické legislativy.

Rok 2017 byl zaměřen především na uplatňování pravidel pro rizikovou analýzu v kontrolní praxi a prohlubování vzájemné spolupráce mezi všemi kontrolními orgány a subjekty zapojenými do kontrolního systému ekologické produkce.

V roce 2017 vykonali inspektoři kontrolních orgánů a organizací celkem 6 835 kontrol u 5 265 kontrolovaných subjektů. Kontrolními organizacemi bylo provedeno 542 namátkových neohlášených kontrol. Ve srovnání s rokem 2016 bylo v celkovém souhrnu provedeno o 75 více úředních kontrol, na jeden registrovaný subjekt připadlo 1,3 úřední kontroly na rok.

SZPI v roce 2017 provedla při kontrolách ekologické produkce celkem 425 kontrolních vstupů u 270 kontrolovaných osob. Pochybení bylo zjištěno celkem ve 4 % kontrol – v 6 případech se jednalo o maloobchodníky, kteří nebyli registrováni v kontrolním systému ekologické produkce, přičemž nesplňovali podmínky pro vyjmutí z tohoto systému. Ve 4 případech pak byly zjištěny nesprávně označené biopotravinny (chybějící logo, kód kontrolní organizace či země původu zemědělských surovin). Jednalo se tak spíše o méně závažná pochybení. Z větší části byly kontroly SZPI zaměřeny na maloobchodní prodejce, neboť v předchozích člácích řetězce provádí kontroly pověřené soukromé kontrolní organizace.

SVS v rámci kontrol subjektů podnikajících v ekologickém zemědělství uskutečnila v roce 2017 celkem 67 kontrol v souladu se snížením stanovené frekvence kontrol ve srovnání s předchozím rokem dle interního metodického návodu. V jednom případě byl zjištěn nedostatek v označování, avšak žádné porušení pravidel ekologické produkce.

ÚKZÚZ v roce 2017 provedl v oblasti ekologické prvovýroby včetně kontroly ekologických krmiv plánovaný počet kontrol, zkontrolováno bylo 261 subjektů. Odebráno bylo při těchto kontrolách celkem 124 vzorků. Pro zjištění a stanovení obsahu reziduí pesticidů byl odebrán rostlinný materiál z polní produkce (rostliny, půda), listy révy vinné

a ovoce nebo listy. Dále inspektoři ÚKZÚZ odebrali vzorky krmiv s ekologickým původem pro detekci reziduí pesticidů, geneticky modifikovaných organismů anebo z důvodu prokázání přítomnosti mykotoxinů. U 16 vzorků odebraných v ekologické produkci byla překročena povolená hladina 0,01 mg/kg (+50 % nejistota). Je však nutné upozornit, že ne všechny vzorky s nálezem reziduí pesticidů vyšším než 0,01 mg/kg byly vyhodnoceny jako nevyhovující a následně předány MZe jako podnět k zahájení správního řízení. V případě vzorků ekologických krmiv bylo porušení pravidel ekologické produkce zjištěno v jednom případě. Celkově bylo ze strany ÚKZÚZ vyhodnoceno 13 vzorků, které svědčily o porušení legislativy ekologické produkce.

Z celkového množství 618 vzorků odebraných všemi kontrolními subjekty a orgány svědčilo 18 vzorků o porušení legislativy ekologické produkce, což činí 2,9 %, přičemž se nemusí zpravidla jednat pouze o úmyslné porušení pravidel ekologické produkce, ale také o případy nezabránění kontaminace při pěstování, skladování, přepravě atp.

Ze strany příslušného orgánu, kterým je Odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe, dochází také ke kontrolám (supervizím) pověřených kontrolních subjektů. V roce 2017 bylo provedeno 36 supervizí inspektorů (svědeckých auditů) v 55 podnicích v průběhu kontroly a dále kontrola (office audit) na ústředí každé kontrolní organizace (4 kontroly). Při auditech bylo v roce 2017 zjištěno závažné porušení povinností u dvou kontrolních subjektů, přičemž byla stanovena potřebná nápravná opatření a uložena pokuta. Dále MZe vykonává vlastní státní kontroly na základě nesouladu s požadavky legislativy EZ.

Při zjištění neshody činnosti osob podnikajících v ekologickém zemědělství s pravidly stanovenými nařízením Rady (ES) č. 834/2007, nařízením Komise (ES) č. 889/2008, nařízením Komise (ES) č. 1235/2008 nebo zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, které nebyly ošetřeny povolenou výjimkou, byla uplatněna patřičná sankce (viz Tab. 30). V případě zjištění porušení evropské nebo národní legislativy o ekologické produkci zasílají kontrolní subjekty nebo kontrolní orgány na MZe podnět na správní řízení,

resp. řízení o přestupku. S účinností od 1. 7. 2017 byly zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, překlasiřikovány všechny dosavadní delikty na přestupky a od tohoto data jsou Ministerstvem zemědělství vedena ve věci porušení předpisů pro ekologickou produkci nikoli správní řízení, ale řízení o přestupcích. Pokud se jedná o menší neshodu, je uplatňován vlastní sankční systém kontrolních subjektů nebo kontrolního orgánu. V roce 2017 bylo ze strany kontrolních subjektů ve 27 případech subjektům podnikajícím v EZ odepřeno vydání certifikátů z důvodu vážného porušení legislativních předpisů EZ, zatímco v roce 2016 se tak stalo ve 14 případech. Celkem bylo na MZe zasláno 23 podnětů na správní řízení/řízení o přestupku.

7.2 Nejčastější porušení pravidel ekologického zemědělství v roce 2017

Upozornění ekologickým podnikatelům či bioproducentům byla zasílána zejména z důvodu drobných opomenutí, která nemají vliv na integritu bioprodukce, neúplné evidence nebo nesplnění oznamovací povinnosti na kontrolní organizaci. Certifikáty vydávají kontrolní organizace a ty také rozhodují o odepření jejich vydání. Většinou se jedná o situaci, kdy byl vyprodukován nebo do oběhu uveden produkt, který nespĺňoval požadavky ekologické produkce. Pokud byl již výrobek uveden na trh, musí být stažen z trhu a musí být odstraněno označení bio, zároveň dojde k podání podnětu na zahájení řízení o přestupku.

Mezi nejčastěji zjištěná porušení pravidel ekologického zemědělství patří již setrvale absence výjimky k provádění zákroků na zvířatech, přivedení nepovoleného počtu konvenčních zvířat na ekofarmu při rozšiřování stáda, neověření certifikátu dodavatele, použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin nebo použití nepovolených látek při čištění a dezinfekci, nedodržení pravidel při dovozu bioproduktů ze třetích zemí, označování bioproduktů a výjimečně porušení welfare zvířat.

Tab. 30 Přehled zjištění na kontrolách a přehled sankcí v letech 2015, 2016 a 2017

	Počty		
	2015	2016	2017
Kontroly celkem	5 797	6 760	6 835
z toho ohlášené	5 340	6 269	6 293
z toho neohlášené	457	491	542
Odepření vydání certifikátu	21	14	27
Podnět na zahájení správního řízení/řízení o přestupku (všechny kontrolní orgány a subjekty)	38	39	23
Počet zahájených správních řízení/řízení o přestupku	32	33	20
z toho počet vydaných rozhodnutí ve správním řízení/řízení o přestupku	21	15	17
z toho počet zastavených správních řízení/řízení o přestupku	3	2	3
z toho počet správních řízení/řízení o přestupku neukončených v daném roce	8	16	3
Počet odebraných vzorků (kontrolní organizace, ÚKZÚZ, SZPI, SVS)	317	405	618

Zdroj: MZe.

8. VĚDA A VÝZKUM EZ V ČR

8.1 Financování výzkumu v ČR

Veřejné tuzemské zdroje určené k provádění výzkumu, vývoje a inovací (VaVal) tvoří především státní rozpočet na výzkum, vývoj a inovace, jehož návrh každoročně schvaluje vláda způsobem definovaným zákonem 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků, ve znění pozdějších předpisů. Výše podpory je každoročně stanovena zákonem o státním rozpočtu, pro rok 2017 zákonem č. 457/2016 Sb. ze dne 30. prosince 2016 o státním rozpočtu České republiky na rok 2017. Na rok 2017 byla podpora VaVal stanovena ve výši 35 133 537 tis. Kč (z toho 30 596 236 tis. Kč ze státního rozpočtu a 4 537 301 tis. Kč z rozpočtu EU), což představuje mírný meziroční pokles 1,6 %.

Výzkumné projekty věnující se problematice ekologického zemědělství byly v roce 2017, stejně jako v předchozích letech, podpořeny z finančních zdrojů zejména Ministerstva zemědělství ČR (MZe) a Technologické agentury ČR (TA ČR). Dále jsou projekty s tematikou EZ podporovány také v rámci mezinárodních programů výzkumu a vývoje, zejména v 7. Rámcovém programu EU a nově programu Horizont 2020 (viz Tab. 32).

Z celkového objemu peněz určených na VaVal v roce 2017 připadlo 875 396 tis. Kč na MZe (2,5 %), 2 923 838 tis. Kč na TA ČR (8,3 %), 1 927 226 tis. Kč na MPO (5,5 %) a největší rozpočet má dlouhodobě MŠMT 16 690 663 tis. Kč (47,5 %), z toho pětinu představovaly prostředky EU.

Údaje o řešených i ukončených projektech jsou průběžně předávány do „Centrální evidence projektů“ (Informační systém VaVal – CEP) a informace o výsledcích vzešlých ze státem podporovaných výzkumných aktivit jsou předávány do „Rejstříku informací o výsledcích“ (Informační systém VaVal – RIV), oboje je veřejně dostupné na webové stránce RVVI <https://www.rvvi.cz/> jako nový informační systém „IS VaVal 2.0“.

Na výzkumné projekty se zaměřením na EZ financované z prostředků MZe v roce 2017 bylo poskytnuto 29,7 mil. Kč (32,6 mil. Kč v roce 2016), což představuje 3,4% podíl na celkovém rozpočtu MZe pro VaV (resp. 7% podíl na rozpočtu

MZe pro VaV bez institucionálních výdajů 20 rezortním výzkumným organizacím). Tématu EZ se věnovalo 10 projektů z celkových 162 běžících v roce 2017 (6,2% podíl); 143 projektů v rámci rezortního programu „Komplexní udržitelné systémy v zemědělství 2012–2018 (KUS)“ a 19 projektů v rámci rezortního programu „Program aplikovaného výzkumu MZe na období 2017–2025 (ZEMĚ)“.

Tab. 31 Přehled financování projektů VaV v roce 2017

Poskytovatel financí	Název výzkumného projektu	Počet podpořených projektů*	Výše finančních prostředků projektů* (tis. Kč)	Podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV daného ministerstva, resp. TA ČR	Podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV v ČR
MZe	QJ KUS (2012–2018) a QK ZEMĚ (2017–2025)	10	29 698	3,393 %	0,085 %
TA ČR	Programy ALFA, DELTA, EPSILON	7	16 916	0,579 %	0,048 %
Celkem		17	46 614	x	0,133 %

* Počet projektů cílených na EZ a výše podpory ze státního rozpočtu v roce 2017.

Tab. 33 Přehled národních výzkumných projektů probíhajících v roce 2017 dle zaměření hlavních oborů

Hlavní obor	Poskytovatel	ID	Název projektu	Doba řešení	Název organizace – koordinačního pracoviště	Výše podpory ze státního rozpočtu (tis. Kč)	
						celkem za projekt	čerpano v roce 2017
GB – Zemědělské stroje a stavby	TA ČR	TA04011200	Nová generace stroje pro zpracování půdy	2015–2017	Farmet a. s.	12 889	4 112
	MZe	QJ1510160	Nové technologie získávání biologicky aktivních látek z léčivých a aromatických rostlin jako zdrojů účinných látek botanických pesticidů a potravinových doplňků	2015–2018	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	11 956	3 442
	MZe	QJ1610020	Nové poznatky pro ekonomicky a ekologicky efektivní produkci brambor v podmínkách sucha a výkyvů počasí vedoucí k dlouhodobě udržitelnému systému hospodáření na půdě v oblastech pěstování brambor	2016–2018	Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s. r. o.	7 968	2 656
GC – Pěstování rostlin, osevní postupy	MZe	QJ1610365	Výzkum a využití perspektivních technologických postupů v systémech ekologické a integrované produkce jahod	2016–2018	Biologické centrum AV ČR, v. v. i.	7 719	2 573
	TA ČR	TA04020464	Různé způsoby ozelenování a ošetřování vinnohradů a jejich vliv na omezení eroze a kvalitu produkce	2014–2017	Mendelova univerzita v Brně / Zahradnická fakulta (Lednice)	7 990	2 310
	TA ČR	TF02000013	Výzkum mikrobiálního obalování semen pro ekologickou produkci vybraných potravinových plodin v Číně	2016–2019	Symbiom, s. r. o.	12 451	4 269
GD – Hnojení, závlaha, zpracování půdy	MZe	QJ1510345	Příprava a využití kompostů na bázi digestátů, popele ze spalování biomasy a BRO	2015–2018	Výzkumný ústav zemědělské techniky, v. v. i.	10 146	2 965
	MZe	QJ1310072	Využití systému participatory breeding ve výzkumu a šlechtění odrůd pšenice vhodných pro ekologické pěstování	2013–2017	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	11 954	2 372
GF – Choroby, škůdci, plevele a ochrana rostlin	MZe	QJ1310226	Vývoj nových metod ochrany obilnin a zeleniny proti významným patogenům a škůdcům pomocí botanických pesticidů využitelných v ekologickém i integrovaném zemědělství	2013–2017	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	9 241	1 832
	MZe	QK1710200	Ekologizace systémů ochrany ovoce proti škodlivým organismům se zvláštním zřetelem na invazní druhy	2017–2021	Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský Holovousy s. r. o.	16 932	3 320
	TA ČR	TA04020103	Vývoj nových, environmentálně bezpečných přípravků na ochranu rostlin	2014–2017	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	6 470	1 893
	TA ČR	TA04021402	Vývoj přírodních preparátů na ochranu révy vinné proti houbovým patogenům	2014–2017	AgroBio Opava, s. r. o.	5 932	1 682

Hlavní obor	Poskytovatel	ID	Název projektu	Doba řešení	Název organizace – koordinačního pracoviště	Výše podpory ze státního rozpočtu (tis. Kč)	
						celkem za projekt	čerpano v roce 2017
GF – Choroby, škůdci, plevele a ochrana rostlin	TA ČR	TH02011019	Využití biologického pesticidu pro ochranu plodin při skladování	2016–2020	BIOPREPARÁTY, spol. s r. o.	2 160	540
	TA ČR	TH02030620	Využití réví pro výzkum a vývoj pomocné látky pro ekologickou ochranu rostlin	2017–2020	MikroChem LKT spol. s r. o.	8 521	2 110
GG – Chov hospodářských zvířat	MZe	QJ1510038	Využití rostlinných extraktů jako bioantiparazitik u hospodářských zvířat	2015–2018	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	10 494	3 042
GH – Výživa hospodářských zvířat	MZe	QJ1510312	Využití luskovino-obilních směsek ke zvýšení schopnosti udržetelné produkce objemných krmiv se zvýšeným obsahem energie a živin za účelem zlepšení kvality živočišných produktů v konvenčním i ekologickém zemědělství	2015–2018	Agritec Plant Research s. r. o.	11 222	3 239
GM – Potravinářství	MZe	QJ1510274	Produkce a komplexní šetrné zpracování lněného semene a jeho aplikace do nových funkčních potravin	2015–2018	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze / Fakulta potravinářské a biochemické technologie	14 548	4 257

Zdroj: IS VaVal.

8.2 Mezinárodní projekty

V oblasti mezinárodní spolupráce pokračovalo v roce 2017 řešení projektů v rámci mezinárodních programů výzkumu a vývoje. Hlavním nástrojem EU pro podporu VaVal se stal na období let 2014–2020 program Horizont 2020 – rámcový program pro výzkum a inovace.

Tab. 32 Přehled mezinárodních rámcových projektů

ID ¹⁾	Název projektu	Doba trvání	Příspěvek EU (z toho pro subjekt v ČR) (EUR)	Celkové náklady (EUR)
613609	HealthyMinorCereals – An integrated approach to diversify the genetic base, improve stress resistance, agronomic management and nutritional/processing quality of minor cereal crops for human nutrition in Europe	9/2013–8/2018	4 928 336 (766 556)	6 465 803
633814	PEGASUS – Public Ecosystem Goods And Services from land management – Unlocking the Synergies	3/2015–2/2018	2 977 525 (74 466)	3 007 800
688813	CAPSELLA – Collective Awareness PlatformS for Environmentally-sound Land management based on data technoLogies and Agrobiodiversity	1/2016–6/2018	2 056 750 (218 125)	2 056 750
642007	ESMERALDA – Enhancing ecoSysteM sERvices mAPping for poLicy and Decision mAking	2/2015–7/2018	3 002 166 (80 000)	3 133 306

¹⁾ Projekty uvedené v tabulce mají buď přímou vazbu na EZ, příp. se zabývají ekosystémovými službami či veřejnými statky s nepřímou vazbou na EZ. U všech projektů v tabulce jsou zapojeny subjekty z ČR.

Tématu EZ se věnují také další mezinárodní projekty, bez zapojení subjektů z ČR, např.:

- OK–Net Arable (3/2015–2/2018) – Projekt koordinuje IFOAM EU a zahrnuje 17 partnerů z dvanácti zemí Evropy. OK–Net Arable je jednou z prvních čtyř tematických sítí financovaných prostřednictvím Evropského inovačního partnerství (EIP–AGRI). Cílem bylo vytvoření tematické sítě „OK–Net Arable“, sloužící ke zlepšení výměny inovativních a tradičních znalostí mezi zemědělci, zemědělskými poradci a vědci, za účelem zvýšení produktivity a kvality bioprodukce na orné půdě po celé Evropě s cílem uspokojit poptávku na trhu. <http://www.ok-net-arable.eu/>
- CERERE (11/2016–10/2019) – Projekt koordinuje Univerzita v Readingu (UK) a podílí se na něm 13 partnerů z devíti evropských zemí. Projekt reaguje na krizi udržitelnosti konvenčního zemědělsko–potravinářského sektoru. Cílem projektu je analyzovat a podpořit inovacemi celý dodavatelský řetězec pro obiloviny v ekologickém zemědělství – od zrna až po pečivo. Snahou je podpořit větší rozmanitost, od pěstování na poli až po výrobu méně tradičních, ale výživově cenných potravin. <http://cerere2020.eu/>
- CORE Organic Cofund (12/2016–11/2021) – CORE Organic je zkratka pro „Koordinaci evropského nadnárodního výzkumu pro ekologické potravinářské a zemědělské systémy“. Jde o síť evropských ministerstev a výzkumných institucí, která byla založena v roce 2004 za účelem realizace a financování nadnárodních výzkumných projektů v sektoru EZ. Síť získává finance z programu H2020, přímo z Evropské komise a podmínkou je i národní kofinancování. V prosinci 2016 zahájilo konsorcium zahrnující 26 partnerů z 19 zemí novou výzvu na podporu evropského nadnárodního ekologického výzkumu. K financování bylo vybráno dvanáct z 50 podaných návrhů. Plánované projektové aktivity odstartovaly na jaře

2018 a budou pokračovat v příštích třech letech. Celkem je na projekty vyhrazeno téměř 14 milionů EUR. Česká republika není členem konsorcia CORE Organic a české výzkumné instituce nemohou na projektech participovat. <https://www.coreorganic.org/>

- LIVESEED (6/2017–5/2021) – Projekt koordinuje IFOAM EU, konsorcium zahrnuje 48 organizací a více než 30 dalších zúčastněných stran z 16 zemí EU a Švýcarska. Cílem projektu je zvýšit konkurenceschopnost ekologického sektoru skrze zvýšení dostupnosti kvalitního ekologického osiva a podporu šlechtění. Snahou je harmonizovat legislativu a vyvinout databázi dostupných osiv pro celou EU, zavést nové parametry pro testování doporučených odrůd pro EZ, analyzovat nové šlechtitelské postupy, identifikovat bariéry na trhu s bio osivy, budovat kapacity a propojovat zájmové skupiny. Celkově si projekt klade za cíl posílit udržitelnou produkci potravin v Evropě. <https://www.liveseed.eu/>

8.3 Operační skupiny EIP-AGRI – inovace v ekologickém zemědělství

Ve snaze efektivněji využívat výsledky výzkumu v praxi a tím podporovat konkurenceschopnost a udržitelnost evropského zemědělství přišla Evropská unie v roce 2012 s novým konceptem, jenž má název Evropské inovační partnerství pro zemědělskou produktivitu a udržitelnost (EIP-AGRI). Základem nového přístupu jsou tzv. operační skupiny – skupiny lidí, které pracují na konkrétním a praktickém řešení problému nebo zpracovávají pro konkrétní využití inovativní podnět. Činnost je financována z programů rozvoje venkova.

V České republice je fungování operačních skupin podpořeno opatřením M16 Spolupráce v rámci Programu rozvoje

venkova. Výběr projektů a operačních skupin proběhl ve dvou termínech, na podzim roku 2016 a 2017. V prvním kole bylo z 15 přihlášených projektů schváleno devět, s celkovou dotací 62 milionů korun. Z toho tři projekty jsou věnovány tématu EZ: Separace lístků a stonků leguminóz – Biofarma Sasov v Jihlavě, Ekologické pěstování alternativních plodin v podmínkách aridního klimatu i erozního ohrožení – VH Agroton, s. r. o. ve Velkých Hostěrádkách a Vývoj technologie integrované a ekologické produkce v podmínkách intenzivní polní produkce – Agroservis, I. zemědělská a. s. z Višňové. V druhém kole čeká na schválení dalších 14 projektů, z toho dva se věnují inovacím v ekologickém zemědělství: Biofarma Pod Hájkem, s. r. o. – Malofaremní bio-produkce a Biofarma Sasov – Rodinový způsob chovu prasat se zapouštěním kojících prasnic.

8.4 Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ)

ČTPEZ byla založena v roce 2009 v souladu s iniciativou TP Organics a iniciativou Evropské komise pro vytváření technologických platform. Cílem ČTPEZ je budovat a podporovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin s důrazem na přenos poznatků ve všech klíčových oblastech sektoru. Její činnost je směřována k posílení konkurenceschopnosti ekologického zemědělství, rozvoji produkce, distribuce, prodeje a spotřeby biopotravin, realizaci výzkumných, technologických a inovačních aktivit a tvorbě a implementaci strategických dokumentů. Platforma sdružuje instituce, které pokrývají

oblast vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělce a zpracovatele z praxe i svazy a sdružení zabývající se osvětou ekologického zemědělství. V současné době má 28 členů.

ČTPEZ je členem evropské platformy TP Organics a IFOAM EU Group, která práci TP Organics koordinuje na evropské úrovni. Získané informace o dění v sektoru EZ v zahraničí platforma předává prostřednictvím pravidelně vydávaného elektronického zpravodaje na svém webu www.ctpez.cz.

ČTPEZ pokračovala během roku 2017 v pravidelném publikování tematických článků v odborném tisku (zejména v časopise Zemědělec a zpravodaji AGRObase) a vydávání tiskových zpráv. Podílela se také na přípravě a distribuci tiskových zpráv a avíz svých členů.

Platforma spolupracovala na řadě osvětových a vzdělávacích akcí, např.:

- spoluorganizovala blok přednášek s názvem „O biopotravinách a ekologickém zemědělství“ na veletrhu Bio styl v rámci Festivalu Evolution,
- již popáté zastřešila se svými členy expozici a komentované prohlídky plodin vhodných pro EZ na výstavě Naše pole v Nabočanech,
- spolupořádala polní den v Dačicích na téma „Směsné kultury jako zdroj organické hmoty v půdě“ a polní den ekologického zemědělství v Praze – Uhříněvsi,
- uspořádala informační seminář na téma „Nové šlechtitelské postupy v genomické éře“.

V průběhu roku 2017 byla již tradičně zpracována Ročenka ekologického zemědělství. Vydány byly nové informační letáky o biopotravinách, konkrétně pro biopečivo, biovíno, bio ovoce a zeleninu, biobyliny a biomaso a masné výrobky. ČTPEZ koordinovala dále přípravu autorských textů publikace Faremní zpracování ovoce a zeleniny a první Seznam doporučených odrůd pro EZ, který bude vydán v roce 2018. ČTPEZ je i nadále národním správcem databáze Organic-Eprints.

8.5 Organic Eprints

Organic Eprints (www.orgprints.org) je otevřená mezinárodní informační databáze výstupů a výsledků výzkumů v oblasti ekologického zemědělství. Databáze vznikla v roce 2002 původně z iniciativy International Centre for Research in Organic Food Systems (ICROFS, dříve DARCOF – Danish Research Centre for Organic Farming) s cílem zkvalitnit vzájemnou komunikaci a zpřístupnit výsledky výzkumu odborné i široké veřejnosti a sdílet je. V roce 2003 se k projektu připojil FiBL (Výzkumný ústav pro EZ ve Švýcarsku), první mezinárodní partner databáze, a to jako garant výstupů v německém jazyce.

V archivu Organic Eprints je možno nalézt kompletní dokumenty v elektronické podobě, bibliografické údaje, abstrakty odborných článků a další metadata. Lze zde ukládat a vyhledávat informace o výzkumech, organizacích nebo projektech souvisejících s ekologickým zemědělstvím, a to zdarma. V současné době má databáze tzv. národní správce v 29 zemích. Národním správcem databáze pro ČR je ČTPEZ.

9. PROPAGACE EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

Nekomerční propagaci EZ a biopotravin zajišťuje řada oborových a dalších nevládních organizací částečně díky pravidelné podpoře ze strany Ministerstva zemědělství a několika dalších veřejných i soukromých zdrojů.

Mezi nejvýznamnější propagační aktivity pravidelně podporované ze zdrojů MZe patří:

- národní informačně-propagační kampaň MZe „Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“ (od 2005)
- soutěž „Česká biopotravina“ (od 2002)
- ocenění „Nejlepší sedlák“ a „Nejoblíbenější bioprodejna“ PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců (od 2011)
- ocenění „Bartákov hrnec“ pro nejlepšího ekofarmáře (od 1992)
- Bioakademie – dříve mezinárodní konference EZ, dnes cyklus vzdělávacích seminářů (od 2001)
- prezentace v rámci společné expozice MZe na veletrhu Biofach v Německu (od 2007), případně na dalších veletrzích a výstavách s oficiální účastí MZe
- provoz webu „biospotřebitel.cz“ nově aktualizovaný na „lovime.bio“

Ministerstvo zemědělství každoročně také přispívá k zajištění provozu řady nestátních neziskových organizací, z nichž některé působí v sektoru EZ.

Řada ekofarem a bioproduktů je prezentována také v rámci celostátních propagačních akcí nezaměřených přímo na ekologickou produkci, jakými jsou například soutěž Regionální potravina, projekt MZe „Poznej svého farmáře“ nebo nová edukativní kampaň na podporu kvalitních potravin „Akademie kvality“.

9.1 Přehled vybraných propagačních akcí

Září – měsíc biopotravin a ekologického zemědělství

Tradiční informační akce v měsíci září zaměřená na osvětu a vzdělávání v oblasti ekologického zemědělství a biopotravin. Akce se pravidelně zúčastňují desítky aktérů z řad nevládních organizací, ekologických zemědělců, výrobců a prodejců biopotravin. Akci koordinuje MZe a je zatím největší propagační a informační aktivitou ministerstva ve vztahu k biopotravinám. Cílem je především propagovat konkrétní akce, na kterých se spotřebitelé mohou seznámit s ekologickými farmáři a výrobcí biopotravin a ochutnat jejich produkty. Ministerstvo se snaží každým rokem tuto aktivitu dále rozšiřovat a rozvíjet.

Mottem 13. ročníku kampaně bylo „BIO září nejen v září.“ Cílem bylo lidem ukázat, že každá biopotravina má za sebou vlastní příběh. V něm hraje důležitou roli nejen ekologický zemědělec, ale i spokojená zvířata na pastvě s volným výběhem, udržitelná péče o půdu a krajinu a šetrné zpracování potravin s jasně danými pravidly bez používání umělých látek. Veškeré dění kolem kampaně se odehrává na webu www.mesicbiopotravin.cz a na facebookovém profilu.

Bioakademie

V letech 2001 až 2015 se jednalo o mezinárodní konferenci ekologického zemědělství pořádanou každoročně v Lednici na Moravě. Hlavním cílem Bioakademie byla především výměna odborných informací, neméně důležitá však byla i osobní setkání na mezinárodní úrovni. Konferenci pořádal PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců.

Od roku 2016 byla konference nahrazena cyklem regionálních vzdělávacích seminářů pod názvem „Finalizace bioprodukce a možnosti jejího odbytu.“ Semináře byly zaměřeny na přenos know-how mezi zemědělci a faremními zpracovateli s cílem ukázat příklady dobré praxe a motivovat farmy k vlastnímu zpracování, příp. prodeji ze dvora. V roce 2017 byly pod hlavičkou Bioakademie realizovány regionální semináře na aktuální témata pro ekozemědělce a v červnu byla navíc uspořádána i konference Bioakademie 2017 k tématu „Exportní příležitosti jako cesta k rozvoji domácího biosektoru“.

Soutěž Česká biopotravina

Soutěž „Česká biopotravina“ je pravidelně vyhlašována již od roku 2002 a pořádá ji PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Soutěž byla pořádána pod záštitou ministra zemědělství Mariana Jurečky a ústředního ředitele SZPI Martina Klanici. O prestižní titul Česká biopotravina se každoročně uchází desítky českých biopotravin. Soutěž probíhá ve čtyřech kategoriích – biopotraviny živočišného původu, biopotraviny rostlinného původu, biovýrobky pro gastronomii, pochutiny a ostatní. Samostatnou kategorií, včetně hodnocení, tvoří soutěž o nejlepší biovíno. Každý rok je vyhodnocován vítěz kategorie i celkový vítěz soutěže. V hodnotící komisi zasedají pravidelně zástupci Státní zemědělské a potravinářské inspekce a Ministerstva zemědělství. Kontrolu správného značení zajišťuje kontrolní a certifikační organizace KEZ, o.p.s.

Českou biopotravinou roku 2017 se staly sterilované patizony od Jana Vericha z Turnovska. Slavnostní vyhlášení výsledků se uskutečnilo 1. září 2017 v rámci tiskové konference MZe při spuštění kampaně Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství. Vítěz soutěže má právo užívat pro vítězný výrobek označení Česká biopotravina, doplněný příslušným letopočtem.

Nejlepší biopotravinou živočišného původu je Sýr Sv. Barbory – přírodní zrající sýr od Bio Vavřinec a Kosař, s.r.o. V kategorii Biopotraviny pro gastronomii, pochutiny a ostatní získal ocenění bylinný čaj v nálevových sáčcích „Tady roste radost“ od společnosti Sonnentor s.r.o., nejlepším biovinem je Ryzlink rýnský, slámové víno 2015 od společnosti Víno Marcincák.

Přehled držitelů titulu Česká biopotravina:

- 2017 – Sterilované bio patizony, Jan Verich
- 2016 – Bio Trhaná paštika z Biofarmy Sasov Josefa Sklenáře
- 2015 – Bio rajčata ve vlastní šťávě, Hornácka farma s.r.o.
- 2014 – Bio konopné sádlo z přeštických prasat, Biofarma Sasov Josefa Sklenáře
- 2013 – Černíkovické beraní rohy pěstitele Miloše Kurky
- 2012 – Kozí biomáslo společnosti AMALTHEA, s. r. o., z Hvozdu u Prostějova
- 2011 – Ovčí sýr Arnika, Horský statek Abertamy
- 2010 – Kančí biolovečák z Biofarmy Sasov Josefa Sklenáře
- 2009 – Švestkový biodžem vyráběný společností Heliavita ve spolupráci s firmou TopBio
- 2008 – Vitaminátor 100% jablečná šťáva, Slavomír Soška
- 2007 – Pošumavský bio med, Jan Pintíř

2006 – Bio kysaný nápoj, Mlékárna Valašské Meziříčí

2005 – Bio kváskový chléb a pečivo, manželé Jan a Hana Zemanovi, pekárna Albio

2004 – Bio Uherák, Biofarma Sasov Josefa Sklenáře

2003 – kolekce výrobků z kozího mléka rodinné farmy Pavla a Jitky Dobrovolných z Ratibořic u Jaroměřic nad Rokytou

2002 – Bio jablečný mošt Tradice Bílých Karpat Hostětín

Bartákův hrnec

Tradiční vyhlášení „Nejlepšího ekologického zemědělce roku“ proběhlo v roce 2017 již po pětadvacáté. Titul získalo rodinné ekologické hospodářství Gabriely a Pavla Šelongových z Pustějova na Novojičínsku za rozvoj systému komunitou podporovaného zemědělství (KPZ). Šelongovi navázali na tradici svých předků a věnují se ekozelinářství. Zeleninu prodávají formou bedýnek v duchu komunitou podporovaného zemědělství a rozváží ji na několik odběrných míst v okolí – Pustějov, Bílovec, Příbor, Kopřivnice, Nový Jičín, Ostrava, Frenštát a Rožnov pod Radhoštěm. Jejich odběratelé, zejména rodiny s dětmi, si jejich úrodu předplácí na rok dopředu.

Cenou je putovní keramický hrnec naplněný dvěma tisíci čerstvě ražených desetikorun. Ocenění je vyhlašováno od roku 1992 a organizátorem akce je Nadační fond Bartákův hrnec.

Biofach

Největší světový veletrh biopotravin, doplňků stravy a bio kosmetiky, který se každoročně koná během února v německém Norimberku. Účast českých výrobců biopotravin a zástupců oborových organizací je pravidelně finančně podporována Ministerstvem zemědělství. MZe se tohoto největšího mezinárodního veletrhu biopotravin účastní pravidelně od roku 2007.

V roce 2017 se na společném stánku představilo, stejně jako loni, 12 společností. Konkrétně možnosti prezentovat svoje výrobky v biokvalitě využily firmy: Amylon a.s., České ghíčko s.r.o., Extrudo Bečice, s.r.o., FRUJO, a.s., HOLLANDIA Karlovy Vary, s.r.o., Organické Pole s.r.o., POLABSKÉ MLÉKÁRNÝ a.s., RACIO, s.r.o., SEMIX PLUSO spol. s.r.o., SOLEX AGRO, s.r.o., Vinné sklepy Kutná Hora, s.r.o. a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, který zde propagoval biovýrobky oceněné v soutěži Česká biopotravina roku. Veletrhu se zúčastnilo dalších osm samostatně vystavujících českých firem: Čajová květina s.r.o., COUNTRY LIFE s.r.o., Health Link s.r.o., Lifefood Czech Republic s.r.o., PRO-BIO obchodní společnost s.r.o., Rawvolution s.r.o., ZELENÁ ZEMĚ, s.r.o. a Man Ingredients.

Veletrh měl svoji premiéru již v roce 1990, kdy se poprvé uskutečnila výstava nazvaná Ökowiedt (Ekologický svět). Velký zájem jak ze strany vystavovatelů, tak návštěvníků předznamenal opakování a rozšíření veletrhu. Od roku 2007 je souběžně s veletrhem BIOFACH pořádán veletrh přírodní kosmetiky VIVANESS. Toto veletržní duo, BIOFACH a VIVANESS, zaznamenalo v roce 2017 nový rekord a těšily se z 51 453 odborných návštěvníků ze 134 zemí světa. Každoročně stoupá zájem o veletrh také mezi vystavovateli. Letos se na celkové výstavní ploše 47 543 m² představilo 2 785 vystavovatelů z neuvěřitelných 88 zemí (z toho 259 na veletrhu VIVANESS).

Nedílnou součástí veletrhů BIOFACH a VIVANESS jsou jejich odborné kongresy. Zejména BIOFACH kongres se v posledních několika letech stal významným místem setkávání aktérů ekologického zemědělství z celého světa a funguje jako široká diskusní platforma pro předávání znalostí, výměnu informací i seznamování se s novými trendy v oblasti udržitelného rozvoje a ekologického zemědělství.

Bio styl v rámci Festivalu Evolution

Bio styl spolu s dalšími čtyřmi veletrhy (Zdraví, Eco world, Osobní rozvoj a Alternativa) tvoří pražský Festival Evolution, největší tuzemský veletrh biopotravín a biokosmetiky, který nabízí možnost prezentace jak výrobcům a prodejčům, tak nevládním organizacím se zaměřením na ekologické zemědělství a zdravý životní styl. Probíhá pravidelně od roku 2006 na Výstavišti v Praze – Holešovicích. V roce 2017 se festivalu účastnilo 408 vystavovatelů na ploše 4 023 m² a navštívilo jej přes 16 tisíc návštěvníků.

Festival každoročně nabízí bohatý doprovodný program. Stejně jako předchozí roky, byl jeho součástí odborný blok přednášek popularizující ekologické zemědělství, který uspořádala PRO-BIO LIGA ve spolupráci s ČTPEZ. Obsahem přednášek byla zejména spotřebitelská témata jako např. faremní zpracování a prodej ze dvora, vývoj trhu biopotravín v ČR a vybraných zemích EU, pravidla značení a úřední kontroly ekologické produkce a možnosti zkrácení cesty biopotravín z farmy přímo ke spotřebiteli (tzv. KáPé-Zetky). Pro návštěvníky byl připraven minikurz výroby čers-

tvého přírodního sýru přímo v přednáškovém sále završený ochutnávkou.

Projekty MZe „Farmářské slavnosti“ a „Poznej svého farmáře“

Farmářské slavnosti pořádalo MZe od roku 2011 a snahou bylo podpořit české zemědělství, představit lidem jinou možnost nákupu čerstvých a kvalitních potravin a přiblížit jim život na venkově. Od roku 2017 byly „Farmářské slavnosti“ spojeny s projektem „Poznej svého farmáře.“

V rámci čtvrtého ročníku projektu „Poznej svého farmáře,“ který je zaměřený na propagaci malých farem, zdravého životního stylu a kvalitních regionálních potravin, se „den otevřených vrátek“ uskutečnil na celkem 19 vybraných rodinných farmách napříč všemi kraji ČR. Z toho osm hospodářů v ekologickém zemědělství: Kozí farma Nikáda (Olomoucký kraj), Kozojedský dvůr (Zlínský kraj), Biostatek (Karlovarský kraj), Farma Galloway a Ekofarma Svinná (Plzeňský kraj), Ekofarma Filoun (Liberecký kraj), Ekofarma Olešná (Jihočeský kraj) a Vařejkův dvůr (Kraj Vysočina). Stejně jako v předchozích letech si na všech farmách přišli na své především milovníci kvalitních tuzemských potravin, farmaření, ale i zábavy pro celou rodinu. Součástí programu byla kromě farmářského trhu i ochutnávka výrobků oceněných značkou Regionální potravina, hudební vystoupení, dětský koutek nebo tvůrčí dílny. Akce na farmách navštívilo téměř 10 tisíc lidí a celkové roční náklady činily zhruba 5 milionů korun.

10. ORGANIZACE A SDRUŽENÍ PŮSOBÍCÍ V SEKTORU EZ

Oborové organizace a sdružení

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Svaz PRO-BIO je nestátní nezisková organizace, která v České republice prosazuje a podporuje zájmy ekologických zemědělců, zpracovatelů a prodejců biopotravin. Jeho hlavním posláním je prosazovat a aktivně podporovat ekologické zemědělství na území ČR. V rámci své činnosti zajišťuje řadu osvětových aktivit. Jeho členy jsou ekologičtí zemědělci, zpracovatelé, výrobci a prodejci biopotravin, zemědělské poradci, spotřebitelé a přátelé ekologického zemědělství.

www.pro-bio.cz

- **Regionální centra Svazu PRO-BIO:** v rámci svazu funguje 11 regionálních center, která v místě svého působení poskytují svým členům poradenství, organizují vzdělávací akce a podporují rozvoj ekologického zemědělství.
- **Spolek PRO-BIO poradenství (dříve EPOS):** občanské sdružení poradců, výzkumných pracovníků a pedagogů v oblasti ekologického zemědělství; zajišťuje informační poradenské služby, kurzy, vzdělávání poradců a publikační činnost.
- **PRO-BIO Liga, pobočný spolek:** spotřebitelská pobočka Svazu PRO-BIO s celorepublikovou působností zaměřená na propagaci a osvětu biopotravin a systému ekologického zemědělství mezi spotřebitelskou veřejností.
- **Bioprodejny Svazu PRO-BIO:** pobočka sdružující prodejny biopotravin v ČR, pro své členy realizuje aktivity na podporu prodeje a společnou propagaci.

www.eposcr.eu

www.lovime.bio

www.pro-bio.cz/kontakt/bioprodejny-svazu-pro-bio

ČTPEZ – Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství

ČTPEZ je sdružení významných aktérů z oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělské a potravinářské produkce a obchodu a oborových nevládních organizací se zaměřením na ekologické zemědělství a produkci biopotravin. Cílem ČTPEZ je budovat a podporovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin a posílit konkurenceschopnost ekozemědělského sektoru v České republice ve všech jeho klíčových oblastech.

www.ctpez.cz

EKOVIN – Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína, o. s.

Občanské sdružení, které sdružuje právnické a fyzické osoby zabývající se integrovanou a ekologickou produkcí hroznů a vína, koordinuje jejich činnost a chrání jejich zájmy. Svaz se zabývá také vzdělávací a osvětovou činností v této oblasti zemědělské produkce.

www.ekovin.cz

BioSad

Občanské sdružení pro ekologickou produkci ovoce. Jeho posláním je podpora rozvoje ekologické produkce ovoce v České republice. Cílem je usnadnění komunikace mezi výzkumem a pěstiteli a podpora efektivního uplatňování výsledků výzkumu v praxi.

www.biosad.cz

Kontrolní organizace a státní dozorové orgány

ABCERT AG, organizační složka

Pobočka německé certifikační organizace ABCert působí v České republice od roku 2006 jako akreditovaný kontrolní a certifikační orgán ekologického zemědělství.

www.abcert.cz

Biokont CZ, s. r. o.

Česká kontrolní organizace založená v roce 2005 a pověřená kontrolní a certifikační činností v ekologickém zemědělství v České republice i na Slovensku.

www.biokont.cz

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r. o.

Společnost je součástí mezinárodní skupiny Bureau Veritas, jako akreditovaný kontrolní a certifikační orgán pro ekologické zemědělství působí v České republice od roku 2013.

www.ekozemedelstvi.cz

KEZ o. p. s.

První česká akreditovaná kontrolní a certifikační organizace, která zajišťuje kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. Organizace byla založena v roce 1999, kromě certifikace ekologického zemědělství poskytuje služby také v oblasti privátní certifikace stravovacích zařízení či přírodní kosmetiky.

www.kez.cz

ÚKZUZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Státní instituce pověřená od 1. ledna 2010 k provádění úředních kontrol v ekologickém zemědělství za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat. ÚKZUZ dále vede databázi osiv a sadbových brambor pro EZ a registr prostředků na ochranu rostlin a hnojiv vhodných do EZ; vydává výjimky na použití konvenčního osiva a sadby, koordinuje ověřování odrůd v podmínkách EZ v ČR a zahájena byla i dlouhodobá pokusnická činnost v EZ.

www.ukzuz.cz

SVS – Státní veterinární správa

Státní instituce, která ze zákona vykonává dozor nad zdravím zvířat a nad zdravotní nezávadností potravin živočišného původu. Všechny povinnosti a práva SVS jsou vyjmenovány ve veterinárním zákoně č. 166/1999 Sb. Od roku 2016

SVS vykonává na základě veřejnoprávní dohody s MZe kontrolu ekologické produkce v rámci svých kompetencí daných zákonem.

www.svscr.cz

SZPI – Státní zemědělská a potravinářská inspekce

Státní instituce, která vykonává dozor nad dodržováním evropského a národního potravinového práva v ČR a je součástí celoevropského systému úřadů, které mají obdobné kompetence. Inspekce kontroluje především bezpečnost, jakost a správné označování potravin, surovin pro jejich výrobu, zemědělských výrobků a tabákových výrobků. Od roku 2016, na základě veřejnoprávní dohody s MZe, vykonává kontrolu ekologické produkce v rámci svých kompetencí daných zákonem č. 110/1997 Sb. a souvisejícími předpisy. Jedná se zejména o kontroly určité části maloobchodních biopotravin, kteří jsou vyjmuti z působnosti předpisů pro ekologickou produkci a nepodléhají její kontrole.

www.szpi.gov.cz

Odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe

Jedná se o příslušný orgán ve smyslu legislativy ekologické produkce, zejména nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a jeho prováděcích předpisů. Odbor zajišťuje funkčnost celého kontrolního systému EZ včetně nastavení postupů při porušení pravidel (tj. dohled nad čtyřmi kontrolními organizacemi), dále zajišťuje uplatňování evropské a národní legislativy pro EZ a výrobu biopotravin, používání státního loga „biozephyr“, vedení registru všech ekologických podnikatelů (zemědělců, výrobců, distributorů apod.) v ČR.

<http://leagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

Odbytové organizace

PRODEJ-BIO s. r. o.

Společnost založená v roce 2008 organizuje a koordinuje odbyt českých biosurovin (obilovin, luštěnin, krmiv, osiv a nově i masa) s cílem umístit českou produkci na český trh. Nadbytečná produkce je vyvážena do zemí EU.

www.prodejbio.cz

Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO

Družstvo vzniklo v roce 2012 jako sdružení výrobců biomléka v ČR, kteří stáli před rozhodnutím, zda ukončit výrobu pro nezáměr zpracovatelů vykoupit a přiměřeně zaplatit tento produkt. Díky spojení a nalezení odběratele zajišťuje družstvo pravidelný odbyt biomléka pro své členy, kterých každým rokem přibývá – v roce 2016 mělo družstvo 22 členů.

<http://ceskebiomleko.cz/>

Biopark s. r. o.

Obchodní a zpracovatelská firma zajišťující pro ekologické zemědělce společný odbyt a finalizaci zemědělských produktů – hovězího, jehněčího a kuřecího biomasa. Biopark vlastněný českými zemědělci dnes patří k největším dodavatelům českých biopotravin do prodejen zdravé výživy i obchodních řetězců v České republice a na Slovensku.

www.biohovezi.cz

Vzdělávací, výzkumné a poradenské organizace

Bioinstitut, o. p. s. – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny

Organizace zaměřená na podporu rozvoje EZ v ČR formou poskytování poradenství, vzdělávání, přenosu poznatků z výzkumu do praxe, publikační činnosti, osvětou a propagačím sektoru mezi odbornou i laickou veřejností a komunikací potřeb sektoru na úrovni státní správy. Bioinstitut je koordinátorem České technologické platformy pro ekologické zemědělství a členem FiBL International – Mezinárodního sdružení výzkumných institucí v oblasti EZ.

www.bioinstitut.cz

Biocont Laboratory, spol. s r. o.

Společnost poskytující ekologicky a integrovaně hospodařícím zemědělcům a lesníkům co nejucelenější paletu prostředků a technologií biologické a biotechnické ochrany rostlin včetně informačního servisu a poradenství.

www.biocont.cz

Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.

VÚRV, v. v. i., je v ČR největším pracovištěm aplikovaného výzkumu zaměřeným na rostlinnou výrobu a příbuzné obory. Hlavním cílem výzkumu ve VÚRV, v. v. i., je získat vědecké poznatky pro podporu trvale udržitelného rozvoje zemědělství na základě inovací systémů a technologií pěstování zemědělských plodin pro produkci kvalitních a bezpečných potravin, krmiv a surovin pro energetické a průmyslové využití. Od roku 2006 má ve vlastnictví experimentální pozemek certifikovaný pro ekologické pěstování. Kromě toho se ve VÚRV nachází genová banka, která uchovává širokou škálu genetických zdrojů rostlin. Současný výzkum je orientován především na možnosti využití genetických zdrojů minoritních plodin, ke kterým patří především pluchaté druhy pšenice (špalda, dvouzrnka, jednozrnka), pohanka a proso.

www.vurv.cz

Výzkumný ústav živočišné výroby, v. v. i.

VÚŽV, v. v. i., realizuje základní a aplikovaný výzkum v oblastech genetiky a šlechtění zvířat, reprodukce, výživy, kvality živočišných produktů, etologie, technologií chovů, managementu stád a ekonomiky výroby. Tato činnost je zaměřena nejen do sektoru majoritního konvenčního zemědělství, ale i do oblastí ekologických chovů.

www.vuzv.cz

Výzkumný ústav pícninářský Troubsko, spol. s r. o.

Ústav je zaměřen na aplikovaný výzkum v oblasti zemědělství, životního prostředí a potravinářství. Zabývá se šlechtěním, množením a prodejem osiv. Nabízí poradenskou činnost a služby. Ústav má certifikovanou posklizňovou linku pro čištění osiv v biokvalitě. Tato linka je stavěná na menší partii a je schopna čistit široké spektrum materiálů. V roce 2013 firma rozšířila nabídku osiv o osiva některých svých odrůd v biokvalitě.

www.vupt.cz

Ústav zemědělské ekonomiky a informací

ÚZEI je expertním centrem zaměřeným na zemědělskou ekonomiku, potravinářství, zemědělské poradenství a informace. Mezi hlavní činnosti ÚZEI patří základní a aplikovaný

výzkum v oboru zemědělské ekonomiky a politiky; zabezpečení komplexního odborného servisu pro MZe i další orgány státní správy; výkon funkce Kontaktního pracoviště FADN CZ a poradenského a vzdělávacího centra pro oblast zemědělství, potravinářství a rozvoje venkova. V oblasti ekologického zemědělství zajišťuje sběr údajů o vývoji EZ a bioprodukcí v ČR, provádí analýzu trhu biopotravin a sleduje ekonomiku ekofarem v rámci FADN.

www.uzei.cz

Česká zemědělská univerzita v Praze

Univerzita nabízí přibližně 150 studijních oborů v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech. Vedle klasických zemědělských a lesnických oborů jde o širokou paletu oborů z oblasti životního prostředí, ochrany krajiny, obnovitelných zdrojů, speciálních chovů, ekonomiky, informatiky, managementu, techniky i související pedagogiky. Obor Ekologické zemědělství je aktuálně možno studovat na FAPPZ v bakalářském i magisterském studiu. Ekologické a alternativní zemědělství je vyučováno i v dalších oborech FAPPZ, FŽP a FTZ jako povinný, povinně volitelný či volitelný předmět. Od roku 1992 jsou na výzkumné stanici KRV FAPPZ v Praze 10 – Uhřetěvesi úspěšně realizovány pokusy s ekologickým pěstováním různých polních a zahradních plodin.

www.czu.cz

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity zajišťuje komplexní vědecko-pedagogickou činnost kromě klasického (konvenčního) zemědělství také v nově se rozvíjejícím ekologickém zemědělství (EZ). Základy ekologického zemědělství jsou součástí bakalářských studijních oborů Agroekologie a Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině. V magisterském stupni je možné studovat přímo specializaci ekologické zemědělství v rámci oboru Agroekologie. Od roku 2010 je zde pro pokusnou činnost využíván ekologicky certifikovaný pozemek.

www.jcu.cz

Mendelova univerzita v Brně

Mendelova univerzita je tvořena pěti fakultami a jedním vysokoškolským ústavem a nabízí 130 oborů bakalářského a magisterského studia a další obory doktorské. Ačkoli univerzita nemá specializované pracoviště pro problematiku ekologického zemědělství, několik vědeckých pracovníků se zde tímto tématem dlouhodobě systematicky zabývá. Vyučovány jsou zde předměty Ekologické zemědělství, Ekologické systémy chovu zvířat, Ochrana v systémech ekologického zemědělství (na Agronomické fakultě), Ekologická produkce zeleniny a speciálních rostlin a Ekologické vinařnictví a vinařství (na Zahradnické fakultě).

www.mendelu.cz

Univerzita Palackého v Olomouci

Univerzita Palackého představuje moderní vzdělávací instituci se širokou nabídkou studijních oborů a bohatou vědeckou činností. Osm fakult zajišťuje 332 bakalářských, magisterských a doktorských studijních programů. V oboru agroekologie a ekologie krajiny (včetně ekologického zemědělství) je výzkum na katedře ekologie a životního prostředí zaměřen zejména na otázky související s kvalitou a degradací půdy, ekologií půdy, půdoochrannými technologiemi, využitím a plánováním krajiny, biodiverzitou a diverzitou v krajinném prostoru. Při své činnosti v daném oboru pracoviště spolupracuje nejen s dalšími katedrami a výzkumnými centry Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, ale i s jinými vzdělávacími a výzkumnými institucemi v ČR a v zahraničí.

www.upol.cz

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze je největší vzdělávací institucí svého druhu ve střední a východní Evropě. Navazuje na téměř 200letou tradici výuky technické chemie v Čechách. V rámci mezinárodních i národních projektů je na Ústavu chemie a analýzy potravin věnována intenzivní pozornost zkoumání kvality, původu (traceability) a pravosti (authenticity) ekologických surovin a produktů.

www.vscht.cz

Další organizace

AREA viva

Nevládní organizace zabývající se především tématy podpory trvale udržitelných forem zemědělství, rozvojem venkova a propagací ekologického zemědělství v České republice. Aktivně se zabývá tematikou sociálního zemědělství.

www.areaviva.cz

Asociace místních potravinových iniciativ

Nevládní organizace podporující vznik a rozvoj místních potravinových systémů založených na šetrném zacházení s krajinou a férových vztazích mezi zemědělci a spotřebiteli (komunitou podporované zemědělství, komunitní zahrady aj.).

<http://lasociaceampi.cz>

DAPHNE – Institut aplikované ekologie, z. s. (Žumberk)

Občanské sdružení, jehož cílem je přispívat k ochraně přírody a k šetrnému hospodaření v krajině prováděním odborného výzkumu, osvěty a poradenství v oblasti ekologie a zemědělství. Jedná se o jednu ze tří nástupnických organizací původní neziskové organizace DAPHNE ČR – Institut aplikované ekologie z Českých Budějovic, která po deseti letech fungování v roce 2014 zanikla. Dalšími dvěma pokračujícími organizacemi jsou: Beleco, z. s. (Praha) a Juniperia, z. s. (České Budějovice).

www.daphne.cz

Ekologický institut Veronica

Ekologický institut Veronica působící v Brně a v Hostětíně se zabývá odbornou a vzdělávací činností v ochraně přírody a šetrném spotřebitelství, poskytuje interpretaci odbor-

ných environmentálních témat. V rámci tohoto zaměření vzdělává spotřebitelskou veřejnost také v oblasti ekologického zemědělství a biopotravin. Je organizátorem brněnského biojarmarku.

www.veronica.cz

Green Marketing

Agentura Green Marketing poskytuje podporu a poradenství v oblasti marketingu biopotravin, přírodních a etických produktů. Provádí marketingové poradenství, průzkumy trhu, monitoring cen biopotravin, zajišťuje event marketing v oblasti zdravého stravování. Od roku 2009 vydává internetový informační portál Bio-info.cz.

www.greenmarketing.cz

Hnutí DUHA

Jedna z největších environmentálních nevládních organizací v ČR v rámci svého programu Zemědělství aktivně prosazuje systém ekologického zemědělství a jeho nástroje, propojuje drobné ekozemědělce a spotřebitele, věnuje se problematice místních potravin. Je provozovatelem adresáře farem, obchodů, eshopů a bioklubů zaměřených na místní zemědělskou produkci.

www.hnutiduha.cz

Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, o. p. s.

Obecně prospěšná společnost realizuje aktivity zaměřené na podporu rozvoje ekologického zemědělství ve Zlínském kraji a na Hodonínsku i aktivity zaměřené na Moravské Kopanice – tamní kulturu, tradice a přírodu i šetrný cestovní ruch.

www.iskopanice.cz

Liga Ekologických Alternativ

Občanské sdružení usilující o trvale udržitelnou energetiku a o udržitelné chování člověka v krajině. Mezi její aktivity patří také osvěta a propagace ekologického zemědělství.

www.lea.ecn.cz

Nadace Partnerství

Jedna z největších nadací na podporu projektů týkajících se životního prostředí, existuje již od roku 1991. Pomáhá prostřednictvím svých grantových programů na nejrůznější témata spojená se životním prostředím a udržitelným rozvojem; poskytuje odborné služby, vzdělává širokou veřejnost i veřejnou správu, inspiruje Otevřenou zahradou v centru Brna a organizuje řadu informačních a propagačních kampaní.

www.nadacepartnerstvi.cz

ZERA – Zemědělská a ekologická regionální agentura, o. s.

Agentura zabývající se vzdělávací, výzkumnou a koordinační činností při realizaci programů a opatření v rámci trvale udržitelného rozvoje venkova a využití krajiny zemědělcem. Pořádá vzdělávací programy pro zemědělskou veřejnost a exkurze do modelových zemědělských podniků, včetně ekologických. Ve svých činnostech se zaměřuje zejména na téma údržby a zvyšování kvality půdy.

www.zeraagency.eu

YEARBOOK 2017

**Organic Farming
in the Czech Republic**

II. THE PRESENT STATE OF ORGANIC FARMING IN THE CZECH REPUBLIC

II.1 The development of organic farming

By 31.12.2017 there were 4 399 organic farms (ca 9 % of agricultural enterprises in CZ¹) with a total organic acreage of 520 032 hectares, which represents a 12.37 % share of total agricultural land in CZ (see Tab. 1).

In the last 10 years organic acreage has increased 1.7-fold from 312 000 hectares in 2007, and the number of organic farms has multiplied more than 3-fold (from 1 318 farms

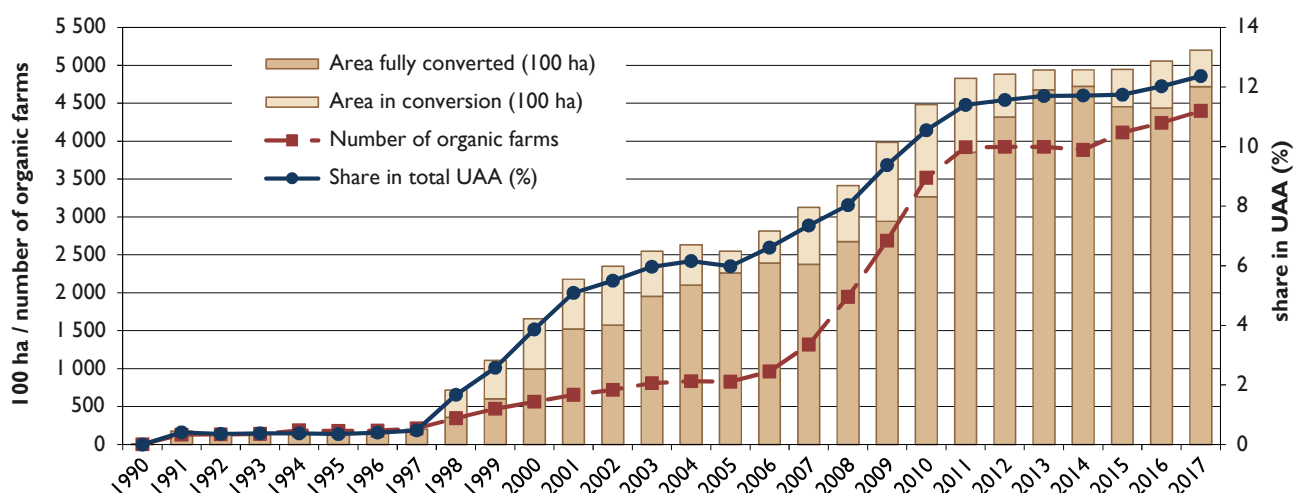
in 2007). The year-on-year increase in the total organic acreage was 13 963 ha, i.e. 2.8 %, which is the greatest increase since 2011. The detailed structure of land use in organic farming (OF) at the end of 2017 is shown in Tab. 2. The share of acreage under the conversion period was 9.3 %, which corresponds to 12 % in 2016 and 10 % in 2015 and shows the potential for the OF development in the coming years. The overall development in the number of organic farms, the proportion of agricultural land under OF, and its share of total agricultural land resources since 1990 are shown in Graph 1.

Tab. 1 Development in agricultural acreage and number of farms under organic farming (1990-2017)

Year	Number of organic farms	Acreage of farmland under OF (ha)	Percentage of total agricultural land (%)	Year-on-year change in number of organic farms (%)	YOY change in total acreage of organic farmland (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0.41	-	-
1992	135	15 371	0.36	2.3	-12.2
1993	141	15 667	0.37	4.4	1.9
1994	187	15 818	0.37	32.6	1.0
1995	181	14 982	0.35	-3.2	-5.3
1996	182	17 022	0.40	0.6	13.6
1997	211	20 239	0.47	15.9	18.9
1998	348	71 621	1.67	64.9	253.9
1999	473	110 756	2.58	35.9	54.6
2000	563	165 699	3.86	19.0	49.6
2001	654	217 869	5.09	16.2	31.5
2002	721	235 136	5.50	10.2	7.9
2003	810	254 995	5.97	12.3	8.4
2004	836	263 299	6.16	3.2	3.3
2005	829	254 982	5.98	-0.8	-3.2
2006	963	281 535	6.61	16.2	10.4
2007	1 318	312 890	7.35	36.9	11.1
2008	1 946	341 632	8.04	47.6	9.2
2009	2 689	398 407	9.38	38.2	16.6
2010	3 517	448 202	10.55	30.8	12.5
2011	3 920	482 927	11.40	11.5	7.7
2012	3 923	488 483	11.56	0.1	1.2
2013	3 926	493 896	11.70	0.1	1.1
2014	3 885	493 971	11.72	-1.0	0.0
2015	4 115	494 661	11.74	5.9	0.1
2016	4 243	506 070	12.03	3.1	2.3
2017	4 399	520 032	12.37	3.7	2.8

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI.

¹ The total number of agricultural enterprises means the number of companies active in agriculture whose size parameters are within the threshold values of AGC 2000 (Czech Statistical Office – Agricultural Register).

Graph 1 Development in total OF acreage, number of organic farms and share of total agricultural land (1990-2017)

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI.

Tab. 2 Pattern of land resources in organic farming as at 31. 12. 2017

Land	Acreage in conversion period (ha)	Acreage in OF (ha)	Total acreage (ha)
Total OF land	47 236.34	472 824.58	520 060.92
Total OF land (not including ponds)	47 234.68	472 797.68	520 032.36
Land under LPIS			
Total OF land	46 895.27	458 724.86	505 620.13
Total OF land (not including ponds)	46 893.83	458 720.76	505 614.59
Permanent grassland	30 350.36	397 366.45	427 716.81
Arable land	15 248.38	56 266.40	71 514.78
Of which: standard arable land	13 914.94	52 540.73	66 455.67
grassland on arable land	1 321.76	3 709.64	5 031.40
fallow land	11.68	16.03	27.71
Permanent cultures	1 223.30	4 982.01	6 205.31
Of which: orchards (intensive and others)	786.84	2 957.70	3 744.54
vineyards	135.72	750.23	885.95
hop-fields	0.00	10.63	10.63
other permanent crops (landscape orchards)	300.74	1 263.45	1 564.19
Other land¹⁾	71.79	105.90	177.69
Ponds	1.44	4.10	5.54
non-LPIS land			
Of which: ponds	0.22	22.80	23.02
other land ¹⁾	340.85	14 076.92	14 417.77

¹⁾ Tree nurseries, fast-growing trees, woodland and other cultures.

Source: REP; compiled by IAEI.

11.2 Pattern of land-use in organic farming

Organic farming in CZ is developing especially in parts of the country where the emphasis is on nature conservation, or where conditions for production are rather poor. Nearly 90 % of organic land is situated in less-favourable areas (nearly all permanent grassland acreage and up to 70 % of arable land). This affects the method of organic land-use which, compared to conventional farming, differs significantly.

From a long-term point of view, permanent grassland (PG) is the dominant form within OF, amounting to over 427 000 ha in 2017 (see Tab. 3). However, grassland acreage within total organic acreage is no longer increasing significantly, and its

percentage share now remains about 82 % of total OF land (see Tab. 4). PG acreage has increased 1.7-fold in the last decade, from 257 000 ha in 2007, while arable land has more than doubled – to the current 71 000 ha, which is nearly 14 % of total organic acreage – the highest percentage to date. Permanent cultures (PC) take up about 1 % of organic acreage. Their acreage has increased – from 1 870 ha in 2007 more than 3-fold. After a steady increase in permanent culture acreage until 2013, the figures started to decrease slightly in 2014, and this trend continued in 2015 and 2016 (by about 935 ha in 2015 and a further 690 ha in 2016). In 2017 a slight increase of 57 ha was recorded. Orchards make up the dominant proportion of permanent cultures (86 % of PC acreage), of which 29 % is landscape orchards. Vineyards take up 14 % of PC acreage (almost 900 ha) while hop-field acreage has remained unchanged at around 11 hectares (0.2 % of PC acreage).

Tab. 3 Development in the pattern of land resources in organic farming (1999–2017)

Land use	1999	2000	2001	2003	2005	2007	2008	2010
Arable land	13 776	15 295	19 164	19 637	20 766	29 505	35 178	54 717
Grassland	96 044	149 705	195 633	231 683	209 956	257 899	281 596	369 057
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	359	462	963	928	820	1 870	3 105	5 939
Other land	576	237	2 354	2 747	23 440	23 616	21 753	18 054
Total acreage	110 755	165 699	218 114	254 995	254 982	312 890	341 632	447 767
Land use	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	YOY change 2017/16 (%)
Arable land	59 281	58 625	56 286	56 395	64 529	66 386	71 515	7.73
Grassland	398 061	404 950	412 158	412 644	407 448	418 255	427 717	2.26
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	7 429	7 693	7 837	7 774	6 839	6 149	6 205	0.92
Other land	18 157	17 215	17 615	17 158	15 845	15 280	14 595	-4.48
Total acreage	482 927	488 483	493 896	493 971	494 661	506 070	520 032	2.76

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year)

Tab. 4 Comparison of the pattern of land resources in organic farming in the selected years (1999–2017)

Land use	1999	2003	2005	2008	2011	2014	2015	2016	2017
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Arable land	12.44	7.70	8.14	10.30	12.28	11.42	13.05	13.12	13.75
Grassland	86.72	90.86	82.34	82.43	82.43	83.54	82.37	82.65	82.25
Permanent cultures	0.32	0.36	0.32	0.91	1.54	1.57	1.38	1.22	1.19
Other land	0.52	1.08	9.19	6.37	3.76	3.47	3.20	3.01	2.81
Total acreage	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI.

11.3 Size of establishment in organic farming

Czech Republic has long been among those countries whose average size of organic farm exceeds the EU average, which is around 40 ha. Within the EU, the Czech Republic, after Slovakia and United Kingdom, is among the countries with the largest average size of organic farm. In 2017 the average size of organic farm was 118 ha. This figure has been constantly decreasing; the largest average – 333 ha – was recorded in 2001. However, the average organic farm is still larger than the average conventional farm (ca 76 ha in 2017).

In terms of the pattern of farm-size, the largest category of organic farms comprises of businesses with an acreage of 10–50 ha, and the percentage share of this category again increased year-on-year to 40.9 % of organic land (an increase of 103 farms; see Tab. 5).

The largest proportion of organic farmland is worked on farms of 100–500 ha acreage. The proportion of this category has increased every year (from 26 % in 2006 to 35 % in 2017) and since 2010 it has taken the top position, previously dominated by the 500–1 000 ha category. A comparison shows that approximately a quarter of farms (of over 100 ha acreage) work about 80 % of the entire organic acreage, i.e. 6 % of farms (over 500 ha) work about 44 % of organic acreage. Thus it can still be stated that, in OF, large farms with mostly grassland are predominant.

Tab. 5 Size of organic farms in 2016 and 2017

Farm size categories according to acreage (ha)	2016				2017				YOY change 2017/16	
	Number		Acreage		Number		Acreage		Number	Acreage
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 to < 5	425	10.0	817	0.2	408	9.3	827	0.2	-4.0	1.1
5 to < 10	393	9.3	2 875	0.6	388	8.8	2 845	0.6	-1.3	-1.0
10 to < 50	1 694	39.9	43 842	8.9	1 797	40.9	46 503	9.2	6.1	6.1
50 to < 100	694	16.4	49 885	10.2	743	16.9	52 947	10.5	7.1	6.1
100 to < 500	793	18.7	177 480	36.1	808	18.4	178 469	35.3	1.9	0.6
500 to < 1 000	190	4.5	130 735	26.6	196	4.5	134 411	26.6	3.2	2.8
1 000 to < 2 000	49	1.2	67 128	13.7	54	1.2	72 501	14.3	10.2	8.0
2 000 and more	5	0.1	18 202	3.7	5	0.1	17 118	3.4	0.0	-6.0
Total	4 243	100	490 964	100	4 399	100	505 620	100	3.7	3.0

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI.

II.4 Development of organic farming in regions of the Czech Republic

The distribution of organically-farmed land is not even in CZ (Tab 6). The largest areas of organically farmed land are situated in the highland border parts of South Bohemia, Pilsen, Moravia-Silesia, Karlovy Vary and Ústí nad Labem regions. Nearly 60 % of organic farmland is located in these five regions (see Graph 2) and two of them have the largest average size of organic farms (237 ha in Karlovy Vary Region and 158 ha in Ústí nad Labem Region).

In terms of the number of organic farms, South Bohemia Region is the long-term leader (645 organic farms), followed, much as in the previous year, by Pilsen, Moravia-

Silesia and Zlín Regions (see Graph 3). Vysočina Region is also becoming relatively significant in terms of the number of farms.

The regions fall into a different order if we list them according to the share of total OF land in total agricultural land in CZ. In 2017 the national average (i.e. 12.4 %) was exceeded again in eight regions, while Karlovy Vary Region was well above it with 44 %. As in previous years this was followed by the Liberec, Moravia-Silesia, Zlín and Ústí nad Labem Regions. In production areas the OF share has remained low, from 3 to 8 %.

Organic farmers in the Czech Republic in 2017 managed almost 43 % of permanent grassland, over 2 % of arable land and over 8 % of permanent crops (respectively 8 % of orchards, 5 % of vines and 0.1 % of hop-fields).

Tab. 6 Number of organic farms and total OF acreage in Czech regions in 2017

Region ¹⁾	Number of organic farms	Total organic acreage		Of which in conversion period		Average organic farm ²⁾ (ha)
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
South Bohemia	645	78 190	15.5	7 961	10.2	121
Pilsen	495	61 290	12.1	8 317	13.6	124
Moravia-Silesia	404	55 755	11.0	2 177	3.9	138
Karlovy Vary	230	54 408	10.8	2 199	4.0	237
Ústí nad Labem	301	47 608	9.4	4 020	8.4	158
Olomouc	265	39 511	7.8	4 013	10.2	149
Zlín	391	37 389	7.4	1 962	5.2	96
Liberec	266	34 635	6.8	2 035	5.9	130
Hradec Králové	238	23 262	4.6	2 231	9.6	98
Vysočina	354	19 988	4.0	2 417	12.1	56
South Moravia	305	19 607	3.9	3 743	19.1	64
Central Bohemia	319	19 328	3.8	4 149	21.5	61
Pardubice	178	14 496	2.9	1 556	10.7	81
Prague	8	153	0.0	116	76.0	19
Total	4 399	505 620	100	46 895	9.3	115

¹⁾ Regions are listed according to total organic acreage (only land under LPIS). Farms are included in a region according to the largest acreage recorded in REP (from LPIS data). If a farm uses land in three regions, it is included in the region where it has most land.

²⁾ Only land registered under LPIS is included in average acreage of a farm. Thus total average acreage 115 ha is slightly different from average acreage of 118 ha which also includes non-LPIS land.

Source: REP (data as at 31.12.2017); compiled by IAEI.

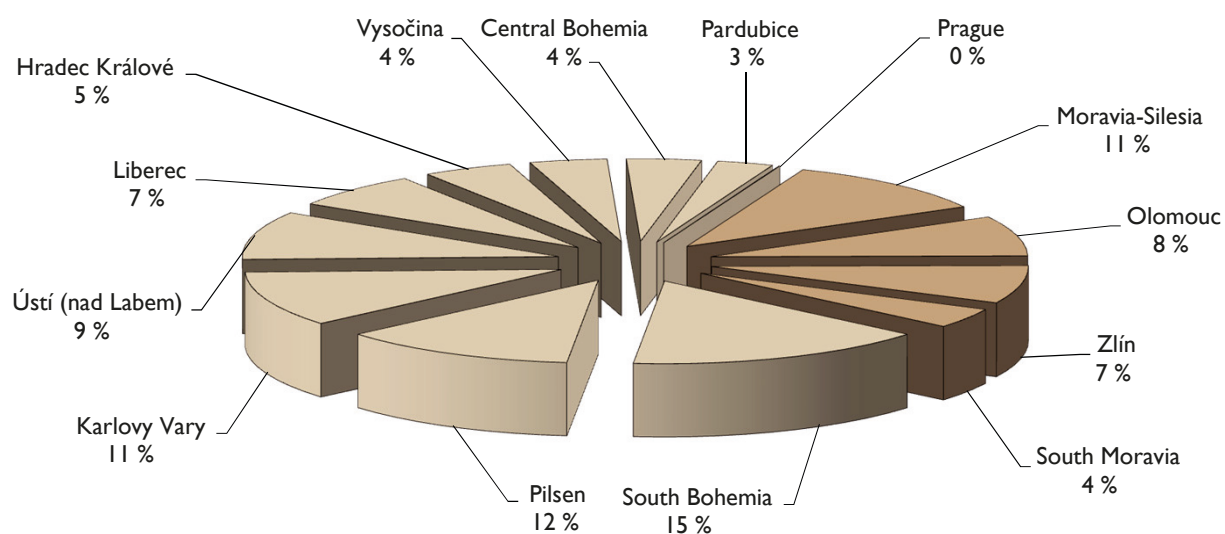
Tab. 7 OF land according to land use compared to total acreage in regions of CZ in 2017

Region ¹⁾	Total OF acreage (ha) ²⁾	Of which acreage (ha):			CZ agricultural land (ha)	Share of OF land in total acreage of given category of land use in CZ (%)			
		Arable land	Grass land	Permanent cultures		Total agricultural land	Arable land	Grass land	Permanent cultures
Karlovy Vary	54 408	4 957	49 382	66	123 922	43.9	9.3	73.8	10.9
Liberec	34 635	2 041	32 126	430	139 233	24.9	3.2	47.9	30.0
Moravia-Silesia	55 755	4 909	50 378	457	273 371	20.4	2.9	58.3	56.2
Zlín	37 389	5 913	30 525	939	192 488	19.4	4.9	52.5	22.9
Ústí nad Labem	47 608	3 004	43 852	732	274 899	17.3	1.7	59.8	6.0
Pilsen	61 290	11 906	49 133	222	377 203	16.2	4.7	44.3	12.5
South Bohemia	78 187	6 589	71 391	183	488 917	16.0	2.1	42.8	8.2
Olomouc	39 511	2 996	36 307	200	277 525	14.2	1.5	63.9	5.5
Hradec Králové	23 262	2 571	20 496	194	276 799	8.4	1.4	28.6	4.6
Pardubice	14 496	1 681	12 714	96	270 150	5.4	0.9	20.4	4.8
Vysočina	19 988	7 317	12 523	145	408 361	4.9	2.3	15.2	22.9
South Moravia	19 606	12 759	4 959	1 881	423 770	4.6	3.6	16.4	7.0
Central Bohemia	19 327	4 785	13 878	650	658 933	2.9	0.9	19.1	4.5
Prague	153	87	54	12	19 717	0.8	0.6	5.7	1.9
Total	505 615	71 515	427 717	6 205	4 205 288	12.0	2.4	42.5	8.2

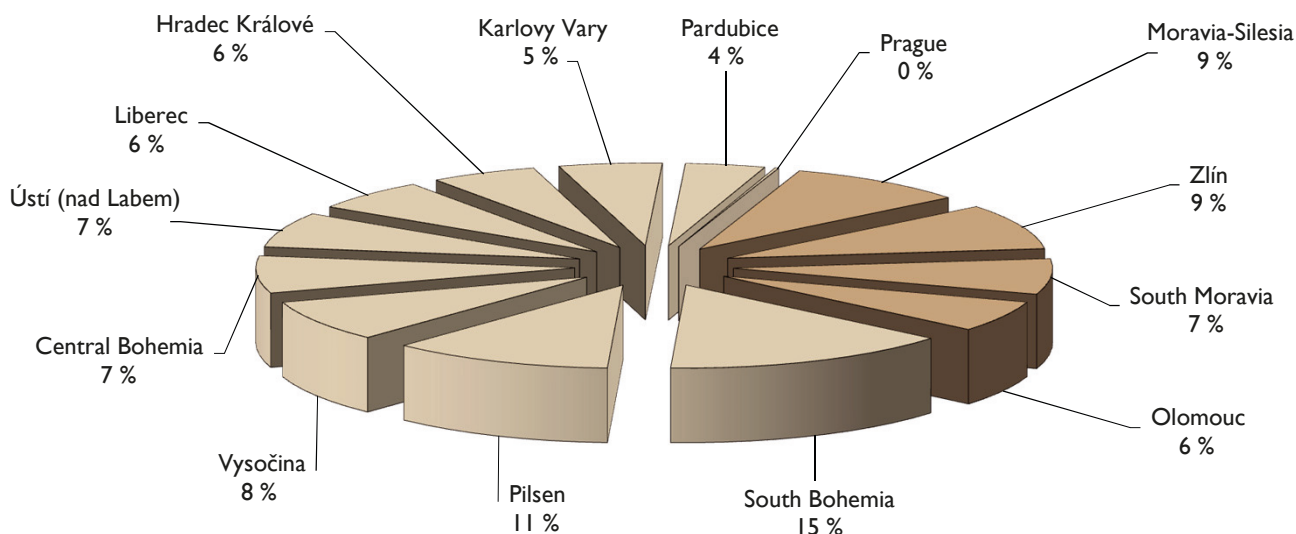
¹⁾ Regions are listed according to share of total OF land in total agricultural land in CZ.

²⁾ Total OF acreage does not include areas of ponds, and only LPIS-registered land is included in individual regions. Therefore the share of OF land in total agricultural land is smaller in the Table (12.0 %, not 12.4 %).

Source: REP (data as at 31.12.2017); summaries of land resources from Czech Cadastre of Real Estate data (CUZK) compiled by IAEI.

Graph 2 Share of regions in total OF acreage in 2017

Source: REP (data as at 31.12.2017); compiled by IAEI.

Graph 3 Share of regions in total number of organic farms in 2017

Source: REP (data as at 31.12.2017); compiled by IAEI.

11.5 Number of registered businesses in organic farming

At the end of 2017 there were 5 275 businesses involved in organic farming, which is an increase of 372 businesses, or 7.6 %, compared with 2016. An increasing trend is also expected in the coming years.

A total of 4 399 farms were registered as organic, of which 225 (5.1%) were registered at the same time as organic food producers and 85 organic farms were registered at the same time for the distribution of organic food. The total number of organic farmers grew by 3.7% year-on-year, which is a comparable increase as in 2016 (see Tab. 8).

At the end of 2017, a total of 674 businesses were registered as producers of organic foods, 109 subjects were newly registered and 42 on the contrary, its activity ceased. Year-on-year, this is an increase of 11 %, which represents a significant recovery and means maintaining double-digit growth from 2016.

As in previous years, the most common activities in 2017 included processing and preserving meats and meat products, processing and preserving fruit and vegetables and milk processing, as well as wine-making. Of a total 674 registered organic food producers, 225 were also registered in the “organic farm” category, processing their products on site. In other words, roughly a third of producers are on-farm processors and their share had been growing continuously from 20 % in 2008 to 39 % in 2015. Since then a slight decline has been observed, mainly due to a faster increase in the number of producers in total. However, as for registered organic farmers, the number of businesses processing their own products directly on the farm remains low, holding at around 5 %.

At the end of 2017 the number of distributors increased to 747 businesses which represents a significant year-on-year increase of 49.1 %. This is the highest increase since 2008. The number of businesses importing from and exporting to so-called third countries has also increased significantly (by 32.1 % and 47.9 % respectively). On the organic food market, there are also a great number of businesses involved in retail sale (i.e. retail chains, health-food shops etc.) who, according to the Act on Organic Farming, no longer have to be registered as of 2006.

Tab. 8 The number of registered businesses in OF as at 31.12.2016 and 2017

Type of organic business	Number of businesses		YOY change 2017/16	
	2016	2017	(abs.)	(%)
Organic farmer	4 243	4 399	156	3.7
Producer of organic foods	607	674	67	11.0
Distributor of organic products and organic foods	501	747	246	49.1
Feed producer	49	58	9	18.4
Seed producer	44	50	6	13.6
Organic beekeeper	12	11	-1	-8.3
Of which:				
Importer of organic foods from 3rd countries	190	251	61	32.1
Exporter of organic foods to 3rd countries	96	142	46	47.9
Farm processor	219	225	6	2.7

Source: REP; compiled by IAEI.

12. PATTERN OF PRODUCTION ON ORGANIC FARMS

Data on production on organic farms has been collected by IAEI in cooperation with inspection bodies since 2007, under the authority of the MoA. Detailed data is collected throughout the year; it therefore differs from the basic data presenting the situation in organic farming as at 31. 12. 2017.

12.1 Plant production

As in previous years, the main crops on arable land were cereals (44 %) and fodder (43 %), of which wheat and oats were again the most commonly grown cereals, together representing about 55 % of entire organic cereal acreage. These were followed by triticale, barley and speltwheat with a share of about 10 %. In organic fodder, perennial species distinctly prevail (nearly 90 %), unlike conventional fodder dominated by annual species (60 %), especially maize for silage.

As in the previous year, the acreage used for grain legumes increased again in 2017 (by 31 %). The dominant leguminous species were peas (55 %) and field peas (21 %). Industrial crops increased slightly, in terms of acreage, by nearly 4 % in comparison to the previous year: acreage of oilseeds decreased again (by 34 %), with the exception of sunflower and mustard. On the other hand, acreage of aromatic, medicinal and culinary plants increased, almost twofold.

The reason for this was mainly an increase in acreage of caraway seed.

The level of vegetable-growing and rootcrop-growing, despite an acreage increase of 23 %, and 34 % respectively in 2017, remains permanently low (0.4 % of arable land). Permanent grassland acreage (meadows and pasture areas) remained almost the same, increased only slightly by 1.5 % and exceeded 420 thousand ha. Similarly, the acreage of permanent culture increased by less than 2% and consists mainly of orchards (84 %). The majority of orchards consist of apple and plum trees.

In terms of yield per hectare, we can summarize that in 2017 yield in organic cereals ranged between 53–81 % of conventional yield, while yield in legumes was about 80 %, yield in potatoes 43 %, oil crops 35 % and fodder crops decreased to 38 % of conventional yield. Comparing production of vegetables is very difficult due to the diversity of species.

In 2017 organic cereal production amounted to over 70,000 tonnes which is nearly 1 % of total cereal production in CZ. Approximately 70 % of this amount is sold on the market; the rest stays on farms as feedstuff and seed. Nearly half of the amount sold goes abroad, mostly in organic quality.

Tab. 9 Pattern, production and crop yield on organic farms in 2017

Crop	Number of organic farms ¹⁾	In conversion period	Under OF system	Total	Organic production	Organic yield
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Arable land total	1 492	13 720.75	52 705.92	66 426.67	167 020.86	3.17
Grain cereals (including seed) – total	699	5 239.86	24 243.03	29 482.89	70 208.62	2.90
Of which: Common wheat	318	2 438.29	6 628.76	9 067.05	20 652.42	3.12
Spelt wheat	101	145.54	2 636.47	2 782.01	8 193.39	3.11
Rye	107	185.99	1 795.77	1 981.76	5 148.61	2.87
Barley	215	585.76	2 594.49	3 180.25	7 198.74	2.77
Oats	366	1 111.50	6 060.95	7 172.45	15 944.35	2.63
Triticale	171	543.77	2 900.85	3 444.62	8 747.73	3.02
Grain legumes – total	128	810.02	2 636.10	3 446.12	4 924.30	1.87
Root crops – total	222	21.01	264.66	285.67	3 630.73	13.72
Industrial crops – total	135	1 098.38	2 091.70	3 190.08	1 733.79	0.83
Oilseeds	64	340.28	974.40	1 314.68	891.90	0.92
Aromatic, medicinal and culinary plants	78	751.54	1 051.27	1 802.81	749.59	0.71
Fresh vegetables incl. melons and strawberries	103	49.25	203.04	252.29	1 585.27	7.81
Fodder on arable land – total (volume in hay)	1 153	6 133.80	22 249.65	28 383.45	84 581.74	3.80
Other crops on arable land	26	73.94	422.77	496.71	353.87	n.a.
Fallow land (part of crop rotation)	63	294.49	594.89	889.38	0.00	n.a.
Grassland – total (fodder in hay)	3 371	33 069.95	391 019.96	424 089.91	1 331 122.03	3.40
Permanent cultures – total	646	1 105.75	4 879.80	5 985.55	7 275.34	1.54
Fruit orchards	571	874.32	3 633.83	4 508.15	4 235.21	1.19
Vineyards	80	149.85	727.09	876.94	2 532.10	3.97
Hop-fields	3	0.00	8.89	8.89	9.00	1.01

¹⁾ Number of organic farms growing a given crop on organic land.

Source: IAEI Statistical survey on organic farms 2017.

12.2 Livestock production

In 2017 the number of organically kept animals again increased, by 2.5 %. Organic farms kept over 418 000 animals, i. e. about 210 000 LU (livestock units). This number includes only so-called organic animals which have gone through the conversion period and are now kept under organic conditions. As in previous years, cattle breeding dominated (256 000 animals and 88 % share of the total number of LU), followed by sheep breeding (over 98 000 animals and 7 % share); (Tab 10).

In 2017 the categories of organic cattle (especially non-dairy cows), pigs, poultry and horses recorded an increase, while the number of organically kept sheep decreased again slightly, the number of goats stagnated. The greatest year-on-year increase was in the number of horses.

There was another significant increase in pig breeding. The number of pig exceeded 2 100, which is the highest number ever recorded and three new farms registered their breeding. Further year-on-year increase was also recorded in organic poultry farming (by 4.5 %). Growth was mainly due to an increase in the number of broilers. More than 26 000 birds were reared organically in 2017 and this is the highest number

to date. On the other hand, the number of laying hens decreased for a third year (11 % yoy) and the number of other poultry (turkeys, ducks and geese) stagnated around 3 200 birds.

A comparison of the proportion of main organic livestock categories with total numbers in CZ shows that organic cattle breeding accounts for about 18 %, (the share of dairy cows is 2 %), sheep 45 %, goats 33 % and horses 25 %. The share of organic animals in total numbers of poultry remains negligible (0.2 %), similarly, the share of organic pigs has long been around 0.1 %. On the other hand, beef cattle represent a significant part of Czech organic farming: the number of organically kept non-dairy cattle has increased by almost a third over the last five years and now represents more than half of the total number of non-dairy cattle in CZ.

Organic meat production showed a 0.9 % decrease compared to 2016, to 6 693 tonnes. The greatest share is represented by beef, whose production is almost unchanged year-on-year and as in previous years represents nearly 90 % of total organic meat production. Similarly, the production of all other kinds of meat varied only slightly from the figures of the previous year.

Tab. 10 Number of animals on organic farms in 2016 and 2017

Animal category	Number of organic farms	Number of organically bred animals ¹⁾		YOY change in the number of organically bred animals 2017/16 (%)
	2017	2016	2017	
Horses	892	7 039	8 556	21.6
Cattle	2 454	246 684	255 978	3.8
Of which: dairy cows	141	6 913	6 686	-3.3
suckler cows	2 223	112 172	115 346	2.8
Sheep	1 035	101 022	98 559	-2.4
Goats	315	9 229	9 240	0.1
Pigs	40	1 942	2 101	8.2
Poultry	52	41 808	43 675	4.5
Of which: broilers	8	22 554	26 357	16.9
laying hens	41	15 855	14 110	-11.0

¹⁾ The total number of organically bred livestock includes all so-called organic animals on organic farms after conversion period.

Source: IAEI Statistical survey 2016 and 2017.

Tab. 11 Livestock production on organic farms in 2016 and 2017

Livestock products	Unit	Number of organic farms	Production from organically bred animals		YOY change 2017/16 (%)
		2017	2016	2017	
Meat					
Beef	1 000 kg	1 573	6 062.75	6 027.12	-0.6
Calves (for fattening) in meat	1 000 kg	1 539	4 803.30	5 147.73	7.2
Mutton	1 000 kg	609	427.87	411.83	-3.8
Lambs (for fattening) in meat	1 000 kg	408	160.34	168.70	5.2
Goat's meat	1 000 kg	133	18.04	18.72	3.8
Pork	1 000 kg	36	130.14	123.25	-5.0
Poultry	1 000 kg	18	112.94	112.29	-0.6
Live animals – sale for fattening or breeding					
Calves	head	1 539	53 370	57 197	7.2
Lambs	head	408	16 034	16 870	5.2
Milk production					
Raw milk – cow's	1 000 l	86	32 753.88	32 207.17	-1.7
– sheep's	1 000 l	6	65.50	54.20	-17.3
– goat's	1 000 l	22	96.35	113.21	17.5
Cheese – cow's	1 000 kg	27	70.01	64.16	-8.4
– sheep's	1 000 kg	12	23.67	21.80	-7.9
– goat's	1 000 kg	23	37.80	39.86	5.5
Other milk production					
Acidified milk products	1 000 kg	12	86.99	114.95	32.1
Curd	1 000 kg	13	39.98	38.14	-4.6
Butter	1 000 kg	6	2.00	2.91	45.4
Cream	1 000 l	5	39.08	18.83	-51.8
Eggs for consumption	1 000 kg	40	209.18	228.85	9.4
Honey	1 000 kg	3	1.73	1.05	-39.1

Source: IAEI Statistical survey 2016 and 2017.

Mutton production declined slightly by 3.8 % year-on-year and its share in the total volume of organic meat accounted for 6 %. This is the second most common type of meat, after beef, produced organically. On the other hand, goat's meat production slightly increased by 3.8 %, but its share in total organic production is minimal. Within the production of pork, after a significant increase in the previous year, there was a year-on-year decline of 5 %, and its share in the total organic meat production is constantly around 2 %. A similar share of the total production of organic meat is that of poultry production, which stagnated around 115 tonnes for the fourth year.

Besides meat production, the sale of live stocker animals is monitored. In 2017, once again, the number of young calves sold increased to 57 197 animals, which means a year-on-year increase of over 7 %. The number of stocker lambs also increased, to 16 870 animals, i.e. a year-on-year increase of over 5 %.

According to IAEI data, roughly 75 % of organic beef is sold on the domestic market, 25 % is exported. The increasing sale of organic-certified meat is positive; 41 % of organic beef was sold as organic quality meat. On the other hand, stockers are mostly sold as non-certified.

As for milk production, the majority of organic milk is still sold within CZ. This has been gradually changing in terms of cow's milk, where export has been growing (export already constitutes 40 % of the production). In 2017 organic cow's milk production was about 32 million litres, which represents 1 % of total milk production in CZ. This milk is mostly sold as organic (96 %). Goat's and sheep's milk is mainly processed on farm and approximately half of the resulting dairy products are then sold in organic quality.

Organic egg production is still negligible when compared to conventional production. All organic eggs were (as usual) sold in CZ and the share of eggs actually sold as organic has again reached a high level (96 %).

13. ORGANIC FOOD TRADE

In 2016 the total turnover in organic foods achieved by Czech companies was approximately 4.19 billion CZK, of which Czech consumers spent about 2.55 billion CZK on organic foods. This represents a year-on-year increase of 13.5 %. Export of organic foods increased to ca 1.64 billion CZK (although 16 % of this sum is re-export). The average annual per-capita expenditure on organic foods increased to 241 CZK and the organic food share of overall food and drink consumption reached 0.90 % (see Tab. 12). (By comparison: the EU average is around 54 EUR and the share is around 6 %).

Czech consumers are most interested in the “Other processed food” category (33 % share; half of which are spices and aromatic extracts and processed coffee and tea; the proportion of ready meals such as baby food dropped to 8%). The second is “Milk and dairy products” (23 %). The third category is „Fruit and Vegetables“ (21 %), which experienced a significant boost during 2016.

Czech consumers buy most of their organic foods in supermarket chains (44 %; i.e. 1.12 billion CZK in 2016). In second place are drugstore chains – especially “dm drogerie” (18 %; 456 mil. CZK) and health food shops (14 %;

366 mil. CZK). The share of direct organic food sales has been increasing significantly (7 %; 184 mil. CZK). The share of sales through e-shops has been growing quickly; therefore, since 2014, this channel has been monitored separately from direct sales (nearly 7 %; 172 mil. CZK). Less than 4 % of organic foods were purchased in pharmacies and, although now increasing, the use of organic products in catering facilities remains low, about 3 %.

Tab. 12 Development in the Czech organic food market (2005-2016)

Indicator	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Total organic food turnover of Czech businesses incl. export (billion CZK)	x	0.84	1.39	1.95	1.98	2.10	2.24	2.40	2.72	3.19	3.73	4.19
Export (bn. CZK)	x	0.08	0.10	0.15	0.37	0.51	0.57	0.62	0.77	1.17	1.48	1.64
Organic food consumption in CZ (bn. CZK)	0.51	0.76	1.29	1.80	1.61	1.60	1.67	1.78	1.95	2.02	2.25	2.55
YOY change in organic food turnover (%)	16	49	70	40	-10	-1	4.6	6.7	9.5	3.9	11.4	13.5
Share of total food and drink consumption (%)	0.18	0.35	0.55	0.75	0.65	0.63	0.65	0.66	0.71	0.72	0.81	0.90
Consumption per person per year (CZK)	50	74	126	176	154	151	158	169	185	191	213	241
Share of import in organic food turnover (%)	54	56	62	57	n. d.	46	46/ 60*	46/ 60*	46/ 57*	43/ 49*	39/ 62*	46/ 60*
Share of supermarket chains in organic food turnover (%)	57	67	68	74	68	67	64	64	64	55	61	62

* Share of distributors' import / Share of distributors' import and "mixed" businesses.

Source: Green marketing for 2005–2008, IAEI Statistical survey for 2009–2016.

2 Direct sales include „farmyard sales“ and also from producers and distributors.

14. SUPPORT FOR ORGANIC FARMING AND ORGANIC FOOD PRODUCTION

14.1 Development of state support for organic farming

The first finances in support of the establishment of organic farms were released as early as 1990–1992. However, the first comprehensive subsidy programme came in the support introduced in 1998, which was provided until 2003 on the basis of a government regulation specifying programmes to support non-productive functions of agriculture.

After entry into the European Union in 2004, organic agriculture (OA) was included in so-called Agro-environmental Measures (AEM), both in the first programme period 2004–2006, and the second programme period 2007–2013. Within the “Organic Agriculture” chapter, organic farmers obtained compensation for economic loss incurred due to the organic farming system. The payments were provided per hectare of organic land, and differentiated according to land-use (i.e. crops grown on the land). Equal sums were also paid to organic farmers for land in the conversion period. The level of payment was fixed in EUR for the whole period 2007–2013 and the actual amount in CZK changed from year to year according to the current exchange rate. The detailed conditions for the provision of subsidies to OA in a given period were dealt with in the wording of Government Regulation No. 79/2007 Coll. on implementing AEM as amended. These conditions were still valid in 2014 due to a delay in approving the rules for the new programme period 2014–2020.

2015 was therefore the first year of the new programme period 2014–2020 in which farmers had the option of entering a new commitment to measures on “Organic Agriculture”, now separate from Agro-environmental-climatic measures, and when partial changes had been made to the range of “chapters” and the conditions for fulfilling the commitment.

At the same time, organic farmers were given a points advantage in applications for support from the “Agriculture Operational Programme” in the first programme period and from 2007 points advantages were given to organic farmers and organic producers in five selected measures within Axis I and Axis III RDP (2007–2013). The points advantage is continuing within the 2014–2020 period.

Since 2004 OA development has also been supported via the Actin Plan for OA (AP). The third AP is currently being implemented for the development of organic agriculture in the 2016–2020 period, which was approved by the government in November 2015.

14.2 Acreage-based subsidies

In 2017, as in the year before, organic farmers had the option of entering the commitment within OA measures in the RDP in the 2014–2020 period. Support for OA was paid out similarly to the period up to 2014, i.e. according to land use, although now there was a difference between payments for the conversion period and for fully organic production after conversion. The range of titles was also increased with the inclusion of landscape-forming orchards in the “Permanent Cultures” category, an independent title for vineyards and hop-fields, and with the inclusion of grass grown for seed, weeding by temporary grassing, and temporary fallow land in the arable land category. Since 2016, support for strawberry growing has also been added. On the other hand, the introduction of conditions for support only for enclosed organic farms with no combined plant production meant the cancellation of the title giving a lower level of support for grassland on organic farms with combined production. The detailed conditions for the provision of subsidies to OA are stated in Government Regulation No. 76/2015 Coll., on conditions for carrying out “Organic Agriculture” measure.

Tab. 13 Comparison of per-hectare payments in organic farming according to RDP 2014–2020 and RDP 2007–2013

Land use	Subsidies for	Amount of payment (EUR/ha)		
		2017 (conversion period)	2017 (under OF system)	2014
Permanent grassland	Permanent grassland ¹⁾	84	83	71 / 89
Arable land	Growing vegetables or special herbs	536	466	564
	Growing strawberries	669	583	x
	Growing grass for seed	265	180	x
	Growing other crops	245	180	155
	Grassland on arable land	79	69	x
	Fallow land	34	29	x
Permanent crops	Orchards – intensive	825	779	849
	Orchards – others	424	424	510
	Vineyards	900	845	849
	Hop-fields	900	845	849
	Other permanent crops – landscape orchards	165	165	x

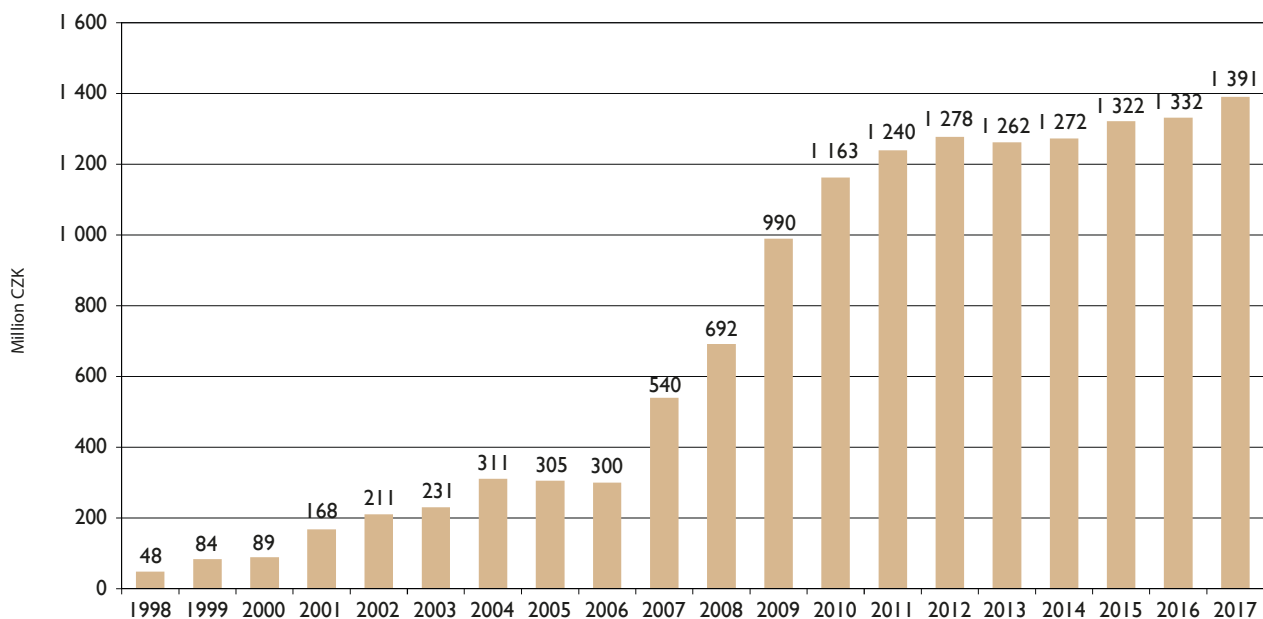
¹⁾ The higher per-hectare payment for permanent grassland (89 EUR/ha) applied in 2014 had been established since 2008 for organic farms managing all areas in organic farming, i.e. without parallel conventional areas.

Source: Rural Development Programme 2007–2013 and RDP 2014–2020.

The scale of payments has been set, at fixed levels in EUR, for the entire programme period 2014–2020 (effectively 2015–2020) see Tab. 13, and the specific sum to be paid in Czech Crowns varies from year to year depending on the current exchange rate. In 2017, the exchange rate was 27,021 CZK/EUR.

In 2017, 5 959 applications were submitted in support of over 492 000 ha of organic land (i.e. 97 % of entire organic

land as at the end of 2016). Farmers applied for nearly 1,391 million CZK, which represents a year-on-year increase by 4.4 % (i.e. 60 million CZK), see Graph 4. Compared to 2006, when farmers applied for approximately 300 million CZK, the amount of subsidies grew more than four-fold. Such a rise was due to both an increase in subsidized organic acreage and – to the same extent – an increase in payments per ha within RDP.

Graph 4 Development of subsidies in OF (1998–2017)

Note: Since 2004 the total support represents the level of financial means applied for, unlike before 2004 when the figures represented the level of financial means provided, and only paid out during the following year.

Source: MoA; compiled by CTPOA.

14.3 Further RDP measures

It was proposed to retain the points advantage system for OF-registered subjects within the new RDP (2014–2020). In 2017, within the so-called Application Round, points advantages for OF were provided for the following 11 operations: 4.1.1 Support for investment in agricultural holdings, 4.2.1 Support for investment in processing /marketing and/or development of agricultural products, 6.1.1 Business start up aid for young farmers, 6.4.1 Investment in non-agricultural activities in rural areas, 6.4.2 Agri-tourism support, 6.4.3 Investment supporting energy from renewable sources, 16.1.1 Support for operational groups and EIP projects, 16.2.1 Support for the development of new products, procedures and technologies in agricultural primary production, 16.2.2 Support for the development of new products, procedures and technologies in processing and marketing agricultural products (Food-processing Innovation), 16.3.1 Equipment and resource sharing and 16.4.1 Horizontal and vertical cooperation among actors in short supply chains and local markets.

Within these eleven operations, a third (33.4 %) of approved applications in 2017 were made by subjects engaged in OA, with a total subsidy request to the sum of 656 mil. CZK, which represents nearly a fifth (17.4 %) of all subsidies. In terms of the proportion of approved applications from subjects gaining a points advantage for OA in the total number of approved applications, in 2017 the greatest interest were in the operations “Support for investment in agricultural holdings” and “Agri-tourism support” (43 resp. 41% share), followed by “Business start-up aid for young farmers “ with nearly 33%. These operations were also dominant in terms of the share of the total required amount of subsidies.

14.4 National subsidies

Within national subsidies (i.e. Principles), under measure 10.E “Support of technology platforms within the field of MoA activity”, support is provided for the Czech Technology Platform for Organic Agriculture (CTPOA). In 2017 the Platform’s activities were supported to the sum of 1 749 999 CZK. Through measure 10.D. “Support for European NGO Integration” a grant is provided to enable Czech representatives to become members and regularly attend meetings of IFOAM EU Group, the main international NGO for OA. In 2017, the PRO-BIO Association was awarded a grant of 199 000 CZK. Under title 9.A.b.4.i., support was again given in 2017, to the sum of 798 000 CZK, for species tests to be carried out on chosen field crops in the OA regime. Under measure 9.H support for participation in international fairs is provided, in 2017 the aid covered participation in Biofach, the world’s largest organic food trade fair, to the sum of 539 575 CZK. The further 147 822 CZK was provided for the other two fairs (Natura Food in Poland and Natural and Organic Products Europe in United Kingdom). Finally, the PRO-BIO Association received a grant of 854 370 CZK for providing advice under measure 9.F.e “Regional transfer of information”.

The MoA contributes to OF development from its budget also via other programmes. For example, support for research is ensured within the National Agency for Agricultural Research. In the year 2017, research projects focusing on OF were

provided with 29,7 mil. CZK, which represents a 7.0 % share of the MoA budget for Science and Research (without institutional expenditure through ministerial research organisations). OF was the theme of 10 projects of a total 162 running during 2017.

Within the framework of regular support, finances are provided for the compulsory gathering of data on OF for Eurostat, and for observing the economic state of organic farms within FADN measures (via IAEI).

In an effort to reach the aims of the actual Action plan for the development of OF in the Czech Republic, there were launched two projects in 2017 by MoA. The project to support the production and sale of organic milk, implemented by the PRO-BIO Association, and the project for the management of model intensive orchards, implemented by the company BIOCONT LABORATORY, spol. s r. o. The first project includes a wide range of educational and advisory activities focused on both conventional businesses (transition to organic farming) and existing organic businesses (optimizing farming, improving sales, developing on-farm processing, etc.). For activities via this project was paid 1 421 097 CZK in 2017 by the MoA. The purpose of the second project is to get practical knowledge about management of organic apple orchards in the highest production intensity and to share the knowledge and know-how with farmers and other professional public by educational and advisory activities. For this project was paid 339 224 CZK in 2017 by the MoA.

Finances are also provided for the activity of non-governmental, non-profit organisations (NNO) focusing on support for development of organic farming and organic food production. In 2017, NNO activity in the OF sector was funded to the sum of almost 4 468 000 CZK, which represents a year-on-year increase in support of 21 % compared with 3 691 000 CZK in 2016. Thanks to this regular support from the MoA, agricultural organisations and other NGOs can ensure the general promotion of OF and organic foods.

Among the most important promotional activities regularly supported by MoA resources are the following:

- MoA national promotion campaign “September – Organic Food Month” (since 2005)
- “Czech Organic Food of the Year” competition (since 2002)
- Awards for “Best Farmer” and “Best Organic Outlet” organised by PRO-BIO Association of Organic Farmers (since 2011)
- “Barták’s Pot” award for best organic farmer (since 1992)
- Bioacademy – International OF Conference (since 2001)
- Presentation within a joint MoA display at Biofach Trade Fair, Germany (since 2007), occasionally at other trade fairs and exhibitions with official MoA participation
- Management of organic consumer website “biospotrebitel.cz”, updated to “lovime.bio”

Many organic farms and organic products are also presented within nationwide promotional events not directly focused on organic production. These include the Regional Food competition and the MoA projects “Know your farmer” and “Farmers Festivals”.

15. ORGANISATIONS AND ASSOCIATIONS INVOLVED IN THE OF SECTOR

Specialist organisations and associations

PRO-BIO Association of Organic Farmers

PRO-BIO Association is a non-profit organization which supports and promotes the interests of organic farmers, processors and retailers of organic food in the Czech Republic.

www.pro-bio.cz

- PRO-BIO Regional centres
- PRO BIO Consultancy Association (formerly EPOS)
www.eposcr.eu
- PRO-BIO LEAGUE for the protection of food consumers and friends of organic farming
www.lovime.bio
- PRO-BIO organic food shops
www.pro-bio.cz/kontakt/bioprodejny-svazu-pro-bio/

CTPOA – Czech Technology Platform for Organic Agriculture

The platform brings together institutions that cover an area of science, research and education, farmers and processors from practice as well as unions and associations active in raising awareness of organic agriculture. The aim of the platform is to build and promote the development of knowledge in the field of organic farming and organic food production and enhance the competitiveness of the eco agricultural sector in the Czech Republic in all key areas.

www.ctpez.cz

EKOVIN – Association of integrated and organic production of grapes and wine, o. s.

www.ekovin.cz

BioSad (Organic Orchard)

www.biosad.cz

Inspection/certification organisations and state supervisory authorities

ABCERT AG branch

www.abcert.cz

Biokont CZ, s. r. o.

www.biokont.cz

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r. o.

www.ekozemedelstvi.cz

KEZ o. p. s.

www.kez.cz

ÚKZUZ - Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture

www.ukzuz.cz

SVS – State Veterinary Administration

www.svscr.cz

SZPI – Czech Agriculture and Food Inspection Authority

www.szpi.gov.cz

Department of Environmental and Organic Farming, Ministry of Agriculture

<http://leagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

Trading organisations

PRODEJ-BIO s. r. o.

www.prodejbio.cz

Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO (CZECH ORGANIC MILK cooperative)

<http://ceskebiomleko.cz/>

Biopark s. r. o.

www.biohovezi.cz

Education, research and advisory organisations

Bioinstitut, o.p.s. – Institute for organic agriculture and sustainable landscape development

Bioinstitut focuses on supporting the development of organic farming in the Czech Republic through providing advice, training, transfer of knowledge from research into practice, publishing, education and promotion of OF among professionals and the public and communication of OF needs to national administration. Bioinstitut is a coordinator of the Czech Technology Platform for Organic Agriculture and a member of FiBL International –international association of research institutions in the field of organic farming.

www.bioinstitut.cz

Biocont Laboratory, spol. s r. o.

www.biocont.cz

Crop Research Institute (VÚRV, v. v. i.)

www.vurv.cz

Institute of Animal Science (VÚŽV, v. v. i.)

www.vuzv.cz

Agricultural Research , Troubsko

www.vuvt.cz

Institute of Agricultural Economics and Information (IAEI)

www.uzei.cz

Czech University of Life Sciences, Prague

www.czu.cz

University of South Bohemia, České Budějovice

www.jcu.cz

Mendel University in Brno

www.mendelu.cz

Palacky University, Olomouc (UPOL)

www.upol.cz

Institute of Chemical Technology, Prague

www.vscht.cz

MINISTRY OF AGRICULTURE
OF THE CZECH REPUBLIC

Vydalo/Published by

Ministerstvo zemědělství
Ministry of Agriculture of the Czech Republic
Těšnov 65/17, 110 00 Praha I
www.eagri.cz

Bioinstitut, o.p.s.
Ondřejova 13, 779 00 Olomouc
www.bioinstitut.cz

Olomouc 2018

ISBN 978-80-7434-470-1 (MZe)
ISBN 978-80-87371-34-3 (Bioinstitut)